

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.

Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Sectio I. De natura & objecto fidei divinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

Similiter
8. Petr.

Matt. 14.
V. 31.

tellige, quod dicitur Pet. 1. cap. 5. v. 9. Cui resistite fortes in fide; non quod formaliter resistamus per fidem; hoc enim fit per voluntatem, gratia adiutam; sed quia fides est, quæ movet & dirigit voluntatem. Proinde merito dicebat Christus Petro Matth. 14. v. 31. *Molice fidei, quare dubitasti?* Quia nimirum habebat languidam fidem, & non rectè illà utebatur, ad confidendum ea, quæ possent affectum & fiduciam erigere. Licet ergo aliquando posset ly *Fides* significare fiduciam, transferendo nomen causæ ad significandum effectum; nihil ramen cogit, ad illam significationem admittendam in dictis scripturis: ita ut per ly *Hastans* apud Jacobum, possit commodè intelligi hæsitatio,

repugnans fidei divinæ. Nunquid scriptum est. Mar. 11. v. 24. *Omnia quacunque orantes petitis, credite, quia accipietis, & evenient vobis?* Credendum ergo est fidei Catholicæ, nec ullatenus dubitandum seu hæsitandum, quin oratio, si habuerit omnes suas proprietates, sit impetratoria. Ut ut sit de hac controversia, quæ ab utraque parte probabilis est, ad præsentem nostrum institutum abundè sufficit, quod ly *Fides*, sæpius in scriptura significet assensum intellectus: de hac enim sola significatione in præsentem opere tractamus. Sed nunquid omnis assensus intellectus vera Fides? Clarum est, quod non. Quis ergo? Jam edissero, erique

SECTIO PRIMA.

DE NATURA ET OBJECTO FIDEI DIVINÆ.

5.
Definitio fidei propria.

Alia fides humana, alia divina.

Hæc, alia infusa, alia acquisita.

Distinctio inter hæc, ex parte principii & conditionis objectivæ.

6.
Fides infusa est prima virtus Theologica.

Fides, prout pertinet ad intellectum, propriè significat firmum assensum, quo credimus testimonio dicentis, propter ejus auctoritatem. Et siquidem homo aliquid dicat, erit fides humana; sin autem Deus, fides divina. Hæc, secundum Aliquos, duplex est, una infusa, quæ supernaturalis est, & respicit pro objecto formali veracitatem divinam, dependenter à revelatione divinâ verè existente, tanquam à conditione; alia verò est acquisita; quæ naturalis est, & respicit pro objecto formali eandem veracitatem divinam, dependenter tamen, tanquam à conditione, à revelatione vera vel apparenti; ita quod utraque Fides distinguatur, tam ex parte principii, nam unum est supernaturale, & aliud naturale; quam ex parte conditionis objectivæ; quia infusa requirit revelationem Dei verè existentem, acquisita verò requirit revelationem divinam, quæ abstrahat à vera, vel apparenti, seu falso existimata. Ita noster Franciscus del Castillo de Virt. Theol. disp. 3. q. 4. n. 2. quàm doctrinam suo loco examinabimus.

Pro nunc dico, fidem infusam esse virtutem intellectus, inter Theologicas primam origine; virtutem quidem intellectualem, quia dicit determinatè verum; primam autem origine seu naturâ; quippe nihil volitum, nisi cognitum, ergo cognitio naturâ præcedit volitionem; ac per hoc cognitio Dei, quæ habetur per fidem, naturâ præcedit spem & charitatem, nam per spem volumus Deum tanquam summum bonum nostrum, per charitatem verò, ut summum bonum in se. Et quomodo possumus vel le summam Dei bonitatem, nisi prius, saltem naturâ, eam cognoscimus? Aut quomodo possumus eam cognoscere, tanquam sperandam, vel diligendam, nisi ut talis per fidem proponatur voluntati? Jure igitur meritissimo Patres Concilii Trid. inter dispositiones ad justitiam, primum locum tribuunt *Fidei*, dicentes Sess. 6. c. 6. *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitantur*

*ad divinam gratiâ, & ad justitiam ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse prædicta, &c. & cap. 7. In ipsa justificatione inquit, remissione peccatorum hac omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, fides, spes & charitatem. Nam fides, nisi ad eam præcedat, & charitas, neque unius perfectum cum Christo &c. Quâ porto ratione spes, & charitas, accederent ad fidem, nisi hæc esset prior, saltem origine seu naturâ? Appositè idem Concil. ead. Sess. 8. ait. *Fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis. Si autem me quaeritur, quid sit hæc Fides, Respondet, & erit**

CONCLUSIO I.

Fides, virtus Theologica, est habitus, vel actus intellectus, quo firmiter, sed obscure assentimur omnibus, quæ prima veritas testata est, propter ejus auctoritatem.

Hæc Conclusio continet veram definitionem fidei, non tantum quoad substantiam ejus, sed etiam quoad modum dialecticum definiendi. Pro genere definiti ponitur: *Habitus vel actus intellectus*; pro differentia autem: *Quo firmiter, sed obscure assentimur &c.* Ac si diceretur: est assensus (habitualis vel actualis) firmus, sed obscurus, objecti à Deo revelati, propter divinam auctoritatem. Habitualis, quæ est habitus, quia duplex est Fides, una habitualis, altera actualis; sicut generaliter duplex est virtus, una habitualis seu habitus virtutis, altera actualis seu actus virtutis, quod habitu efficienter & phylicè causatur. Porro ly *virtus*,

Virtus magis propriè significat habitum, quàm actum. Nunquid etiam ly *Fides*? Indifferenter accipitur pro habitu, & pro actu juxta exigentiam sermonis, in quo profertur.

Rogat aliquis, quid significet apud Apost.

Hebr. 11. v. 1. *Est autem fides sperandarum substantiarum, argumentum non apparentium.* Resp.

hæc verba communiter intelliguntur de actu fidei, & videntur continere veram ejus definitionem, quantum ad substantiam, licet non quantum ad modum dialecticum definiendi. Quod continent substantiâ probatur: quia continent, quod sit actus intellectus, quo firmiter & obseure assentiat quis rebus, quas in ordine ad consecutionem beatitudinis revelat Deus. Quod Apost. ibi loquatur de fide intellectuali, sive assensu intellectus, jam sup. ostendimus. Porro firmitas seu certitudo hujus assensus, satis importatur per illud verbum: *Argumentum*, quod significat convictionem, teste D. August. tract.

79. in Joan. ibi: *Fides in Epist. que scribitur ad Hebr. ita est definita: Est autem fides sperantium substantia, & convictio rerum, quæ non videntur.* Et

licet ly *Argumentum* aliquando applicetur ad

probabilia & dubia; in sua tamen proprietate significat rationem, certò concludentem, ut constat ex Philosopho sic dicente: *Argumentum est,*

quod aliter habere non potest, atque ipsi dicimus. Quamquam & dici posset, argumentum hic sumi pro effectu argumenti. Præterquam,

quod certitudo etiam significetur per illam particulam: *Sperandarum rerum, seu sperantium substantia.* Acti Apostolus diceret, fidem esse fundamentum certissimæ spei; quid ni ergo & ipsa certa debeat esse. Enimvero rerum, quas speramus, nulla est in hac vita substantialis forma, nisi assensus certus, propter auctoritatem promittentis, de veritate illarum: sicut enim in semine continentur fructus, qui sperantur, & hoc semen dicitur illorum, antequam existant, substantia, sic indidem fides appellatur rerum sperandarum seu sperantium substantia: & veluti super substantiam hominis confurgit hominis ædificium, usque dum crescat, & accedat ad perfectum statum; pari modo super fidem confurgit hominis ædificium supernaturale, usque dum accedat ad beatitudinem; ac per hoc, ut supra adhuc audivimus, fides à Concil. Trid.

sess. 6. cap. 8. dicitur: *Humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis.* Dicitur ergo fides substantia non Physica, quæ est ens per se existens, sed moraliter seu translativè, vel per Metaphoram, sumendo substantiam pro fundamento, idque primo.

Quod addo, quia etiam spes potest dici aliquo modo substantia seu fundamentum rerum sperandarum; quippe per spem possidemus quasi rem promissam, & sola fides sine spe ad hunc effectum non sufficeret. Hinc scriptum est Job. 19. v. 27. *Reposita est hac spes mea in sinu meo.* Circa quod Chrysost. hom. 21. *Resurrectio,*

inquit, nondum est, sed spes facit, ut ea consistat in anima mea. Interim spes non est fundamentum primum; neque enim posset homo sperare bea-

titudinem, nisi eam crederet futuram; atque adeò certitudo spei proportionata est certitudini fidei; quod Aug. sup. relatus indicavit per ly *sperantium*; nam fides est quasi bæculus, in quo viatores nituntur ad sperandum: proprium liquidem cognitionis est, facere objectum præsens, proinde cognitionis certissimæ qualis est fides, facere objectum ita certò præsens, ac si oculis videretur. Fides itaque causat spem, seu est fundamentum spei, & ideo jure merito dicitur substantia rerum sperandarum seu sperantium; non quæcumque substantia, sed quæ sit argumentum non apparentium; quod manifestè liquet non convenire spei, ac propterea in d. verbis Apost. non definitur seu describitur spes, sed sola fides; quippe sola *Argumentum non apparentium.* Per quæ utique verba significatur obscuritas fidei; uti etiam certitudo, ut sup. dictum est. Ex utraque autem illa conditione infertur excellentia motivi, quod non potest aliud esse, quàm auctoritas divina, ut infra videbimus.

Dico: *Definitur seu describitur*, quia, ut sup. in-

sinuavi, non est essentialis seu quidditativa definitio juxta dialecticum modum definiendi; quia hæc debet esse clara, & per genus & differentiam, & non per Metaphoras tradi. Porro prædicta definitio Pauli traditur per Metaphoram *Substantia*; quia fides essentialiter est actus intellectus, adeoque accedens, antecedens actum spei: item per Metaphoram *Argumenti*, nam argumentum propriè est oratio, rei dubiæ faciens fidem; ac per hoc fides est quidam effectus argumenti, scilicet firmus ac certus assensus rerum non apparentium: quæ res, licet sint omninò certæ prout substantiæ fidei; sequidè, si præindantur à revelatione divina sive à fide, sæpè sunt dubiæ in ordine ad intellectum humanum, imò videntur aliquando esse falsæ. Deinde, per dictam definitionem argumenti non significatur, rem certam non posse probari aliquo argumento, sed quod per argumentum possimus certò probare rem dubiam. Si dixeris: argumentum facit rem apparere. Resp. non semper, sed aliquando solum; hic autem immitur argumentum non pro omni suo effectu, sed pro firma tantum adhesionem ad objectum, seu convictionem, non autem pro apparentia objecti; cum auctoritas divina, cui innititur, relinquit objectum materiale obscurum. Planè, inquis, sed hoc objectum non sunt solum res sperandæ; nam per fidem credimus etiam res præteritas, & res futuras, quas nullo modo speramus, v.g. damnationem æternam, & quæ nullatenus ad nos pertinent; quomodo ergo rectè ponitur in hac descriptione fidei ly *Rerum sperandarum*? Resp. quia res sperandæ sunt verum objectum fidei, nec tantum objectum, sed etiam finis: nam fides non datur homini propter solam cognitionem, sed maxime propter operationem, ad quam solent homines potissimum induci per spem remunerationis; ideoque Apost. ad utrumque, finem & fructum Fidei respiciens, addidit illa verba.

Fides causat spem.

10.

Definitio

Apost. est

per Metaphoram.

Argumentum

aliquando

facit rem

apparere,

non semper.

Res sperandæ

sunt verum

objectum fidei,

& finis.

Nec

11. Nec obstat; quoddam fides possit esse sine spe; non enim spes in recto intrat hanc descriptionem, quasi per se foret requisita ad fidem, sed tantum in obliquo, & tanquam per accidens habens connexionem de facto cum objecto fidei: nam beatitudo, quam fides dicitur futuram, est objectum materiale spei. Quando igitur D. Damas.

S. Damas.

male. lib. 4. de Fide cap. 11. ait: fidem à Paulo definitam esse minimè dybiam aut ambiguam spem, solum vult, spem accipere suam firmitatem à fide, nisi enim Deus revelasset remunerationem supernaturali, quis eam auderet firmiter sperare? Quæ eum ita sunt, perperam dixit Gloss. cap. Firmiter, de Summa Trinitate & Fide Catholica, istam definitionem seu descriptionem Apostoli non videri bonam: Quia, inquit, vera definitio convertibilis debet esse cum suo definito; sed hæc non est convertibilis; quia spes est similiter substantia sperandarum rerum. Sed nunquid etiam argumentum vel convictio non apparetur? Patet ex dictis, quod non: & idem Fides non est spes. Nunquid, quia bruto convenit ratio animalis, idem non est vera definitio hominis animal rationale? Atque ut illa descriptio conveniret etiam spei, ut probabile esse concedit Magist. sent. 3. dist. 2. lit. I. in principio, num inde bene inferit Gloss. sup. Ergo fides est spes? Audi Mag. si, inquit, queritur, an hæc descriptio spei conveniat: sanè concedi potest utrumlibet. Si autem dicatur convenire, sunt & alia plura, quibus differunt fides & spes. Sic ille. Igitur non est audienda d. Gloss.

Glossa in cap. firmiter male carpit definitionem Apost.

Magist. sent.

12:

Erasmus magis errat.

Dicastril.

Et minus audiri debet Erasmus, qui in Annotationibus ad prædictum locum Pauli scribit, solum contineri in his verbis encomium quoddam fidei; ibique sermonem esse de fiducia, quæ pertinet ad voluntatem, non de fide, quæ pertinet ad intellectum: quod partim temerarium est, partim erroneum juxta nostrum Dicastril. de Virt. Theol. disp. 7. q. 1. n. 12. Qui sic incipit: Sed inquirens, quam censuram mereatur Erasmus? Et respondeo eum communi sententia, esse temerarium in eo, quod ait, in his verbis Pauli non definiri fidem; quia in re gravi absque idoneo fundamento loquitur contra torrentem Patrum & Scholasticorum: & esse erroneum in eo, quod ait, ibi Paulum loqui de fide sumpta pro fiducia; quia per manifestam consequentiam inferitur, quod fides, quæ iustificat, est fiducia: nam Paulus postquam dixit, quod iustus ex fide vivit, statim c. sequenti ponit prædicta verba: Fides est &c. Quod est contra Concil. Trid. Sess. 6. can. 2. ubi damnat affirmantes fidem iustificantem nihil aliud esse, quam fiduciam. Hactenus præfatus Auctor. Impræsentiarum prosequar explicationem naturæ fidei, quæ optimè intelligitur ex objecto, utpote ad quod tota virtus ordinatur, & à quo speciem suam desumit. Sit ergo

CONCLUSIO II.

Objectum materiale Fidei primum est Deus; adæquatum omnine ab ipso revelatum, etiam naturale & contingens, quod universim æquè immediatè ac firmiter creditur.

Hæc Conclusio plures habet partes singulas explicandas. Quantum ad primum, Nota: Aliquos distinguere inter objectum & subiectum alieius scientiæ. Alii autem subiecti & objecti vocabulis tanquam synonymis utuntur, & merito quidem, inquit notat Smil. de Deo uno Procem. q. 2. n. 38. Primum, quia nomine objecti clariùs significatur, hic non esse sermonem de subiecto inhaerenti, quod in rigore & propriissimè subiectum scientiæ diceretur. Secundò: quia est materiale objectum scientiæ in conclusione scientiæ subijciatur; formale tamen, adæquatè spectatum in illa non subijciatur, imò nec illam (ut Conclusio est) ingreditur; cum adæquatè spectatum formale objectum involvat medium seu motivum assentiendi, & medium non ingreditur Conclusionem: unde quia, ubi de subiecto scientiæ dicitur, non solum de materiali, sed etiam ac potissimum de formali agitur, propriùs loquendo de objecto, quàm subiecto institueretur disputatio præsertim, cum objecti appellatio subiecti rationem comprehendat. Huicque Theodorus. Et illic subiungit: quia verò loquendum est eum multis, subiecti & objecti vocibus promiscuè utemur. Sicut ipse, ita & nos.

Porro objectum aliud materiale, aliud formale dicitur, per analogiam cum materia, & forma Physicæ; nam veluti materia est de se indifferens ad varias formas & ad varia composita constituenda; per formam autem ad certum compositum determinatur; ita res, sic eadem sub scientiam, ut de se sit indifferens ad varias rationes cognoscendi, & ad varias scientias constituendas; per rationem autem cognoscendi determinatur ad certam scientiam constituendam dicitur objectum materiale, ipsa verò ratio cognoscendi dicitur objectum formale. Ita hos terminos explicat Smil. sup. 39. Scilicet & quia persequitur idem Auctor materiale objectum potest habere latitudinem, & partes integrantes (aut quasi integrantes) vel subiectivas, & inter istas aliqua potest esse primariæ; aliæ verò possunt esse secundariæ; hinc nata est subdivisio materialis objecti in primum, secundarium, & adæquatum. Et dicitur primum, ad quod omnia referuntur, quæ sub illam scientiam, cuius primum objectum est, cadunt; ob quod etiam solet vocari subiectum attributionis, subiectum speciale, principaliter inest subiecto.

subiectum intentionis, subiectum radicale &c. Unde secundarium est, quod consideratur propter attributionem & ordinem, quem habet ad primum; & quod ex utroque constatur, dicitur totale & adequatum. Hucusque Theod.

A quo si petas, an etiam objectum formale recte dividatur in partiale, & totale? Resp. minus recte ab Aliquibus sic dividitur: recte vero subdividitur (inquit num. 40) in objectum quod, & quo. Objectum formale quod est illa ratio, secundum quam materiale objectum primo terminat scientiam. Objectum formale quo est illa ratio, secundum quam materiale objectum primo movet intellectum ad assensum scientificum; & hoc

Secutus qu. 3. Proloq. 2. lateralit. num. 4. vocat subiectum primum, ibi: De secundo dico, quod ratio primi subiecti debet continere in se primo virtualiter omnes veritates illius habitudinis, cuius est. Et num. 19. appellat subiectum formale, dicens: Ad alia secunda via: ad primum dico, quod illa auctoritas exprimit materiam huius scientie in communi, non subiectum primum formale. Denique 1. dist. 3. qu. 3. num. 23. vocat rationem objecti, quam ait: Esse illam formam, secundum quam objectum est motivum potentie, sicut ratio activi vel agendi dicitur esse illa forma, secundum quam agens agit. Non tamen (inquit Smil. sup. rationem terminandi excludere voluit à ratione formalis objecti; sed hanc sub ratione motivi objecti comprehendit, & per motivum censuit compleri in ratione objecti formalis, seu integræ formæ specificantis scientiam; cum, præcise formali motivo, posset formale terminativum ad varias species scientias pertinere. Vel fortè censuit rationem quam, seu terminativam magis ad materiale objectum pertinere, sub quo etiam ab aliis Doctores aliquando comprehendit solet. Hæc ille.

Hinc Card. Lugo Tract. de Virtut. fidei divinæ Disp. 1. Sect. 1. num. 1. Suppono, inquit, objectum formale, & materiale in præfati Disp. esse illa, quorum uni assentimur propter aliud: sicut etiam in actibus voluntatis objectum materiale est illud, quod amatur propter aliud; objectum vero formale est illud, propter quod aliud amamus, v.g. si amas medicinam propter sanitatem, medicina est objectum materiale, sanitas est objectum formale; quia quasi informat & vestit medicinam, quæ secundum se non moveret voluntatem, vestita tamen à bonitate sanitatis allicit ad sui amorem: sic etiam quando intellectus assentitur uni propter aliud, v.g. huic propositioni: Homo est risibilis, quia est rationalis, risibilitas est objectum materiale: rationalitas vero est objectum formale, quia risibilitas, cui secundum se non assentiret, quia in se & ex propriis terminis non apparet, informatur tamen, & quasi induitur altera veritate clariori, & sic informata & vestita movet intellectum ad sui assensum. Ita Emilius. Ubi sub objecto materiali comprehendit formale terminativum.

Tomus II.

Idem clarissime dicit Disput. 3. quæ est de objecto materiali fidei, Sect. 1. num. 1. ibi: Licet aliquando objectum materiale dicatur illud, quod non terminat cognitionem immediate per suam entitatem, sed per aliquid sibi inherens, ut paries dicitur objectum materiale visionis, quia formaliter videtur sola albedo, parietem inherens; illud tamen solum est objectum denominativè & per accidens; nos autem loquimur in præfati de objecto materiali, quod immediate terminat actum fidei per suam entitatem; quare à nonnullis appellatur objectum formale quod, ut distinguant illud à motivo assentiendi, quod appellant objectum formale quo: melius tamen appellatur objectum materiale, quia fides versatur circa illud, ut informatum per auctoritatem, & revelationem divinam, tanquam per objectum formale. Sic ille. Melius appelletur, vel non, nolum hic disputare, quia res parvi momenti est, & ad nihil utilis quæstio: satis est, ad intelligendos Auctores, diversimodè loquentes in hac materia, scire aliquando vocari ab ipsis objectum materiale, subinde autem terminativum formale; seu quod nos impræfationum secuti Smil. sup. distinguimus objectum materiale fidei ab objecto formali terminativo, & de illo quidem hæc Conclus. de hoc autem Conclus. seq. tractabimus.

Itaque Deum esse objectum materiale fidei, idque primum, ut habet prima pars præfatis Conclus. ab omnibus admittitur, & patet ex descriptione primarii objecti sup. posita; nam ad Deum referuntur omnia, quæ sub fide cadunt, & ipse est, qui in primariis propositionibus fidei subiecit, ut per se patet. Hinc, ut bene notat Smil. sup. num. 41. fides dicitur fides Dei, & fides ad Deum Marc. 11. v. 22. Habete fidem Dei, & 1. Thessal. 1. v. 8. Sed & in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, perfecta est. Item ad Hebr. 11. v. 6. dicitur Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, nempe tanquam primum fidei punctum. Ergo Deus est objectum materiale primum.

Nunquid etiam adequatum? Negat 2. pars Conclus. dum pro objecto adequato ponit omnia à Deo revelata: nam quis ambigat, plurima esse à Deo revelata, quæ non sunt Deus, nec Deum directè involvunt? Talia sunt hæc propositiones: Abraham genuit Isaac: B. Virgo est mater Dei; Fuit perpetua Virgo: Mundus est conditus: Mortui resurgunt, & similes, in quibus subiecta creata sunt. Ipsum namque subiectum propositionis fidei objectum est, incomplexum: propositio autem objectum complexum. Constat ergo, nec omnes propositiones fidei, nec omnia subiecta earum propositionum esse Deum, aut Deum directè involvere; quomodo itaque Deus foret objectum adequatum seu complexum, seu incomplexum fidei? Quamvis sit primum tam complexum, quam incomplexum; quia primariæ propositiones fidei humanæ pro subiecto suo Deum

Sut mater
riali com-
prehendens
formale
terminati-
vum, seu
formale
quod.

Motivum
est formale
quo.

17.
Deus est
objectum
materiale
primum
fidei.

Smil. 1

18.
Non tamen
adequatum

Kk

Deum

Nisi indi-
recte.
Simil.

Deum; ut Deus est unus & trinus, Deus est omnipotens, infinitus &c. Rogat aliquis; an nullâ ratione Deus possit dici objectum adæquatum fidei? Attende, quid dicat noster Theodorus sup. n. 45. Potest, inquit, dici, Deum esse adæquatum Theologiæ subjectum, partim directum, partim indirectum; quia omnes res, de quibus aliqua veritas Theologica cognoscitur, sunt aliquid Dei per Attributionem, vel relationem ad ipsum. Hanc autem attributionem vel relationem probat num. 41. Hisce verbis: Quia quicquid considerat de Deo, vel spectat ad Deum absolute spectatum, vel ad Trinitatem Personarum in Deo, vel ad aliquem ejus respectum ad extra sub ratione Creatoris, Conservatoris, Restauratoris, Sanctificatoris, Retributoris, & finis ultimi creaturæ intellectus. Sic ille.

19.
Hoc sensu
loquitur
Scotus.

Et ita docuit Scot. sup. 5. Ex prædictis apparet improbatio. num. 15. in fine: Si igitur Theologiam tenemus secundum se esse primam notitiam, ipsa non erit primò de Christo: & si æquè est de veritatibus communibus & propriis tribus Personis, ipsa non erit de aliqua Persona, ut de subjecto adæquato, sed de Deo, ut est communis tribus Personis. Et tunc salvabitur, quod omnis veritas Theologica vel est de primo subjecto, puta, quæ inest Deo per rationem Dei, vel quasi de parte subjectiva primi subjecti, puta, quæ est propria alicui Personæ, aut de aliquo, quod attribuitur ad subjectum primum, vel quasi parte subjecti, ut puta, de creatura quantum ad respectum, quem habet ad Deum ut Deus, & de natura assumpta, quantum ad respectum, quem habet ad verbum sustentificans. Sic Scotus. Cum ergo secundum ipsum, ut infra audiemus, idem sit objectum fidei, & Theologiæ; etiam hæc ratione Deus posset dici objectum adæquatum fidei. Sed de tali adæquatione non loquitur nostra Conclusio. De qua ergo de objecto adæquato directo, id est, de re, quæ per se & immediatè à fide attingitur. Et quæ illa? Resp. 3. pars Conclus. Omne à Deo revelatum, etiam naturale, & contingens. Id enim omne creditur fide divinâ, quid ni ergo sit ejus objectum?

20.
Tale est om-
ne à Deo
revelatum.

Aliqui hinc dicunt: quodlibet ens revelabile à Deo obscurâ revelatione esse objectum adæquatum: nam omnis materia, quæ informari potest à formali ratione objectiva alicujus habitus, pertinet ad materiale objectum ejus, & sub adæquato objecto comprehenditur; sed quidquid potest revelari à Deo, potest informari testimonio divino, quod est objectum formale fidei: ergo totum hoc comprehenditur sub adæquato subjecto fidei. Sic ille. Nunquid verè? Resp. Sicut, ut possit aliquod coloratum videri, sive ut actu verè sit objectum visibile, non sufficit quòd à Deo possit illuminari, sed requiritur ut sit actu illuminatum: aliàs non est actu, sed solum potentia objectum visibile; ita etiam, ut aliquid non solum potentia, sed actu sit objectum fidei, debet actu esse revelatum. Nos in Conclus. affirmavimus objectum actuale, quod magis proprie

Non sufficit
esse revela-
bile tan-
tum.

dicatur objectum. Quamquam alioquin per ly Revelatum posset intelligi revelabile; sicut per existentiam aliquando intelligitur aptitudo inexistendi: sic universale definitur, quod pluribus inest, id est, quod natum est pluribus inexistere. Ac per hoc, qui asserit, objectum materiale fidei esse ens revelatum, non necessariò excludit, quæ revelata non sunt; nam per ens revelatum potest intelligere ens aptum revelari: & qui dicit, objectum materiale fidei esse omne ens revelabile, non excludit, quæ revelata sunt; quia bene argumentamur à potentia ad actum: Est revelatum, ergo est revelabile. Igitur utraque locutio vera est, nec pec unam magis significatur natura ac vis fidei, quàm per alterâ; nam tota vis in eo consistit, quòd faciat intellectum firmiter adherere illi, quæ à Deo revelata sunt pro eo tempore, quo fuerint à Deo revelata.

Neque sola supernaturalia, & necessaria, sed etiam naturalia & contingencia, ut habet lequens pars Conclusionis. Et quidem de supernaturalibus nemo dubitat, & manifestum est ex Scripturis, & quotidiano usu: ratio verò est, quia veritates supernaturales non possunt nisi per revelationem cognosci, juxta illud Matth. 16. v. 18. Quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in celis est. Et similia plura obvia sunt. Quantum ad veritates naturales, licet hæc aliquantulum cognoscantur naturali lumine, teste Apost. ad Rom. 2. v. 14. Cum enim Gentis, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legem faciunt, ejusmodi legem non habent, ipsi sibi sunt lex &c. tamen à paucis propter corruptionem naturæ per peccatum cognoscuntur; ideo eorum fides necessaria fuit pro hominum multitudine; inò etiam pro sapientibus, ut firmius & certius illa tenerent, quod necessarium etiam fuit, ut possent reliqua omnia firmiter credere.

Venio ad veritates necessarias & contingentes. Equidem certum est, objectum fidei complecti veritates necessarias, ut, Deum esse & similes. Et verò de contingentibus, sive de præterito, sive etiam de futuro, ut, Antichristum esse, vel, Universale judicium erit, constat ex Divinis Scripturis; & ratio est, quia hæc omnia revelantur. Nec obstat: quòd fides debeat esse certæ, certitudo autem non possit esse, nisi de necessariis. Resp. quippe: quòd sicut scientia Dei est certa, licet sit de contingentibus, ut videtur potest in Tract. nost. de intellectu & voluntate Dei: quia attingit illa secundum statum præsentis, & necessarias, quæ omne, quod est, necesse est esse illi: inde potest esse fides certa de contingentibus; quia attingit illa, ut subsistent revelationi divinæ, quæ manat à scientia Dei.

Atque hæc est ratio ultimæ partis Conclusionis scilicet: Quòd universim æquè immediatè ac firmiter creditur. Ratio, inquam, est, quia omnia necessaria, sive contingentia, supernaturalia & naturalia æquè induuntur motivo formali fidei, & æquè immediatè revelantur à Deo, quid ni ergo æquè immediatè & firmiter credantur?

Rateor, divinam revelationem non semper immediatè nobis applicari; id est, non semper credimus propter immediatam revelationem, sed ordinariè solum propter mediatam; sed quid tum? Nam sicut illi, qui immediatam habent revelationem, credunt immediatè rem revelatam, propter auctoritatem revelantis; ita quoque hi, qui tantum mediatam habent revelationem; ergo ex eo capite una fides non est magis immediata, quàm alia; sed omnis res revelata æquè immediatè creditur per fidem; estò aliquæ principalis pertineant ad fidem (ut patet ex dictis, & magis constabit ex infra dicendis) tum quia de se sunt nobiliora objecta; tum quia magis conducunt ad finem, qui de facto per fidem intenditur, puta, æternam beatitudinem: porro sicut lumen naturale magis inclinat ad cognoscendam veritatem nobiliorè, & utiliorè ad finem intentum, quid nō etiam lumen fidei?

Non igitur negamus omnem ordinem inter credibilia, seu objecta materialia fidei; sed solum ordinem in esse credibilibus, id est, dari aliquod primum credibile, seu objectum materiale fidei, à quo cetera dependant in esse credibilibus; idque quia divina auctoritas, & divina revelatio habent immediatum ordinem ad omnia objecta credibilia, purè materialia, de quo plura alibi, ubi de discursu, quem Aliqui requirunt ad assensum fidei. Et hæc est etiam ratio, ut sup. indicavimus, cur omnia credibilia æquè firmiter credantur; quàmvis enim aliqua horum in esse entis necessaria, alia autem contingentia; tamen æqualiter repugnat falsitas his, ac illis, supposita revelatione divinā; atque adeo æquè firmiter credenda sunt, saltem implicite, imò & explicite, ex hypothesi, quod revelatio divina sufficienter omnibus fuerit applicata. Et enim Deus æquè verax est & infallibilis in minimis, sicut in magnis, in creatis, & increatis, in contingentibus, sicut in necessariis: totam namque suam veritatem, & auctoritatem amitteret, si vel in re quantumcumque minima, in re creata, & contingentia posset dicere falsum. Si ergo aliquando homo videatur firmius credere unam veritatem, quàm alteram, non id provenit ex parte objecti motivi fidei, sed ex alio motivo adjuncto; hic autem solum agimus de credulitate, quantum est ex parte motivi fidei, sive de fide propriè dicta: hoc autem motivum omnis propositio revelata æquè participat. Quamvis ergo veritas rei in se, id est, quæ habetur per principia intrinseca sit major in una re, seu una propositione, quàm in alia; haud æquidem veritas in esse credibilis, quæ fundatur in auctoritate divina, & testimonio extrinseco; quia, ut dictum est, illud est idem & æquè informat utramque rem testificatam.

Quapropter, non minùs est hæreticus, & amittit totam fidem, qui negat, v.g. eanem Tobiam, ac qui negat Incarnationem, aut Mysterium Sanctissimæ Trinitatis. Sed, dicit aliquis: gravius est peccatum negare Christi di-

vinatatem, quàm negare eanem Tobiam habuisse caudam. Planè: ergo major infidelitas, negatur Consequentia; nam ex sua specie utrumque æqualiter repugnat Fidei; quàmvis ex aliqua circumstantia extrinseca uni superaddatur malitia blasphemiarum; quia contra reverentiam debitam Christo, negando ei, quæ magis pertinent ad sui dignitatem. Hæc autem malitia non opponitur propriè fidei, sed religioni. Igitur hæc peccata sunt æqualia in ratione infidelitatis; secus in ratione irreverentiæ, de qua hic non agimus. Audio replicantem: Deus non æqualiter omnia affirmat; nam aliqua simpliciter, alia cum juramento. Respondeo: Deo æqualiter repugnare mendacium, ac perjurium, tametsi, nobis se accommodando, aliquando utatur juramento; ut vehementius nos moveat ad assentiendum: in rigore tamen Deus semper jurat, cum semper offerat se in testem, quod est propriè jurare. Hæc ergo replica nullus est momenti.

Ex dictis etiam facilè solvitur hoc argumentum Adversariorum: Non omnia objecta materialia fidei habent æqualem veritatem; nam divina veriora sunt, quàm creata, cum sint magis necessaria, & magis entia; ergo, si entia, quæ magis bona sunt, magis debent amari, quid nō, quæ magis vera sunt, magis debeant credi? Ad hoc, inquam, argumentum Resp. ex dictis: nec omnia revelata, aut revelabilia habere æqualem veritatem intrinsecam, ut patet in creatis, & increatis, necessariis, & contingentibus; sed bene extrinsecam, fundatam in auctoritate, & revelatione divina. Vel sic: magis credi debent, quæ habent majorem veritatem, quando motivum credendi est ipsa veritas propria objecti crediti, transeat: quando motivum credendi est alia veritas, quæ æquè participatur ab aliis veris, quæ creduntur, nego. Ad simile de charitate Resp. charitatem quidem magis amare Deum, quàm creaturas; quia bonitas infinita, quæ est motivum amandi, magis & perfectius participatur à Deo; quàm à creatura, ut patet: at verò inter creaturas charitas non semper magis amat, quæ sunt perfectiores; sed eas, ex quibus major Dei gloria resultat. Quare, si ex creatione hominis major gloria Dei resultabit, quàm ex creatione Angeli, charitas magis amabit hominem, quàm Angelum: ultimum quippe motivum amandi non est propria bonitas hominis, vel Angeli; sed bonitas Dei. Cum ergo ultimum motivum fidei non sit veritas intrinseca objecti crediti, sed veritas Dei, æquè debet omnia credere, quibus æqualiter illa communicatur, uti sunt omnia à Deo revelata seu revelabilia.

Si autem à me quaeritur, an etiam mendacium inter illa debeat computari? Resp. citius, mendacium non esse objectum creditum; cum per fidem non possit credi aliquid falsum: potest tamen esse objectum, sive potius subiectum, de quo fides aliquid credat, v.g. in hac propositione fidei, Mendacium est peccatum. Potest etiam

cus, & perdis totam fidem.

Et æqualiter contra fidem peccat.

Aliquando simul peccat contra aliam virtutem.

26. Objectio.

Omnia à Deo revelata habent æqualem veritatem ex revelatione.

Quia motivum fidei est veritas Dei, æquè omnibus communis.

27. Mendacium non est objectum creditum; cum per fidem non possit credi aliquid falsum: potest tamen esse objectum, sive potius subiectum, de quo fides aliquid credat, v.g. in hac propositione fidei, Mendacium est peccatum. Potest etiam

Lugo.
De menda-
cio tamen
varia cre-
duntur.

esse prædicatum, quod fides de aliquo credat, v. Quod diabolus dixit Eva, fuit mendacium. Itaque (instat Lugo de fide disp. 3. sect. 1. n. 6.) id, quod propriè creditur, est conjunctio prædicati cum subiecto; quæ, si sit falsa, non potest credi per fidem: de ipso tamen falso potest fides aliquid verè credere; vel ipsum etiam falsum potest de aliquo verè enuntiare. Si objicias: in actu dissensus, elicitio à fide copula ipsa prædicati cum subiecto est falsa, v.g. hic: *Pater non est incarnatus*; idem enim actus ille est verus, quia falsa est conjunctio prædicati cum subiecto. Resp. enim sup. num. 7. primò: actus omnes fidei in rigore non esse dissensus, sed assensus, qui inferuntur ex duabus affirmativis, v.g. *Quidquid Deus dicit, est verum, sed Deus dicit, Patrem non esse incarnatum*; ergo verum est, *Patrem non esse incarnatum*. Qui non est dissensus, sed assensus.

Omne a-
ctus fidei in
rigore est
assensus.

28.
Obiectum
negatum
per fidem
potest esse
falsum, seu
falsa con-
junctio.

Sed quia hoc difficultate non caret, hinc Resp. 2. quòd, quidquid de hoc sit, in illo dissensu conjunctio falsa prædicati cum subiecto non esset obiectum creditum, sed negatum per fidem; nos autem solum dicimus, falsitatem non posse esse obiectum materiale creditum per fidem, quidquid sit, an possit esse obiectum directè negatum. Sic ille. Et placet hæc responsio, neque videtur nobis inconveniens, quòd falsitas posset esse obiectum directè negatum. Itaque mendacium, quòd tale, id est, quatenus continet falsitatem quasi in actu exercito, non est obiectum fidei, quia ut sic non est à Deo revelabile: secus si sumatur mendacium, quatenus de illo aliquid verè affirmari potest. Nam omnis propositio, quæ credi potest ob revelationem divinam, est obiectum materiale complexum fidei, & omne, quod potest esse subiectum talis propositionis, obiectum incomplexum. Ex quo sequitur, & ipsam fidem posse esse obiectum materiale incomplexum sui ipsius, v.g. in hac propositione: *Fides datur*; quæ est credibilis per revelationem divinam. Quemadmodum enim intellectus potest esse obiectum materiale sui ipsius, quatenus potest à seipso cognosci: ita etiam habitus aliquis intellectus potest esse materiale obiectum sui ipsius, quatenus potest inclinare ad cognitionem habendam de eo: quod in fide humana patet experientià: nam certum est, quòd discipulus, qui haberet habitum fidei humanæ credendæ magistro suo, posset credere eidem dicenti, quòd discipulus haberet fidem. Ita notat Poncius in suo Comment. lib. 3. dist. 23. num. 68. Idem dicendum de veracitate divina revelante in hac propositione: *Veracitas divina revelans datur de futuritione Antichristi*. Nec obstat, quòd illa veracitas sit obiectum formale: nã, ut ibidem ait præfatus Auctor, idem sub diversa ratione posset esse obiectum materiale fidei, & formale; materiale quidem, quatenus posset esse subiectum propositionis, quæ crederetur, aut ipsamet propositio credita; formale verò, quatenus moveret intellectum ad credendum. Sic ille.

Poncius.

A quo si petas: an omnis propositio revelabilis à Deo sit obiectum materiale complexum? Resp. num. 71. affirmativè, nisi in ipsa propositione involvatur negatio concurrens, requiritur ad hoc, ut fides possit tendere in illam propositionem.

Ratio hujus limitationis est: quia Deus posset habere decretum non concurrenti cum ullo ad fidem supernaturalem producendam; & posset tunc revelare hanc propositionem: *Ego habeo decretum non concurrenti ad fidem*; sed in tali casu implicat aliquem credere supernaturaliter illi propositioni, etiam de potentia absolute, non secundum quid, & ex hypothesi, sed simpliciter. Ita Poncius. Et confirmatur ad interrogationem; an omnis propositio vera possit revelari à Deo? Resp. affirmativè sup. num. 72. nisi in ea involvatur negatio potentie ad revelationem, ut sic excludat hanc propositionem, quæ posset esse vera: *Deus habet nolitatem concurrenti ad actum fidei supernaturalem per revelationem*, & hanc alteram: *Deus habet cognitionem talis nolitatis*. Has enim non potest revelare, neque consequenter in eas potest credere fides; quia aliàs Deus veller, & non veller concurrere per revelationem ad actum fidei, quod implicat. Ita præfatus Auctor. Reducet facile colliges ex sequenti objectione. Si revelatio illius decreti, vel concursus ad id credendum est impossibilis ex essentia sua: ergo non comprehenditur sub obiecto illius decreti universalis, quia sicut Deus non dicit: *Nolo creare chimavam*, ita non dicit: *Nolo ponere revelationem impossibilem, vel dare concursum ad actum fidei impossibilem*; si autem Deus non voluit illam revelationem vel concursum, jam non erit impossibilis ex repugnantia cum decreto divino universalis. Resp. Lugo sup. num. 3. se idem locum fuisse sub conditione, si verè Deus voluit ullam revelationem possibilem, vel concursum ad ullum actum fidei possibilem: nam, posito illo decreto universalis, jam argueretur, hæc revelationem talis decreti, vel fidem circa illud esse impossibilem; quia, si esset possibilis, comprehenderetur sub nolitacione universalis omnis revelationis, vel fidei possibilis. Si ergo decretum supponitur universale, fatendum est, hæc revelationem, vel fidem talis decreti esse impossibilem, non quia Deus illam voluit, sed ex sua essentia. Ita etiam.

Hoc tene, nullum de facto esse tale decretum; arque adeò omnem propositionem veram esse revelabilem, & per consequens possibilem esse obiectum materiale complexum fidei; & per hoc quodlibet subiectum, & prædicatum hujusmodi propositionis obiectum simplex. Quod intelligo, non de simplicitate rei in se, nam Christus, Trinitas Personarum, & similia possunt esse subiectum propositionis revelatæ, & tamen in se sunt res complexæ; sed de simplicitate, ut opponitur complexionis metis, id est, complexionis ex parte cognitionis, componendo, aut dividendo. Sed nunquid hæc complexio requiritur in nobis ad omnem actum

actum fidei? Pro responsione. Nota: cognitionem non dici complexam, eò quod cognoscatur suum objectum, ut plura, aut quia concipiatur in eo pluralitatem: nam Angelus cognoscit incomplexè ea, quæ à parte rei sunt plura; & nos per conceptum incomplexum concipimus plura, ut plura, ut quando concipimus pluralitatem per unicum conceptum. Neque etiam complexio mentalis consistit in pluralitate conceptuum, sicut complexio vocalis in pluralitate vocum: quippè iudicium mentale, quod fit per compositionem, aut divisionem, habet potissimam complexionem, & tamen est simplex qualitas terminata ad subiectum, & prædicatum, iuxta communem sententiam. Et consimiliter voluntas unico actu vult, Petrum v.g. esse album. Sive ergo objectum conceptus explicatur per unam vocem, sive per plures, perinde est ad complexionem, vel non complexionem conceptus. Nam si daretur una vox, significans hanc propositionem: *Petrus est albus*, conceptus correspondens foret complexus: & e contra. Angelus cognoscit unionem materiæ cum forma per simplicem conceptum, estò nos ista plura exprimamus per multas voces.

Breviter ergo, quod attinet ad quæstionem sup. propositam. fides in nobis ex parte cognitionis ordinariè est complexa, quia est iudicium, sive secunda mentis operatio, quæ sit affirmatio, vel negatio unius de alio, consequenter compositio, vel divisio; atque adeò repræsentat complexè objecta non explicando ex parte subiecti id, quod explicat ex parte prædicati, & proinde se habendo, ac quando per diversas voces successivè profertur propositio vocalis. Advertit autem Eminen. sup. n. 42. in iudicio mentali, quod fit per compositionem, vel divisionem, præter extrema, hoc est, subiectum & prædicatum, obijci etiam ex parte objecti identitatem inter utrumque extremum, imò hæc sola identitas, in rigore loquendo, est, quæ affirmatur, vel negatur: nam extrema non affirmantur simpliciter, aut negantur, sed identitas inter illa, cui identitati per affirmationem consentit intellectus, per dissensum verò eam fugit & negat, ita ut objectum affirmatum, & negatum directè idem sit in assensu, & dissensu; ipsaque affirmatio, vel negatio non sit ali-quid ex parte objecti, sed ex parte intellectus, qui vel consentit affirmando, vel dissentit negando idem omnino objectum propositum. Hæc ille. Apud quem plura de hac materia reperies, quæ pertinet ad contentus dixisse, semper aut saltem ordinariè & regulariter in fide nostra (quidquid sit de fide Angelorum) inveniri complexionem mentalem, quatenus fit per compositionem, aut divisionem. Quia nimirum objecta credenda ordinariè accipiuntur per propositiones vocales, constantes ex subiecto & prædicato; quare generant species similes subiecti & prædicati, aptas ad generandas apprehensiones distinctas de extremis, & ad quas sequatur assensus complexus, componens prædicatum cum subiecto, aut dividens

prædicatum à subiecto. Atque hæc satis de complexione mentali objecti materialis fidei.

Revertor ad Conclus. nostram, & dico rursum, omnia objecta purè materialia fidei æquè immediatè credi per se loquendo, id est, nullum esse ordinem necessariæ dependentiæ ad invicem, sed singula posse seorsum ab aliis credi, sicut singula potuerunt seorsum ab aliis revelari. Intellige seorsum ab illis objectis, quæ in hac veritate particulari non includuntur, nec essentialiter præsupponuntur: v.g. non possum credere Spiritum sanctum à Patre, & Filio procedere, nisi credam tres Personas in Deo, & similiter, non possum credere Deum Remuneratorem, nisi credam ipsum esse, & similia multa possent adferri. Hæc tamen non obstant, quin omnia æquè immediatè credantur, cum unicuique objecto sua revelatio immediatè applicetur, & propter illam credatur, nullà alià revelatione medià. Aliud ergo est, hoc objectum prius debere credi, quàm istud; aliud verò, hoc objectum esse medium inter istud objectum, ejusque fidem, quod tamen videtur requiri, ut unum magis immediatè credatur, quàm alterum. Dixi signanter: *Omnia objecta purè materialia*, quia sunt duo objecta materialia, quæ simul sunt formalia, aut quasi formalia, scilicet auctoritas Dei, & revelatio divina, quæ, secundum aliquos, primò credenda sunt ex intrinseca ratione fidei, ac proinde priora aliis, etiam in ratione credibilis; quod an verum sit, patebit ex dicendis de formali objecto fidei.

32. *Omnia objecta fidei æquè immediatè creduntur.*

Singula possumus seorsum ab aliis revelari & credi.

Aliquando unum objectum prius debet credi, quàm aliud.

CONCLUSIO III.

Objectum formale quod, seu terminativum fidei est Deus sub ratione Deitatis.

Robatio: quia, ut diximus Conclus. præcedenti ex Smising objectum formale quod est illa ratio, secundum quam materiale objectum, primò terminat scientiam: sed Deitas est illa ratio, secundum quam Deus primò terminat fidem; ergo Deitas est objectum formale quod. Minor, quæ sola habet difficultatem, probatur, quia Deitas est, quæ continet, saltem virtualiter, omnes veritates fidei, vel ut principium ad intra, vel ut ad extra, aut ut finis ultimus: ergo per Deitatem, ut per rationem formalem Deus, qui est objectum materiale primarium, substat omnibus de ipso creditis; ipsa verò Deitas non creditur de alio objecto anteriori, utpote radix omnium proprietatum & attributorum Dei. Itaque de Deo sub ratione Deitatis prædicantur omnia, quorum notitiam ultimò intendit dare fides, etiam ipsa assequibilitas. Notitia ergo illius, quod Tobias v.g. habuerit canem, & simillium non intenditur propter se à fide, sed ut melius cognoscamus Deum, vel secundum se, vel ut assequibilis à nobis. Ideò licet

33. *Deitas est objectum formale quod fidei.*

Deus continet saltem virtualiter omnes veritates fidei.

notitia illa canis Tobiae per se non conducat, ad bonitatem Dei, vel viam salutis cognoscendam; conducat tamen quasi integraliter ut pars historiae gravissimè commendantis Dei bonitatem erga Tobiam, cuius aliqua lætitiæ pars fuit adventus canis, præcedentis filium suum, & gestientis. Quis jam non videt, Christum nequam esse objectum formale terminativum? Etenim de Christo non creditur, quod sit Trinus, quod sit Pater, quod sit Spiritus sanctus &c. quæ omnia creduntur de Deo sub ratione Deitatis.

Non item
Christus est
objectum
fidei.

34.
Fides in
Christum
est præci-
pium me-
dium salu-
tis.

Deus sub
ratione Dei-
tatis est
Salvator
& Glorifi-
cator.

Deitas est
radix om-
nium pro-
prietatum
Dei.

Fides ex
ordinatione
Dei respicit
ea, quæ du-
cunt ad sa-
lutem.

35.
Actus me-
ritorius
non est ob-

Cur ergo, inquis, scriptura præcipue nobis commendat fidem in Christum? Resp. quia præcipuum est medium conducat ad salutem. Et si inferas: ergo Deus sub ratione Salvatoris, aut Glorificatoris est primum objectum attributionis, seu objectum formale quod; cum omnia, quæ revelantur per fidem, ordinantur ad hominum salutem seu gloriam, juxta illud Joan. 20. v. 31. *Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei: & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Resp. neg. Consequenter ratio Salvatoris, & Glorificatoris creditur de Deo sub ratione Deitatis, & non contra. Quod vel inde patet: quoniam & gloria, & salus nostra ordinantur ad gloriam ipsius Dei, & manifestationem naturæ ipsius, dicente Scriptur. Prover. 16. v. 4. *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.* Sicuti charitas ordinatur ad salutem nostram, & tamen objectum ejus est Deus secundum se, & secundum absolutam bonitatem, quam habet in se. Sic ergo licet finis extrinsecus fidei sit beatitudo æterna; equidem secundum se, & ex natura sua intendit notitiam Dei sub ratione Deitatis, quæ, sicut diximus, est radix omnium proprietatum, & attributorum Dei. Et verò visio beatifica nonne pro objecto primo terminativo habet Deum, quæ talem? quidni ergo & fides, quæ hic supplet visionem patriæ? Noli dubitare. Nihilominus dic, & intus dic, quia sic est, ut dicis: fides saluberrima agit de his rebus, quæ docent ad beatitudinem, non quidem primario, & ex natura sua; sed ex ordinatione extrinseca Dei, qui sicut contingenter ordinavit hominem ad salutem, ita ut potuisset non ordinare, sic indidem contingenter tribuit homini per fidem cognoscere media conducentia ad salutem: quæ fides non fuisset necessaria, si hominem non ordinasset ad salutem. Quomodo igitur hæc media forent objectum fidei primum, & ex natura rei, cum fides etiam in pura natura fuisset necessaria? Fides, inquam, Dei ut Auctoris naturæ, ergo Dei sub ratione Deitatis; nam ut sic Auctor est naturæ; creavit quippe Angelum, & hominem, cælum, & terram, & quidquid cœli & terræ ambitu continetur, ut cognoscatur Deus, qui omnia, quæcumque voluit, fecit.

Ex his confestim intelligitur; actum meritorium non esse objectum primum attributionis; quippe meritum ordinatur ad gloriam; gloria, ut dictum est, ad ipsum Deum. Si ergo

Deus, ut Glorificator non est objectum terminativum, minus erit, ut Remunerator meritorum. Sed contra, dicit aliquis Concil. Trident. Sess. 6. c. 6. docet necessarium esse ad justificandum credere in primum a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. Resp. Concil. præmittere hæc verba: *Disponuntur autem ad ipsam justificationem concipientes, libere moventur in Deum, credentes, ut ra esse, quæ divinitus revelata atque promissa sunt, atque illud in primis &c.* ut sup. Primum ergo motus est in Deum. Unde in progressu probationis cessante fidei, adducit verba Apost. Heb. 11. v. 6. *Accedentes ad Deum oportet credere quia est.* Alii ergo verbis, quæ obijciuntur, solum explicat, qualiter illa fides Dei applicanda sit ad persistentiam concipiendam. Unde nec ab illa fide excluditur Deus, sed tribuitur ipsi aliquod prædicatum secundarium, quod in ordine ad redemptionem seu remissionem peccatorum, meritis Christi. Et fides in Christum, puta, quia excludat fidem in Deum? Audi quid dicat Christus ipse Joan. 14. v. 1. *Creditis in Deum, & in me credite. Consequens est enim* (inquit August. tract. 67. in Joan. ad illa verba) *ut, si in Deum creditis, & in me credere debeatis, quoniam esset consequens, si Christus non esset Deus.* Ergo fides in Christum non excludit fidem in Deum, sed potius eam præponit ut fundamentum omnium credendorum, etiam redemptionis seu remissionis peccatorum; solus quippe Deus est, qui peccata remittit; & ipse vindex ac ultor est peccatorum: ac per hoc patet, quæ ratione etiam peccata reducantur in Deum.

Restat hic aliqua difficultas ex Scoto, qui qu. 3. Prolog. qu. 2. later. §. *Nunc autem videndum est num. 13. ait, Quod nullum substantiam virtualiter continet veritates, nisi necessarias de ipso, quæ ad contingentes de ipso aequaliter se habent ex se, & ad oppositas.* Sed multæ veritates fidei etiam de Deo sunt contingentes, ut quod sit Salvator, Glorificator &c. Ergo eas non continet Deus virtualiter, ergo non est objectum primum terminativum. Resp. Scotum velle tantum, quod nullum subiectum ex se continet virtualiter veritates, nisi necessarias de ipso, ut patet ex hisce verbis: *Quia ad contingentes &c.* Interim essentia divina continet virtualiter veritates contingentes, id est repræsentat illas, suppositâ determinatione voluntatis divine, decernentis alteram partem contingentis, ut latè docuimus in tract. de intell. Dei Disput. 1. Sect. 5. Quamvis ergo voluntas sit causa intermediaria operationum Dei ad extra; equidem sicut ipsa voluntas virtualiter continetur in essentia divina, ita quoque actus illius, qui virtualiter continentur in ipsa, non quidem determinati, sed indeterminati, quod sufficit ad nostrum intentum, ut Deitas sit ratio formalis, per quam Deus substat omnibus, tam necessariis, quam contingentibus de ipso creditis.

Sed hinc nondum finis. Scotus (inquitur Ad-
vertarij sup. §. Ad primam questionem, scribit
in hac verba: Theologia nostra est habitus, non ha-
bens evidentiam ex objecto, etiam illa, quæ est in no-
bis de Theologicis necessariis, non magis, ut in nobis,
habens evidentiam ex objecto cognito, quam illa, quæ
est de contingentibus: ergo Theologia nostra, ut nostra
est, non oportet dari objectum primum, nisi primum
notum, de quo noto immediate cognoscantur prima
veritates. Illud primum notum est ens infinitum;
quia ipse est conceptus perfectissimus, quem possumus
habere de illo, quod est in se primum subiectum. Er-
go, secundum Doct. Subt. Deus non sub ratio-
ne Deitatis, sed sub ratione infinitatis est ob-
jectum formale terminativum Theologiæ &
fidei. Resp. neg. Conseq. nam Scotus hic non
dicit simpliciter, Deum sub ratione entis infi-
niti esse primum nostræ Theologiæ subiectum;
sed addit primum notum, & vult esse primum
(id est, perfectissimum, ut se exponit) concep-
tum objectivum, sub quo nos concipimus pri-
mum subiectum Theologicum, puta Deitatem,
quam esse primum objectum terminativum
eius Theologiæ ibidem expressè sub-
dit, dicens: Quia Theologia nostra de necessariis est
de eisdem, de quibus est Theologia in se; ideo sibi
assignatur subiectum primum. quoad hoc, quod est
veritates continere in se: & hoc idem est subiectum
Theologiæ nostræ, quod est primum subiectum Theo-
logiæ in se: sed quia illud non est nobis evidens, ideo
non continet istas, ut nobis notum, immo non est
nobis notum. Si arguas: ergo non est primum ob-
jectum nostri habitus: Resp. verum est, non est primum
subiectum dans evidentiam: sed subiectum primum,
continens omnes veritates, natum dare evidentiam,
si ipsum cognoscatur. Huculque Scotus.

Herculè sententiam, quæ asserit, Deum sub
ratione entis infiniti esse primum Theologiæ
subiectum, ead. q. §. Ex his dictis, expressè
rejecit Scot. Nam n. 9. in fine sic ait: Posset poni
aliqua scientia de Deo, sub ratione respectus ad ex-
tra, ut aliqui ponunt, sub ratione Reparatoris, vel
Governatoris, vel Capitis Ecclesiæ. Vel posset poni de
Deo, sub aliqua ratione attributali, quæ est quasi
passiva, sicut aliqui ponunt de Deo hanc scientiam esse
sub ratione boni. Vel posset poni de Deo sub ratione
communi & universali, ut entis, vel entis infiniti,
vel necesse esse, vel alicujus talis. Sed nunquid
aliqua ex his positionibus placet Scoto? Clarum
est, quod non: nam immediate subdit: Contra
omnes istas positiones arguitur; & primò arguitur
contra istam de ratione communi, &c. Hinc n. 11.
in fine inquit: Concedo igitur quartum membrum,
scilicet quod Theologia est de Deo sub ratione, quæ
est hæc essentia: sicut perfectissima scientia esset de
homine, si esset secundum quod homo, non autem sub
aliqua ratione universali, vel accidentali. Quomo-
dò posset evidentiùs nostræ Conclusionem ap-
probare? Adhuc dubitas de ejus veritate? Planè,
reponit quispiam: nam quomodo ratio nobis
ignota potest esse primum subiectum nostræ
fidei terminativum? An potest aliquid termi-
nare actum scientiæ, quod per illam scientiam
non est notum? Resp. Smifing sup. num. 58.

dupliciter posse nobis aliquid esse notum, *Qua nobis
sat nota est
in ratione
objecti.*
Smifing.
nempè, vel ut est in se, vel ut subest alicui mo-
do absoluto, vel proprietati, vel habitudini ad
effectum, seu aliud signum, & quamlibet har-
um cognoscibilitatum sufficere, ut quidpiam
sit primum subiectum scientiæ.

Et patet primò in scientiis naturaliter inven-
tis, quæ pro subiecto primo habere censentur
aliquam substantiam creatam, puta hominem
vel animam, &c. nam pro statu isto non cog-
nosceimus quidditative ullam substantiam, sed
eam per negationem inhærentiæ, vel relatio-
nem aptitudinalem substandi, vel per aliquam
proprietaem, aut effectum, aliudve signum
describimus, dicente Scoto q. 1. Prologi §. Ad
primum n. 11. Non cognoscitur anima à nobis, nec
natura nostra pro statu isto, nisi sub ratione aliqua
generalis, abstractibili à sensibilibus. Secundò: quia
nec infinitatem Dei, nec necessitatem essendi,
aliumve modum intrinsecum ei proprium, vel
aliquid ejus attributum concipimus sub pro-
pria ratione, ut in ipso est, sed infinitatem v.g.
per negationem finis seu limitis, necessitatem
essendi per negationem potentiz ad non esse,
sapientiam, vel aliud ejus attributum sub com-
muni ratione abstracta à creaturis, addendo
negationem sapientiæ limitatæ, ut explicat Sco-
tus de infinitate. Quodl. 5. n. 4. circa finem,
ibi: Intrinsecus modus cujuslibet infiniti intensivè
est ipsa infinitas, quæ intrinsecè dicitur, ipsam esse,
cui nihil deest, & quod excedit omne finitum ultra
omnem proportionem determinabilem. Et de aliis
Dei rationibus 1. Dist. 3. q. 2. n. 18. ait: Quind
dico, quod ista, quæ cognoscuntur de Deo, cognoscun-
tur per species creaturarum. Atque alibi loquitur
similiter.

Sequeretur ergo (inquit Smif. sup.) si Deus, *40.
Smifing.*
sub aliqua ratione propria à nobis conceptibi-
li, ut in ipso est, deberet esse primum nostræ
Theologiæ subiectum, Deum sub nulla ratione
propria posse objectum nostræ Theologiæ es-
se, & ideo nullam esse Theologiam nostram,
ut quæ crearet omni objecto divino & proprio.
Quare ad primum nostræ Theologiæ subje-
ctum sufficit, nos illud aliquo modo concipere
esse, & tale esse sub aliqua alia ratione posi-
tiva, vel negatione explicata: & ita concipimus
Deitatem sub ratione entis infiniti, necesse esse,
primi, causæ universalis. Sicut in scientia de
homine quidditatem hominis concipimus sub
habitudine ad actum sentiendi, & intelligendi,
& sub ratione corporis sic organizati &c. & in
Physica totali concipimus substantiam natura-
lem per habitudinem ad motum, ad locum,
tempus &c. Multò magis similis conceptus Dei-
tatis sufficeret in hac sublimi de Deo scientia, ut
Deitas primum ejus subiectum constitui queat.
Hactenus Theod.

Infero ego: ergo multò magis similis con-
ceptus Deitatis sufficeret in hac sublimi de Deo
fide, ut Deitas primum ejus subiectum con-
stitui queat: nam secundum Scotum idem est
objectum fidei, & Theologiæ, q. 3. Prolog.
q. 2. laterali num. 8, ibi: secundum B. August. 14.

39.
Vbi objecta
scientiarum
naturalium
non sunt in
se nobis no-
ta.

Neque ipsa
infinitas, aut
attributa a-
lia Dei.

Scotus.

40.
Smifing.

Deitas, ut à
nobis con-
cepta, est ob-
jectum no-
stræ Theolo-
giæ & fidei.

41.

Scotus.

de Trinit. c. 1. & 4. Ista scientia (intelligit Theologiam) est de illis, quibus fides gignitur, defenditur, & roboratur: ergo est de illo eodem subiecto, quod est primum subiectum fidei: sed fides est de veritate prima. Intellige (inquit Smiling sup. num. 53.) essentiali (ut contra attributalem distinguitur) hanc enim essentiali veritatem vult Scotus probare esse primum Theologiæ subiectum; Ergo essentia divina est primum Theologiæ subiectum. Sic ille. Subiectum, inquam, primum, tum motivum, tum terminativum Theologiæ secundum se, & Theologiæ Dei, ac Beatorum; at verò Theologiæ nostræ, uti & fidei non nisi terminativum, seu formale quodd. Si autem à me quaeritur: quod ergo obiectum formale quo, seu motivum fidei: jam edissero, critique

Fides est de veritate prima essentiali. Smiling.

CONCLUSIO IV.

Obiectum formale motivum fidei est veracitas divina, eaque sola, ita ut revelatio solum sit conditio ad movendum prærequisita.

42. De motivo fidei, variis de solo nomine litigant.

DE obiecto formali motivo fidei variis variè ratiocinantur, & multas chartas suo aramento denigrant, meo sanè iudicio, salvo meliori, cum parvo, imò vix ullo fructu; nam de re ipsa constat, neminem credere fidei divinam aliquod obiectum, nisi à Deo, qui est summa veritas seu veracitas, fuerit revelatum. Porro scire, quid ex his sit formale motivum, an Deitas, an veracitas, aut certe ipsa revelatio, quæ utilitas? Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui autem non crediderit, condemnabitur. Fides ergo necessaria ad salutem; scire autem, quid sit obiectum formale motivum, hoc, vel illud, impertinens est ad salutem: & ideo parum curandum. Ne tamen hanc quaestionem, quæ à multis diffusè tractatur, omnino præterirem, institui præsentem Conclusionem, quam sub brevitate transcurram.

43. Fides nostra non innititur evidenti cognitioni Dei.

Sed veracitas aui Dei, ut motivum.

In primis; fides nostra non innititur evidenti cognitioni Dei, sive ut in se est, sive ut ex creaturis quodammodo à nobis cognoscitur, sed ejus testimonio; porro testimonii auctoritas resolvitur in veracitatem testis, ita ut tanta sit auctoritas testimonii, quanta est veracitas testis: veracitas Dei est ratio motiva fidei; & quia ipsa summa est, ideo testimonium Dei meretur summum seu firmissimum assensum; & fides divina ab eo accipit suam infallibilitatem, per quam distinguitur à fide humana. Igitur Dei veracitas habet se ut immediatam causam formalem extrinsecam, ob quam quis credit fidei divinæ: nam interroganti, quare hoc firmissimè & infallibiliter credam, benè Respondeo, quia Deus mihi hoc reve-

lans nec potest falli, nec fallere, utpote summè verax, qualis non esset, si vel fallere posset, vel falli. Nemo (inquit Scotus 3. Dist. 23. q. 1. un. 5. Ad quaestionem, num. 15.) potest per se assentiri dictis ejus, quem novit posse falli. & Smiling. Ex quo igitur ita est, oportet ponere fidem infusam propriis firmissimum assensum, ut respiciat Deum pro obiecto primo. Intellige Deum, quæ summè verax, id est, quæ nequit falli, aut fallere. Itaque veracitas in hac Conclusione accipitur pro summa seu prima veritate non essentiali, seu in essendo, sed attributali, seu in revelando & testando.

Sed dicit aliquis: veritas in revelando & testando ultimò resolvitur in veritatem essentiali, id est, ipsam Deitatem: ergo, veritas & non illa est motivum fidei. Antecedens probatur: quia interroganti, quare Deus sit summè verax in revelando & testando, & quare respondetur: quia est Deus; nam omnia attributa divina possunt suo modo ad essentiali, & radicantur in ea. Responso. Profluunt omnino & radicantur; & ideo veracitas resolvitur in Deitatem, ut in radicem ascendi; sed de tali resolutione hic non quaeritur. De qua ergo. De resolutione in primum radicem cognoscendi quoad nos, & talis re-dix non est Deitas: quia nos (inquit Smiling sup. num. 66.) vel à posteriori primum, vel per revelationem, & fidem scimus Deum esse prædictum veracitatem, & alius perfectionibus, & sic ex parte Dei prima ratio cognoscendi aliquid de ipso quoad nos non est Deitas. Sic ille. Resolutio ergo veracitatis in Deitatem non spectat ad resolutionem fidei; sed ad resolutionem metaphysicam; simili modo, ac si quis interrogaretur, quare videret hoc vel illud obiectum, responderet adæquatè, quia est coloratum. Si ulterius quaeratur, quare sit coloratum, jam responso hujus non spectat ad scientiam, quare videtur, quæ est de anima; sed ad scientiam de generatione, vel ad meteoræ; nam oportet respondere, quia compositus ex talibus qualitatibus primis, puta ex calore, & siccitate, vel ex frigidityte, & humiditate, &c. ex quibus resultat hic vel ille color. Ita testis noster Dei Castilio Disput. 1. de Fide q. 3. num. 52.

Sed instas: Non assentimur alicui obiecto nisi vel immediatè ex connexionione terminorum, vel mediatè propter aliud; cum ergo ex ipso terminis non appareat, Deum esse summè veracem; quia nimirum Deitas est causa à parte rei, quare illa connexio sit, oportet illi alliciri propter aliud, scilicet Deitatem. Neque exemplum adductum de visu est ad rem; quædoquidem visus tendat immediatè in colore, ac per hoc, licet color habeat aliam causam sui, non oportet eam attingi à potentia visiva. Resp. hoc argumentum nihil aliud probat, quàm quod sup. dictum fuit, scilicet summum Dei

Dei veracitatem resolvitur in Deitatem, ut ultimam rationem esseendi, resolutione quasi metaphysicâ, & quoad notitiam scientificam; ergo Deitas est formalis ratio credendi, negativè. Consequenter, nam fides consistit in ipsa veracitate, non attendens, unde ipsa Deo competat; siquidem non credimus deum revelatum, quia Deus est Deus; sed quia est summè verax, ita ut, si Deus non esset Deus, dummodo summè verax, æquè firmiter & infallibiliter crederemus; quòd ergo veracitas oriatur ex Deitate, impertinens est ad objectum motivum credendi, quia, etsi non oriatur ex ea, æqualiter moveret. Sicut impertinens est ad visionem ex quibuscunque qualitatibus color oriatur, dummodo sit color. E converso, sicut visus tendit immediate in colorem, sic inde fides tendit immediate in veracitatem divinam, & propter illâ in alias res revelatas: unde simile adductum de visu non est extra propositum, cùm non quoad omnia quadret, juxta illud: *Omni similitudo claudicat.*

quod adverit Card. Lugo disp. 1. n. 100. dupliciter posse summam veracitatem affirmari Deo; primo, absolute dicendo: *Deus est summè verax*; et tunc, inquit, transcat, id debere colligi ex alio medio; quia sicut existens iam ipseus Deus non possumus in hac vita cognoscere, et affirmare, nisi vel ex revelatione, vel ex creaturis, ex quibus venimus in notitiam Creatoris, sic perfectiones Dei non videmur posse affirmare absolute, nisi per aliquod medium vel revelationis, vel alterius argumenti. Secundo modo possumus veracitatem Dei affirmare non absolute, sed solum sub conditione, hoc est: *Si Deus loquitur, loquitur verè*; seu, *Si Deus est, est summè verax*. Et hic assensus non videtur indigere alio medio, sed posse ex apprehensione terminorum fieri. Si enim penetrantur termini, quòd Deus in suo conceptu sit ens primum, summè perfectum, et cumulus perfectionum, et simul apprehendatur, quòd veracitas summa sit maxima perfectio naturæ intellectuales, statim ex terminis constat, si sit Deus, debere esse summè veracem; nec ad hoc affirmandum indigemus alio motivo vel medio. Hic autem assensus conditionalis sufficere videtur ad resolutionem assensus fidei. Hucusque Eminent.

Ego quæro; cur illa penetratio terminorum non etiam sufficit, ut ex terminis constet, Deum esse summæ veracem? Expectabo dispensationem. Interim dico, minime necessarium esse, ut obiectum formale quo constituitur intrinsecè obiectum formale quod, sufficit, quòd fit illa ratio, secundum quod materiale primò movet intellectum ad assensum scientificum, hoc autem competit veracitati, ut jam ostensum est. Omitto, quòd hæc veracitas, quàmvis fit extrinseca Deitati secundum suas rationes formales, equidem realiter ei identificetur. Atque hæc realis identificatio sufficit, ut fides sit virtus Theologiae, maxime eùm obiectum formale quod fit Deus sub ratione Deitatis. Si obijcias, quòd ait Apost. Rom. I. v. 5. *Per quem*

accipimus gratiam, & Apostolatum ad obediendum
fidei. Item 2. Cor. 10. v. 5. In captivitatem redi-
gentes omnem intellectum in obsequium Christi.
Ergo Deus ut Dominus movet ad assensum
fidei: nam nos obsequi ut captivos respicit
Dominum. Resp. Del Castillo sup. n. 51. Pau-
lino loqui de pia affectione ad credendum, lo-
quar est quedam conditio requisita propter
obscuritatem revelationis, quæ non præstat
mysteria nostro intellectui clarè cognita, ex
eo, quod obscura est, & sic indigemus captivare
intellectum in obsequium fidei, non verò lo-
quitur de motivo fidei. Sic ille.

Hercule nihil clarius est ex Scriptura, quàm
fidem innitit testimonio Dei, Matth. 16. v. 17.
Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus,
qui in cælis est. Joan. 1. v. 18. Vnigenitus filius,
qui est in sinu Patris, ipse enarravit. 1. Joan. 1. c. 5.
v. 6. Est Spiritus est, qui testificatur, quoniam Chri-
stus est veritas. Consonat Apost. 1. Thessal. 2.
v. 13. dicens : Quoniam, cum accepissetis à nobis
verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum
hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei. Ex his,
& aliis locis Scripturæ liquet, nos mysteria fidei
credere, tanquam dicta à Deo. Sed nun-
quid veritas dicti resolvitur in dominum di-
cipient? Minime, sed in veracitatem ejus. er-
go hæc, & non illud, est objectum formale
motivum.

Contra arguit quispiam : Deus potest & absque sui clara visione, & absque revelatione, seu certificatione in intellectu causare firmum assensum credibilem pro ipsum lumen fidei habituale vel actuale, quo intellectus immediatè, & non ob aliud motivum, adhæreat credibilibus, quemadmodum pro lumen naturale intellectus assentitur immediatè veritatibus pro se notis. Et ita non solum fieri posse sed etiam actu fieri, videtur sentire Scotus 3. dist. 23. q. un. tum, quia 9. *Secundo de fide infusa*, n. 6 & seqq. impugnata sententiâ, quæ ait, primam veritatem revelantem esse motivum fidei, ponit 8. *Aliter potest poni*, n. 9. illum modum, quem diximus, & eum non improbat : tum etiam, quia infra dist. 24. §. *Ad aliud*, n. 20. non aliud, quam lumen fidei pro Theologiat motivo agnoscit, ibi : *dico, quod simplices credunt omnia, quæ Ecclesia, implicite, nec sciunt fidem explicare, nec defendere* ideo illi qui hoc sciunt, habens habitum distinctum a fide, sed non alio lumine, quam sit fides. Ad hanc objectionem resp. Smif. sup. illum modum non esse impossibilem, de facto tamen (de quo agitur) Theologiam aut fidem non habere tale motivum ; quia sic necessarius esset, minimèque liber actus fidei, & puer ad usum rationis perveniens, & apprehendens terminos credibilium statim connaturaliter crederet, quemadmodum omnis ratione utens necessariò & connaturaliter assentitur primis Principiis, intellectâ solum significatione terminorum, ut rectè Scotus contra hunc modum objecit sup. n. 13. dicens : *Si totus assensus fit ex habitu fidei, iunc, habens omnibus, quæ concurrunt ad actum credendi in esse primo, sequitur necessario actus credendi : sed*

49. *Deus per lumen fidei potest causare firmum assensum absque revelatione.*

An Scotus doceat infuso definitio fieri?

Smifing,

Docet Scotus assensum fidei tum fore necessarium.

L1

posito

posito aliquo nunc baptizato, cui occurrunt phantasmata terminorum illorum simplicium, scilicet mortis, & resurrectionis, cum potentia tunc sit habituata habitu necessario inclinante, & obiectum sit præsens in phantasmate, sequitur necessario actus, scilicet quod talis assentiret huic complexo: Mortui resurgent: quod falsum est; nunquam enim omnibus istis positis plus assentiret, quam ante, nisi prius edoceret de illo articulo, quod esset credendum. Ita Doct. subr. Ex quo, & aliis, quæ ibidem dicit, manifestè patet falsum esse, quod in objectione dicitur, ipsum non improbare præfatum modum ponendi fidem infusam.

Vnde falsum est ita de facto fieri.

50.

Scotus refolvit fidem in revelationem divinam.

Scotus ergo ponit quidem duplicem modum, & hunc postremo loco, sed contra utrumque arguit, & neutrum definit, unde n. 3. in fine sic ait: In questione ista primò dicam, quod certum est, quia certum est, quod in nobis est fides acquisita: & ex hoc sequitur unum corollarium. Secundò dicam aliud, quod non est ita manifestum, & ibi duo, secundum quod dupliciter potest dici de fide infusa, & eligetis partem, quam volueritis. Tamen (inquit Smith. sup.) ead. q. & aliis locis magis inclinat in sententiam communem, quæ fidem in revelationem resolvit. Quantum ad id, quod obijciatur ex dist. 24. resp. idem Auctor, Scotum non agere ibi de motivo Theologiæ ex parte obiecti, sed ex parte potentiae, quod lumen fidei esse contra Henricum docet. Sed contra, dicit aliquis: lumen seu habitus fidei, secundum Scotum, tenet se non solum ex parte potentiae, sed etiam ex parte obiecti. Nam 3. dist. 23. q. 2. s. Secundo de fide infusa, n. 6. ait: Et quia, quod Deus asserit, supernaturaliter revelat, ideo fides assentiens tali revelato, quia assentiens veritati revelantis, est habitus supernaturalis: revelat autem credibilia, quando infundit habitum. Ergo habitus habet se etiam ex parte obiecti, illuminans, & constituens illud in ratione credibilis fide supernaturali (sicut lumen solis obiectum constituit in ratione visibilis) ostendens ea, quæ antea à Deo fuerunt aliis revelata: unde est quasi nova revelatio, non quod habitus fidei sit representatio credibilium per modum speciei impressæ, vel expressæ; contrarium quippe docet expressè Scotus 3. dist. 25. q. 1. s. Ad tertium, n. 9. ibi: Credibilia non sunt præsentia in habitu. Et 5. ad primum principale, n. 11. ibi: Actus credendi dependent ex duobus, ex habitu inclinante, & præsentia credibilis, quod non est præsens in habitu. Sed est illorum revelatio, pro quanto ex natura sua solum inclinatur in credibilitatem eorum, quæ verè à Deo revelata sunt, sicut ferri gubernii navis solum respicit directè in portum.

Scotus docet credibilia non esse præsentia in habitu.

51.

Motivum est reddenda ratio confusa saltem.

Prorsus ita res se habet, sed quid tum? Ergo habitus fidei est obiectum formale motivum fidei: negatur Conseq. quia obiectum motivum debet cognosci, ita ut, qui movetur, possit de illo reddere rationem saltem in confuso; jam talis habitus eo modo non cognoscitur. Licet ergo sit aliquod lumen, scilicet ex parte principii, vel etiam obiecti (quod plures negant) non tamen in illud resolvitur fides, ut in

motivum, sed ut in causam; Eo modo, quo visio beata resolvitur in lumen gloriæ, & scientia in lumen naturale intellectus: nec enim aut lumen gloriæ, aut lumen naturale intellectus movetur obiectivè, cum non cognoscantur, sed solum effectivè, quatenus producant actus manifestationis: unde etiam oculi apud Latinos appellantur lumina, quia videre faciunt, non tamen resolvitur notitia in illos. Nec obstat, quod visus moveatur à lumine; quia visus non est potentia disjunctiva; sed requiritur lumen, vel ut causa coëfficiens speciem coloris, vel ut conditio necessaria ad visionem elicendam, esseque medium cognitum. Sed nunquid habitus fidei, vera revelatio Dei? Nequaquam: nam, ut constat ex infra dicendis, revelatio est locutio, id est, productio verborum ad exprimendam mentem loquentis. Et verò habitus nonne productio verborum, aut aliter loqui equivalent? Patet, quod non. Sicut ergo Deus non dicitur nobis loqui, nisi improprie, quatenus dedit nobis intellectum ad cognoscendum obiecta fidei, sic in eadem non dicitur nobis loqui, nisi improprie, quatenus dat nobis habitum ad credenda mysteria fidei.

Restat adhuc una difficultas, eaque præcipua, quam Scotus sup. s. Secundo de fide infusa, n. 7. proponit hisce verbis: Si fides infusa respiciat primam veritatem, ut revelantem articulos, & causam assensum de credibilibus, & non sit aliud, de quo est fides, ut de obiecto, sequitur, quod nunquam aliquis fidelis suam fidem assentiet huic. Deus est trinus & unus, quia secundum te non assentio illi, nisi quia est revelatum à prima veritate. Quæro igitur te, quomodo assentio huic, scilicet hoc esse revelatum à Deo! Quia si assentio huic, Deum esse trinum & unum, quia revelatum, magis assentio huic, scilicet, Hoc esse à Deo revelatum: sicut assentio huic, quod conclusio propter Principia magis assentio Principiis, dicas, sicut oportet dicere, quia revelatum est à Deo: Deum esse trinum & unum esse revelatum à Deo; adhuc queram, quomodo assentio huic secundo, & sic in infinitum, & per consequens, nunquam aliquid firmiter credam de articulis fidei; sicut, si finitima conclusionis resolveretur in Principia, & illa Principia in alia, & sic in infinitum, nunquam scitur aliquid, sicut nec aliquid esse potest, quod dependet essentialiter ex causis infinitis. Si dicas, quod huic, scilicet, Deum esse trinum & unum esse revelatum à Deo, assentio ex fide acquisita. Contra igitur, tunc fides infusa dependeret in esse, & in faciendo adhaerere alicui articulo à fide acquisita, sicut à Principiis, quia non potes dicere, quod per finitiam ejus adhaeream ei, quia Deum esse trinum, & unum esse revelatum à Deo, non est epilogus ex terminis, plus, quam ista, Deus est trinus & unus. Ita arguit Scotus. Resp. Smiling supra, dispositionem ordinariam ad credendum fide divinam esse fidem humanam, quæ credimus prædicatorem vel Ecclesiæ proponenti mysteria, & testanti, ea esse revelata à Deo, juxta illud: Fides ex auditu, Rom. 10. v. 17. Nec inde fieri, quod fides infusa non sit certior ista fide humanâ & acquisita: quia non est novum, quod forma sit perfectior dispositio.

dispositione ad illam, fides autem suam maiorem certitudinem habet ex proprio motivo, non præcise, ut per humanum testimonium applicato, sed quatenus collustrato lumine supernaturali, infallibiliter firmante intellectum in fidei supernaturalis assensu, quod lumen est habitus fidei, vel concursus Dei ad actum credendi. Sic ille.

Igitur hoc argumentum non convincit intentum; sed, eo non obstante, manet vera prima pars nostræ Conclusionis, scilicet veracitatem divinam esse objectum formale, motivum fidei. Sed nunquid sola veracitas? Affirmat altera pars Conclusionis contra plurimos, qui existimant etiam revelationem divinam esse objectum formale motivum fidei saltem partiale, idque tantâ cum contentione propugnant, ut Herculi clavam e manibus extorquere velle videantur, sed operam ludunt. Ego (salvo meliori iudicio hanc questionem nullius esse utilitatis, & verborum potius certamini, quam rerum examini deputandam, Enimvero omnes concorditer doceant, revelationem divinam esse necessariam ad elicendum actum supernaturalem fidei, an tanquam objectum formale motivum, an verò tanquam conditionem essentialiter requisitam ex parte objecti, quid refert ad salutem credentium? Sine fide impossibile est placere Deo, ad fidem autem impertinens est, sive revelatio sit objectum formale, sive tantum conditio sine qua non. Interim, ne taciti videamur præterisse hanc controversiam, Nota: Conclusio nem nostram intelligi tam de revelatione activa, quam passiva. Porro revelatio activa est revelatio articuli credendi, quatenus se tenet ex parte Dei; passiva autem eadem revelatio, quatenus tenet se ex parte illius, cui fit revelatio, id est, revelatio activa est aliquod decretum internum Dei, quo voluit nobis manifestare aliquod mysterium, vel externum signum, quo Deus mysterium aliquod revelat; at verò revelatio passiva est actus nostri intellectus, quo iudicamus tale mysterium nobis esse revelatum.

Dicit ergo Conclus. nostra neque revelationem activam, neque passivam esse objectum formale quo seu motivum, nequidem partiale, multò minus totale, præse & propriè loquendo. Ratio est, quia objectum formale motivum fidei, præse & propriè loquendo, est illud solum, in quod actus fidei adæquatè & ultimè resolvitur in ratione certissimi & infallibilissimi, ut sic loquar? atqui actus fidei non ita resolvitur in testimonium divinum seu revelationem Dei, sed in solam veracitatem, seu auctoritatem Dei, id est, impotentiam ad falli, aut fallere; ergo hæc sola veracitas est formale motivum fidei præse & propriè loquendo. Minor probatur quia testimonium divinum non habet efficaciam causandi formaliter & objectivè assensum fidei, quâ certissimè & infallibilissimè ratione sui, sed ratione veracitatis divinæ, nisi enim Deus esset summè verax, quantumcumque testificaretur, seu revelaret

quidpiam, intellectus non moveretur ad huiusmodi assensum fidei. Igitur revelatio seu veritas revelationis resolvitur ultimè in veracitatem seu auctoritatem Dei, & idè non est objectum formale motivum, nequidem partiale; sed solum conditio objectiva, seu ex parte objecti essentialiter requisita, per quam veracitas divina tanquam totalis forma, seu motivum formale unitur tam articulo revelato, quam intellectui credentis.

Enimverò in hoc distinguitur causa efficiens ab applicatione ejus, sive conditione essentiali ad agendum prærequisita, quòd hæc, v. g. applicatio ignis ad aquam, ex se non sit causativa caloris, sed tantum ratione ignis applicati. Hinc Theod. noster supra n. 62. Est, inquit, revelatio immediata, vel mediata primæ veritatis ut motivi formalis ad materiam credibilem immediatè, vel mediatè quasi unio, & objecti materialis fidei vel Theologiæ velut informatio ab objecto formali; aut (& ferè idem est) si revelatio cum ipso subiecto, seu homine fidei aut Theologo comparetur, sic est totius motivi ex materiali, & formali constituti applicatio ad mobile. Et utroque modo spectata revelatio est conditio requisita, ut aliquod credibile in virtute primæ veritatis moveatur, nisi enim ipsa aliquod credibile revelet, illud non movebitur ad assensum fidei circa illud: nisi etiam tali subiecto seu homini revelet, non movebit ipsum ad talem assensum: quemadmodum nisi & calor igni uniatur, & ignis cum calore applicetur aquæ, non poterit ignis aquam calefacere. Tamen præse loquendo de motivo, sicut unio caloris, vel ejus applicatio ad aquam nō est motivum formale ad calefactionem, sed ipse calor est illud formale motivum seu principium calefactionis; ita revelatio primæ veritatis non est formale motivum assensus fidei; sed ipsa prima veritas est illud motivum. Ita Smil.

Qui & alio simili declarat hanc sententiam suam dicens: Sic se habet revelatio primæ veritatis ad assensum fidei vel Theologiæ, quemadmodum principium demonstrationis ad assensum scientificum: rat totum principium nō est formale motivum assensus scientifici, sed id, quod tanquam medium in præmissa, quæ est principium, subicitur, vel prædicatur juxta formam Syllogisticam, ut hujus: Homo habet sensum, formale motivum non est, quòd omne animal habeat sensum, & quòd homo sit animal, sed ipsum animal solum est formale motivum: ergo similiter hujus, Deus est trinus, formale motivum non est, quia prima veritas id regulat, sed ipsa prima veritas est motivum formale. Hanc comparisonem, ut ibidem immediatè subdit, sumpsit ex S. Thom. 2. 2. q. 1. a. 1. ubi formale motivum fidei, quod dicit esse primam veritatem, comparavit cum medio Geometrico, non autem comparavit motivum assensus fidei cum principio Geometrico. Et quævis ibidem videatur revelationem pro motivo constituere, loquitur de eo, quod continet motivum formale

Revelatio est conditio objectiva.

55. In quo differat conditio à causa similis.

Revelatio est conditio essentialiter requisita.

56. Revelatio ad fidem se habet ut principium scientificum ad scientiam.

S. Thom.

Principium non est motivum scientiæ.

Muldo minus discursum.

male; sicut quis large dicere posset, premissas in demonstratione esse motivum scientiæ, quia continent illud: pressè tamen & propriè nemo sic loquitur sed omnes distinguunt objectum formale motivum à principiis scientiæ. Et muldo minus dicunt, discursum esse motivum formale scientiæ, licet ille interveniat ad hoc, ut medium scientificum moveatur, adeoque nec dicunt, quod mediatur evidens (id est mediante discursu ex evidentibus) vel esse demonstratum, esse conclusum, sunt objectum formale motivum scientiæ. Sic ille. Et concludit hisce verbis: Quare pressè & propriè loquendo, potius prima veritas, quam revelatio immediata, vel mediata, aut revelatum immediatè, vel mediatè debet constitui objectum formale motivum fidei.

57: Objectum materiale praequiratur ad assensum fidei.

Sed solum formale est causa assensus.

Quis jam non elarè videt, hanc controversiam esse de mero nomine? Queritur, inquam, quid pressè & propriè significet objectum formale motivum fidei, an omne illud, quod requiritur, ut intellectus eliciat assensum fidei, an solum illud, quod est causa assensus? Profero non omne requisitum ad assensum fidei propriè appellari objectum motivum, vel inde convincitur, quod etiam objectum materiale prorsus requiratur; num idèd propriè vocatur objectum motivum? Et verò objectum materiale fidei nonne res revelata? Quid ni ergo revelatio potius sit objectum materiale fidei, quam formale motivum? Siquidem essentialiter constituit, ut sic loquar, objectum materiale; Antichristum namque futurum esse nunquam fuisse objectum materiale fidei absque revelatione divina. Planè, reponit quispiam, & idèd nec Deus ipse, nec veritas ipsius est objectum formale quo sufficiens fidei divinae, quia, quamvis perfectissimè intelligeretur Deus & veritas ejus, non moveretur quis, nec posset moveri ad credendum, quod Antichristus esset venturus: iam autem, ut motivum aliquod movere possit intellectum, non requiritur aliud, quam quod perfectè cognoscatur, & secundum se sit sufficiens. Ergo, si Deus, & veritas perfectè cognita non possint movere ad assensum illum fidei, signum est, quod non sit sufficiens objectum motivum. Ita argumentatur noster Poncius in suo Comment. 3. Dist. 23, n. 48.

Nec Deus, nec veritas ejus citra revelationem movet juxta Poncium.

58. Postquam revelatione, movet veritatem secundum se.

Supposito veritate, non movet.

Involvendo veritatem revelatione.

Nunquid audiendus? Ego dico, supposito objecto materiali fidei, v.g. hoc, Antichristus est venturus à Deo revelato, veritas Dei secundum se est sufficiens ad movendum intellectum nostrum, ut certissimè & infallibilissimè id eredar, quod, & nihil aliud, requiritur, ut veritas Dei sit objectum formale motivum. Et quia sola revelatio Dei secundum se non est sufficiens ad sic movendum intellectum, nec enim magis crederet Deo revelanti, quam homini, nisi Deus esset summè verax, idèd non est objectum formale motivum; sed solum aliquod requisitum necessariò ad objectum materiale fidei. Dices: praefatus Auctor ait p. 65. se accipere revelationem, prout involvit ipsam veritatem divinam. Ait omnino: cur ergo negat

veritatem divinam esse objectum formale motivum, & affirmat, solum revelationem esse hujusmodi objectum? quia, inquit, simplices Catholici, qui optimè credunt, non cognoscunt Deum habere hujusmodi veritatem, quoties credunt; immò ex illis multi id non cognoscunt ullà ratione. Omitto, quod multi viri doctissimi existimant, Deum posse fallere de potentia absoluta. Ita ille, ego autem dico. Benè optimè hoc omittis; quia viri illi non sunt doctissimi in tali existimatione, sed potius stupidissimi, ut patebit ex infra dictis. Quamvis attinet ad simplices Catholicos, quod illi optimè credant sine ulla cognitione veritatis divinae, quis hoc tibi revelavit? An etiam optimè credunt sine ulla cognitione revelationis divinae? Nunquid eam ut sic accipere debent, ut credant fide divinà?

Dico (auditis Poncium sup. num. 60.) quod, quicumque credit fide divinà, sive simplex, sive doctus, debeat semper aliquo modo habere sub proposito revelationem divinam. Verum quidem est, quod simplices valde confusè & imperfectè eam apprehendunt, & propterea interrogari de ea non sufficienter explicarent illi: benè tamen dicunt, se credere, quia Scriptura sacra, quam apprehendunt per modum verbi Dei scripti, aut traditione Apostolica, quam apprehendunt per modum verbi Dei non scripti, aut Pontifex Romanus, quem apprehendunt per modum Vicarii Christi, habentis infallibilem assentientiam Spiritui sancti ad proponendam doctrinam veram; aut parentes, & Parochus proponunt illa, tanquam credenda & revelata à Deo; unde semper intervenit revelatio Dei, objectivè proposita, quoties creditur. Sic ille. Quæro ego: parentes, & Parochus nunquid etiam proponunt summam veritatem Dei, ut persuadent suis, testimonio seu revelationi divinae magis esse credendum, quam testimonio hominis? Certè, si non proponunt, deberent proponere, ne defectu objecti formalis motivi non eliciant subditi verum actum fidei divinae.

Et verò, si sufficiat confusè & imperfectè apprehensio revelationis, cur non etiam confusè & imperfectè cognitio veritatis divinae? Porro, dum apprehenditur revelatio divina, confusè & imperfectè cognoscitur veritas divina, nam, ut supra audivimus ex Poncio, revelatio, inquam ipse ponit pro motivo fidei, involvit ipsam veritatem divinam, cui veritas revelationis innititur, & in quam resolvitur, tanquam in causam, cur præbea assensum revelationi. Unde puto, quod simplices Catholici, si interrogarentur, cur potius credant testimonio Dei, quam hominis, & quare firmissimè credant revelata à Deo, non aliud responderent, quam quia Deus est summè verax, sive quia Deus non potest mentiri, secus homo. Et qui hoc non posset respondere, nescio an verè credat. Hinc, ut mox insinavi, deberent Parochi, & parentes non solum proponere, quæ sunt revelata à Deo, sed etiam explicare causam,

ob quam oporteat tam firmiter, sive super omnia credere articulis, à Deo revelatis. Huiusmodi porro causa non est revelatio, ut patet ex dictis; sed summa veracitas Dei, propter quam credo non solum rem revelatam, sed etiam ipsam revelationem; qui enim aliquid revelat, implicite testatur, se id revelare: nam cum Petrus v.g. dicit mihi, *Ioannes est mortuus*, non solum significat *Ioannem esse mortuum*, sed etiam se iudicare ita esse, seque velle hoc mihi indicare, atque adeò se id de facto facere; hinc redderem eum mendacem, non solum, si negarem, *Ioannem esse mortuum*; sed etiam, si dicerem, eum hoc non scire, aut contrarium in animo iudicare, aut non intendere hoc mihi indicare, sed solum fingere. Ergo consimiliter in casu nostro faceret Deo revelant injuriam, non solum, qui negaret, rem revelatam esse veram; sed etiam, qui diceret, Deum non velle eam revelare. Eodem proinde actu credo & rem revelatam, & ipsam revelationem. Quid miramur? Res revelata involvit revelationem, & per eam constituitur in ratione rei revelatae, & per consequens in ratione objecti credibilis. Qui ergo credit rem revelatam propter summam veracitatem revelantis, etiam necessariò propter eandem causam credit ipsam revelationem. Igitur revelatio non est causa formalis motiva credendi, sed tantum conditio necessariò requisita.

Aliàs (inquit Del Cast. sup. n. 57.) hæc casualis non esset vera: *Idem credo, quod Deus sit trinus & unus, quia credo Deo dicenti*; sed solum hæc esset vera: *Idem credo, quod Deus sit trinus & unus, quia credo Deo dicenti, & quia credo dictioni*, quod est falsum; quia, si credo dictioni, est, quia credo dicenti, & quia veritas dictionis promanat à veritate dicentis, & resolvitur in illam tantquam in causam. Sic ille. Qui ibidem num. 58, ait, nec fidem humanam inniti testimonio humano, tantquam motivo. Quia (inquit) si Angelus mihi revelaret, quod Petrus v.g. (cui semper acquiesco, tantquam homini veraci) mihi vellent revelare aliquid, possem ego assentire, non solum Angelo, sed etiam illi rei, quam Petrus mihi volebat revelare: sed actus iste assentiendi non niteretur testimonio humano (quia in casu supposito non datur actualiter; testimonium enim possibile solum posset deservire fidei possibili, non autem fidei actuali) sed solum niteretur veracitati, quam conceptam habeo de Petro: ergo veracitas Petri me movet, & non testimonium ejus, licet hoc prærequiratur ad hoc, ut talis assensus appelleretur assensus fidei humanæ. Hæc ille.

Ut ut sit de hoc, bene notat Smif. sup. quod, etsi fides humana de revelatione disponat ordinariè ad actum credendi fidei divinæ; tamen, posita hac dispositione, jam ex vi luminis supernaturalis, etiam fidei divinæ credi, hoc vel illud esse revelatum, credi, inquam, eodem actu, quo credibile ipsum creditur esse verum; creditur enim esse verum, non quomodo cumque, sed tantquam revelatum à prima veritate.

Si inferas: ergo esse revelatum est formale motivum actus credendi. Respondet neg. sequentiam: nam etiam objectum materiale terminat actum credendi, & tamen non est formale motivum ejus; sed totum hoc, quod est objectum creditum, & ratio credendi, & quod ista sit illi applicata seu unita, cadit sub actum credendi; verum unumquodque istorum suo modo, primum nempe, ut objectum materiale, secundum ut objectum formale, tertium ut conditio objecti ad movendum requisita: quemadmodum in scientia res scita, & medium sciendi, & unio istorum, seu sequela scibilis ex medio scientifico cadit sub assensum scientificum; licet res scita, & sequela syllogistica non sit motivum formale: sed illa sit objectum materiale, ista verò sit conditio objecti scientifici, motivum autem formale sit medium scientificum. Sic Theod. Et quod ipse, ab omnibus laudatus, concipere potuit, nescio quomodo ignorare potuerit, & inconcepibile vocare *Joannes Poncius* (vir alioqui acri satis ingenio) sup. n. 49. ibi: Non potest concipi, quomodo revelatio applicet veracitatem divinam aut intellectui, aut propositioni credendæ; nec potest assignari ulla ratio, cur non dicatur esse vel ratio motiva, vel de ratione motiva; ergo non debet dici conditio sine qua non. Ita Poncius. Qui si legisset Theod. (qui multis annis ante ipsum scripsit) & non habuisset intellectum obscuratum contrariâ opinione, optime potuisset concipere, & procul dubio concepisset hanc veritatem: sed quandoque bonus dormitat Homerus.

Fareor, reponit quispiam; at nunquid dormitat, qui assentit, ad hoc, ut bonum movere possit voluntatem, non requiri aliam applicationem ipsius, quam ut cognoscatur bene? sed absque revelatione bene potest cognosci Deus, & veracitas ejus; ergo revelatio non est conditio necessaria ad hoc, ut veracitas possit movere. Ita argumentatur Poncius sup. Sed enim, quæro ego: ut bonitas movere possit voluntatem, non requiritur alia applicatio ejus, quam ut bene cognoscatur? Num ergo bonitas bene cognita movet voluntatem ad amandam chimeram? Minime, inquis, quia chimæra non est res bona, id est, non est objectum materiale voluntatis, quomodo ergo bonitas posset movere ad ejus amorem? Recte judicasti. Quid ergo miraris, quod Deus, & veracitas ejus bene cognita non moveant ad assensum fidei circa rem non revelatam, cum hæc non sit objectum materiale fidei? Et quomodo bene cognoscitur veracitas in ordine ad assensum fidei, si non cognoscitur ejus applicatio ad rem, quæ proponitur credenda? Præterea inquiri: cognitio bonitatis est objectum motivum voluntatis, an sola bonitas cognita? Sola, inquis, bonitas. Quid ergo cognitio, sive activa, sive passiva? Conditio sine qua bonitas non potest movere. Ergo consimiliter, revelatio tam activa, quam passiva poterit esse conditio, sine qua non veracitas divina movet intellectum ad

Objectum materiales, motivum, & revelatio concurrit ad assensum fidei.

Joannes Poncius.

63. Revelatio applicat veracitatem intellectui.

Deus & veracitas ejus non movet ad credendum non revelata.

credendum. Negatur, inquis, Consequentia; nam conditio, applicans objectum motivum non debet cognosci; revelatio autem debet cognosci.

64. Planè debet cognosci: sed ubi scriptum est, quod conditio, applicans objectum motivum non debeat cognosci? Nonne possibilitas beatitudinis debet cognosci, ut voluntas efficaciter eam appetat? Num ideo est ratio formalis motiva actus spei? Nequaquam, sed solum conditio sine qua non. Sic igitur revelatio, tametsi debeat cognosci, non ideo est ratio formalis motiva, sed potest esse, & nihilominus est conditio, sine qua veritas non movet intellectum, sicut possibilitas beatitudinis est conditio, sine qua beatitudo non movet voluntatem; vel deus inter illa disparitas. An ideo fortè veritas non est objectum formale motivum, quia non est intrinseca objecto materiali fidei, id est, rei revelatæ? Sanè ulterius movetur per unum ad aliud, v.g. per intentionem finis ad electionem medii, necessariam ad finem obtinendum, & per beneficium amici ad amandum eum, tametsi nec intentio, nec bonitas finis ipsi medio, nec beneficium amici ipsi infir amico. Quidni igitur & intellectus possit moveri ad credendam rem revelatam à veritate Dei, etsi hæc non sit intrinseca rei revelatæ, sed tantum extrinsecè unita, ut sic loquar, aut quali unita per revelationem. Dico quasi; quia libenter fateremur, non esse propriè dictam unionem, sicut illa, quæ est inter materiam, & formam; neque hoc est necessarium, ut revelatio dicatur unire veritatem Dei sive rei revelatæ, sive intellectui credentis, & ut revelatio seipsa credatur, sicut unio inter materiam, & formam seipsa unitur sine alia unionemedia.

Objectum motivum non debet esse intrinsecum objecto materiali.

Sufficit extrinseca unio.

65. Et verò ipsa revelatio, nonne intrinseca rei per ipsam revelatæ magis, quàm veritas divina? Revelatio, secundum Poncium sup. num. 66. consistit in quibuscunque rebus seu signis, quibus significat Deus, se habere conceptum talem vel talem de aliqua propositione. Non autem significat eodem modo semper; nam ut dicitur Hebr. 1. v. 1. Multifariam multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio. Itaque aliquando loquebatur in sua propria Persona, formando verba vocalia & expressa, aliquando producendo conceptum interiorem in mente ejus, cui loquebatur, quo cognosceret conceptum Dei de re aliqua; aliquando per Angelos suos, aliquando per miracula facta in confirmationem veritatis, aliquando per Ecclesiam, sic particulariter assistendo ipsi, ut non permitteret eam proponere aliquid credendum, quod Deus non revelavit. Ita hic Auctor. Censen autem, hæc signa esse intrinseca rei, per propositionem significatæ? Scio quia non censetas: nam signum communiter definitur: quod aliquid, à se distinctum, potentia cognitiva representat. Ergo, si veritas divina non est objectum formale motivum, quia extrinseca ob-

Via varia alia fidei media.

jecto materiali, neque revelatio erit, quia & ipsa extrinseca est propositioni, quæ per ipsam significatur.

Sed enim, dicit aliquis; demus veritatem divinam esse objectum formale motivum, cur non etiam revelatio, eum Scriptura æqualiter, & ferè eodem modo doceat, Deum, & testimonium Dei, seu verbum Dei esse fundamentum primum nostræ fidei? Epist. 1. Joan. 1. v. 6. Spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est veritas. & v. 9. Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est. Item Apost. 1. Thessal. 2. v. 13. ait: Quoniam, cum accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei. Ubi etiam infrecto includitur testimonium Dei. Quid ni ergo æqualiter pertineat ad objectum formale motivum? Resp. De Castilio sup. De Conditione per se objectiva, ut significetur in Scriptura quali causaliter, & quali in recto, qualiter dicimus, quando amamus objectum bonum, quia est cognitum. Secundò testimonium divinum nobis administrare materiam credibilem, quæ ita ponitur in recto in ratione materiæ, sicut forma, propter quam credimus in ratione formæ; & ideo testimonium significatur quasi in recto ex parte materiæ, seu articuli credendi. Sic ille. Contra audio replicantem; si testimonium significatur in recto ex parte materiæ, ideo est, quia unit veritatem divinam articulo credito: sed unio physica inter materiam & formam non solum est conditio, sed causalitas formalis, ergo similiter in casu nostro. Respondeo: Aliqui vocant unionem conditionem sine qua non, id est, aliquid necessarium requisitum, ut materia & forma constituant compositum, & appellant eam causalitatem materialem & formalem. Sed quid tum? An propterea rectè dicitur forma, seu causa formalis? Hæc enim non queritur, an revelatio possit dici causalitas formalis, sed an sit, pressè loquendo, causa formalis, ultimò movens intellectum ad assensum fidei: & hoc nos negamus.

Fateor, veritas non movet sine revelatione, nec revelatio sine veritate: disparitas tamen est quod veritas requiritur tamquam causa formalis extrinseca, ut supra adhuc dictum fuit, assentiendi firmiter tum ipsi revelationi, tum rei revelatæ: at verò revelatio solum exigitur, tamquam applicans objectum materiale fidei intellectui credentis, & veracitatem divinam objecto materiali, ut supra diximus ex Smil. Porro applicatio causæ ad aliquod objectum non est formale motivum; v.g. applicatio ignis seu calor ad lignum non est formale motivum, seu principium coactionis, sed ipse ignis seu calor applicatus. Vi de supra dicta. Hinc etiam fit, quod auctoritas Ecclesiæ Catholicæ non sit formale motivum fidei nostræ, etsi communiter ad eam requiratur; quippe solum est regula, applicans nobis revelationem divinam, & per hoc veracitatem Dei.

Pro

Pro quo nota: duplicem esse in Ecclesia auctoritatem, humanam unam, & alteram divinam. Nam Ecclesia potest considerari primo, ut est congregatio hominum toto orbe dispersa, constans pluribus viris, summâ doctrinâ, ac viâ sanctimoniâ illustribus, inter quos plurimi miraculis claruerunt; quæque jam à Christi temporibus semper in eadem fide, sine ulla vel minima mutatione, maximo inter tam variâ ingenia, diversâque nationes consensu, inter tot Tyrannorum, paganorum, hæreticorumque oppugnationes constantissimè hæcenus per tot sæcula perseverat: quod vel ipsum lumen naturale, præsertim sumptâ experientiâ ab aliis Sectis, quæ statim in varias divisiones abierunt, elatè ostendit naturaliter, sine ullo superiori auxilio, aut vix, aut ne vix quidem fieri posse. Et quomodo posset contingere, ut tot, ac tam variî homines, præsertim eruditi tam concorditer, ac constanter circa res tam varias aberrarent? Hæc igitur ratione considerata Ecclesiæ auctoritas est quidem inter res humanas maxima, quæque merito cuius prudenti persuadeat, ut omnem ejus doctrinam, tanquam omnino indubitam amplectatur, est tamen naturalis & humana, adeoque fallibilis absolute loquendo, ac proinde nequit esse objectum formale motivum, in quod ultimè resolvatur nostra fides, quæ est absolute infallibilis.

Secundo considerari potest Ecclesia, prout infallibiliter à Spiritu sancto regitur, & est organum seu instrumentum, per quod loquitur, juxta illud Matth. 10. v. 20. *Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Item Luc. 10. v. 16. *Qui vos audit, me audit.* Et cap. 22. v. 32. *Ego rogavi pro te (Petre) ut non desistas fides tua.* Rursum Matth. 16. v. 18. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Unde 1. ad Timot. 3. v. 13. vocatur Ecclesia Dei vivi *Columna & firmamentum veritatis.* Et auctoritas Ecclesiæ sic considerata quodammodo est divina, & infallibilis; non tamen est objectum formale motivum fidei nostræ, quandoquidem resolvatur in auctoritatem Dei, cujus est participatio; ideo enim credimus, auctoritatem Ecclesiæ esse infallibilem, quia Deus hoc revelavit; adeoque ultimè propter auctoritatem Dei revelantis. Restat ergo, quod auctoritas Ecclesiæ, sive humana, sive divina sit regula fallibilis, vel infallibilis, applicans nobis revelationem divinam, & consequenter formale objectum motivum, scilicet auctoritatem divinam, in quam ultimò resolvitur fides nostra; nam ob eam credimus, articulos fidei non solum veros esse, sed etiam revelatos. Porro ultimò resolvi nihil est aliud, quam quod interroganti non sit ulterius progrediendum, cum reddatur ei ultima ratio, nos movens, & ad quam nulla alia nos moveat, sed ipsa mover ad aliud credendum. Quærenti ergo, cur credam aliquid esse revelatum, non possum pro ratione formali motiva aliud respondere, quam me hoc credere ob divinam auctoritatem, quæ hoc ipso, quod

aliquid revelat, etiam implicite revelat, se hoc revelare, ut supra diximus.

Sed contra: Interroganti, quare credam, Deum hoc revelasse, bene respondeo, quia Ecclesia hoc dicit; & ulterius quærenti, quare credam Ecclesiæ hoc dicenti, bene respondeo, quia continet viros doctos & sapientes &c. Ergo ultimò resolvitur fides in auctoritatem Ecclesiæ. Respondeo: tamen verum sit, me cognoscere Deum hoc revelasse, quia Ecclesia id dicit; tamen falsum est, me propterea credere; alia quippe est cognitio testimoni divini, quæ debet præcedere fidem divinam, & alia est fides divina tam articuli revelati, quam etiam revelationis: quamvis ergo actus ille prævius, sive judicium illud, quod præcedit fidem divinam, resolvi possit in auctoritatem Ecclesiæ, haud equidem ipsa fides subsequens, ad quam illa cognitio solum disponit, ostendens rem illam esse credibilem propter auctoritatem Dei. Et consimiliter, judicium, quo judico, Deum esse summè veracem, prærequiritur quidem ut dispositio ad actum fidei, non tamen necessario est fides divina, sed sufficit cognitio naturalis, quæ ex infinita perfectione Dei infertur summa ejus veracitas.

Hinc tamen malè deducet, divinam veracitatem vel revelationem non posse credi fide divinâ, utpote quæ non habeat aliam auctoritatem, vel revelationem se priorem: hoc, inquam, non sequitur ex jam dictis; quod namque est causa formalis extrinseca cognitionis alterius, est etiam causa formalis cognitionis sui ipsius: sic enim color, qui est causa formalis visibilitatis parietis, est etiam causa formalis visibilitatis sui ipsius; secundum se quippe, & non medio alio colore videtur. Ita etiam unio in composito, per quam materia & forma inter se uniuatur, seipsa unitur; & actio, quæ causat effectum ut quo, seipsa causatur ut quod, sine nova actione. Consimiliter intellectus eadem cognitione, quæ cognoscit aliquam rem, cognoscit etiam se intelligere; idque quia cognitio est reflexiva in seipsam. Quid ergo miramur, si auctoritas divina, quæ est causa formalis seu formale motivum, quo infallibiliter aliquid creditur, & revelatio, quæ est conditio, ad hoc essentialiter requisita, seipsis ut quod infallibiliter credantur? Noli mirari, sed dic, & intus dic, quia sic est ut dicis: summa Dei veracitas, seu auctoritas est ultimum formale motivum, propter quod credo & ipsam veracitatem, & Dei revelationem.

Cur ergo, reponit quispiam, Aug. dicit contra Epist. fundamenti cap. 5. *Ego Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas?* Respondeo Aug. loqui de objecto motivo credibilitatis Evangelii; non autem de objecto credulitatis, seu fidei; quasi diceret, auctoritas Ecclesiæ facit, ut mihi videatur Evangelium esse credibile, seu revelatum à Deo, quod nihil facit contra nos, sed solum probat, quod habeamus regulam infallibilem, & visibilem, in quam tamen non resolvitur ultimò

70.
Non in auctoritatem Ecclesiæ.

Qua tantum est præambula fidei.

71.
Divina veracitas & revelatio potest credi fide divinâ.

Cognitio est reflexiva in seipsam.

72.
Auctoritas Ecclesiæ est motivum credibilitatis.

Et conditio ad fidem prærequisita.

Angeli & Apostoli non habuerunt hanc regulam fidei.

Etiam homo sine illa credere potest.

Del Castillo.

73. Ecclesia est optima magistra proponens credenda.

Et causa prudentis credibilitatis.

74. Non committitur circulus in resolutione fidei. Del Castillo.

ultimò fides, tanquam in causam formalem, sed solummodo ut in conditionem, ordinariè prærequiritam. Dico, Ordinariè; quia Angeli, & Apostoli, quibus immediatè revelata fuerunt mysteria fidei, non habuerunt talem regulam; nec illi haberent, quibus hodie Deus aliqua immediatè revelaret. Nec obstat: quòd illam regulam seu auctoritatem Ecclesiæ credamus fide divinà, inde enim tantum sequitur, ipsam esse objectum materiale fidei, sicut alia revelata, quod non negamus. Itaque percunctanti, quare credam auctoritatem Ecclesiæ infallibilem, optimè respondeo; quia credo Deo dicenti, seu revelanti eam. Interrogas rursus, cur credam Deo dicenti, respondeo, propter ejus summam veracitatem. An putas necessarium esse, quòd dicam, quia Ecclesia hoc mihi proposuit? Noli putare: nam (inquit Del Castillo sup. q. 5. n. 11) sæpissimè homines tam rustici, quam sapientes, visis miraculis, vel audito proprio Parocho, vel Prædicatore, sibi veridico, credunt absque eo, quòd explicite credant, imò nec recordentur propositionis Ecclesiæ. Itaque per se loquendo, non est necessaria talis responsio.

Dico: Per se loquendo, quia Del Cast. sup. num. 12. putat, per accidens aliquando esse necessarium sic respondere: ut (inquit) contingit in fidelibus, quando inter ipsos controvertitur de aliquo objecto, an sit de fide; & in hæretico, qui demum convertitur ad Catholicam fidem, quam negaverat, qui prius Ecclesiæ credunt propter auctoritatem divinam, quam habet, ut deinde credant illud, vel illa mysteria, de novo proposita. Unde, si hæreticus conversus interrogetur, quare credat, Deum dicere, se esse unum & unum optimè respondebit, quia credo Ecclesiæ, mihi proponenti hoc mysterium, tanquam dictum & revelatum à Deo. Et si rursus interrogetur, quare credat Ecclesiæ, sibi proponenti hoc mysterium, tanquam dictum & revelatum à Deo, non debet respondere, ex eo, quòd Ecclesia habeat doctos homines, sanctos, fide dignos &c. quia hoc esset reducere fidem infallibilem in aliam fallibilem, & non reddere causam formalem suæ fidei, sed conditionem ad illam requisitam, & causam suæ prudentis credibilitatis: sed debet respondere; quia in Ecclesia est potestas divina, seu à Deo accepta ad proponenda mysteria veræ fidei; & rursus si rogetur, quare credat esse hanc potestatem in Ecclesia, debet respondere, quia Deus dixit, & revelavit, se Ecclesiæ assistere in his, quæ proponit tanquam de fide credenda. Sic ille.

Et si objicias, committi circulum, ex eo, quòd idèd credit Deo dicenti, quia credit Ecclesiæ, & idèd credit Ecclesiæ, quia credit Deo dicenti. Negat id num. 13. nam (inquit) interveniunt hic duo testimonia, unum, quo Deus dixit, se esse unum & trinum, & aliud, quo dixit, se loqui per Ecclesiam, & idèd non committitur circulus, quia idèd credit, quòd Deus est unus & trinus, quia Deus sic revelavit per

primum testimonium, & idèd credit, hoc Deus revelasse per primum testimonium, quia credit Ecclesiæ propter secundum testimonium, per quod revelat, ipsum loqui per Ecclesiam, quæ de facto loquitur, & dicit, Deum reverentissime, se esse unum & trinum: committeretur autem circulus, si, quando secundum testimonium est causa credendi primo, etiam primum esset causa credendi secundo. Hucusque nosse Del Castillo. Et si iterum objicias, committi circulum in hoc, quòd idèd sacra Scripturæ credimus, quia credimus Ecclesiæ proponenti nobis hos libros, & non illos, tanquam Canonicos, seu tanquam veram Scripturam, revelatam à Deo continentes, ut fecit Concil. Trident. Sess. 4. & idèd credimus Ecclesiæ, quia credimus Scripturæ, quæ nobis revelat potestatem Ecclesiæ ad proponendas res fidei, & consequenter ad proponendum, quicquid sunt libri Canonici. Respondent aliqui apud Del Cast. sup. num. 15. nullum esse inconveniens, quòd in diverso genere duo sint ad invicem causæ, nec in hoc committi circulum, & sic idèd non esse inconveniens, quòd Ecclesia in ratione propositionis sit causa assentendi Scripturæ, & Scriptura in ratione testimonii divini sit causa credendi Ecclesiæ proponenti.

Sed contra (inquit præfatus Auctor) quia argumentum procedit in eodem genere causæ, quia procedit de causa credendi Ecclesiæ, & de causa credendi Scripturæ, & una videtur causa alterius, & è converso. Resp. una videtur causa alterius, sed reverà non est: quia habent se animata, quæ requirunt se mutuò ad omnem actum fidei. Sicut enim ulna, nisi applicata per hominem, qui potest dici mensura viva, non potest mensurare pannum, sic indidem Scriptura nequit esse mensura, seu regula nostræ fidei, nisi applicata per Ecclesiam. Sed neque Ecclesia sola potest mensurare seu regulare nostram fidem, nisi adjuvetur à Scriptura, sicut homo sine ulna nequit mensurare pannum, vel saltem, nisi prius ulna ad ipsum fuerit applicata.

Ecclesia ergo non perhibet testimonium de seipsa proprie loquendo, nisi remotè, sed de Scriptura, & Scriptura de ipsa. Ut omittam hanc veram Ecclesiam non solum haberi ex sola Scriptura, sed etiam ex notis Ecclesiæ. Supposito autem, quòd hæc sit vera Ecclesia, non est in conveniens, quòd testimonium perhibeat de Scriptura. Auctoritas ergo Ecclesiæ, & auctoritas Dei, revelantis per Scripturam non solum se mutuò non impediunt, sed etiam hoc rerum statu, quando non sunt immediatè per revelationes, se mutuò necessariò possunt aliàs quippe non potest nobis sufficienter constare de verbo Dei. Præterea: Apostolus 2. ad Timoth. 1. v. 11. de seipso fert testimonium dicens: In quo (Evangelio) posui sum ego Prædicator, & Apostolus, & Magister Gentium. Et Joannes, Joan. ult. v. 24. Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit has, & si-

mus, quia verum est testimonium ejus. Et nihilominus pari submissione sunt audiendi, ac quando dicunt, Christum pro nobis mortuum esse, non quod fides subsequens nitatur tanquam ratione formali illo testimonio, sed revelatione potius divinâ, & ultimâ summâ veracitate divinâ.

Consimiliter ergo, licet Ecclesia de se ipsa testimonium ferret, quod esset verax, nihilominus credere oporteret, non præcisè propter auctoritatem Ecclesiæ, tanquam objectum formale ultimò motivum; sed quia hæc auctoritas divina Ecclesiæ infallibiliter nobis applicat veracitatem Dei circa tale objectum. Quod si dixeris, definitionem Ecclesiæ esse formale motivum, tunc etiam dicere debes, Scripturam esse formale motivum; atque adeo jam habebimus duo formalia motiva, saltem partialiter distincta, quæ non erunt sibi mutuò contrariæ; tamen quippe credam, hæc esse Scripturam, quia Ecclesia definit; non tamen credo, hæc esse definitionem Ecclesiæ, quia Scriptura id dicit; sed solummodo, definitionem Ecclesiæ non posse errare. Cui hæc responsio non placeat, dicat cum Del Castillo sup. sacram Scripturam in duas partes esse dividendam, quarum una contineat omnia illa testimonia, in quibus Deus revelat se loqui per Ecclesiam, & alia pars contineat omnia alia testimonia, per quæ revelantur cetera mysteria nostræ fidei: & creditur illa priori parte, propter divinum testimonium, quod in se continet, tanquam propter conditionem, & propter divinam auctoritatem tanquam propter rationem formalem, statim propter Ecclesiæ divinum testimonium, seu propter divinam auctoritatem Ecclesiæ proponitur nobis reliqua Scriptura tanquam vera & credibilis, & omnia mysteria in ea contenta creduntur ut ab Ecclesia proposita, tanquam à regula infallibili in proponendo res fidei, & sic nullo modo circulus committitur. Ita hic Auctor.

Et si quispiam insurgat: ergo illa prior pars Scripturæ non proponitur nobis credenda per auctoritatem divinam Ecclesiæ. Responderet, Del Castillo sup. num. 16. quod non proponitur propter auctoritatem Ecclesiæ ut quod, bene tamen proponitur propter ipsam ut quod, quia, quod est ratio formalis credendi aliis, etiam est ratio formalis sibi ipsi credendi, ita auctoritas divina Ecclesiæ, quæ est ratio in ratione proponentis, quare tota reliqua Scriptura credatur propter ipsam divinam auctoritatem Ecclesiæ, creditur propter divinum testimonium, & propter divinam veracitatem; ipsamet est ratio, quare ipsa ut quo proponatur propter seipsam in illa priori parte Scripturæ. Sic ille. Qui potest capere, capiat: ab eo non dependet veritas nostræ Conclus. quæ solum asserit, neque revelationem, neque auctoritatem Ecclesiæ, etiam divinam esse formale objectum motivum, cui fides nostra

Tomus II.

ultimatè innitur, sive in quod fides nostrâ ultimâ resolvitur.

Quod ergo illud? Nunquid ratio naturalis? Sanè præcipua fidei mysteria, uti Trinitatis, Incarnationis, & similia ratione naturali non possunt cognosci, Deinde, vel ratio illa naturalis esset evidens, & sic fides non esset voluntaria, vel probabilis solum, ac per hoc fides non esset certa & infallibilis. Interim requiritur naturalis cognitio credibilitatis, sive prudens judicium de credibilitate mysteriorum fidei, juxta illud Ecclesiæ. 19. v. 4. Qui credit cito, levis corde est. Sed hoc Aliqui intelligunt de fide humana. Verum enimvero, si fides humana exigit prudens judicium de credibilitate rei propositæ, cur non magis fides divina, quæ credit rem propositam super omnia? Scitè ergo dixit Apostolus Joan. Epist. 1. cap. 4. v. 1. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint. Et Apostolus Paulus 1. Thess. 5. v. 20. Omnia probate, quod bonum est tenete. Porro prudens istud judicium naturale non esse motivum formale fidei, ostenditur ex eodem Apost. 1. ad Cor. 2. dicente v. 4. Sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humane sapientia verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis; ut fides vestra non sit in sapientia hominum (ultimatè fundata) sed in virtute Dei, id est, auctoritate divina. Unde dicit D. Aug. Ser. 1. de Trinit. Fidelis sum, credo quod nescio. Et tract. 40. in Joan. Credimus, ut cognoscamus, non cognoscimus, ut credamus. Similia habet alibi, & consonant alii SS. Patres, quos nimis longum referre. Itaque humana ratio, quamvis necessaria ad credibilitatē, haud equidem est fundamentum, in quo per se nititur fides Christiana, & ita non potest esse objectum formale assensus fidei. Restat ergo, ut hoc objectum sit, prout dicit Conclusio nostra, summa veracitas Dei, sive auctoritas divina, quæ includit sapientiam, quâ Deus omnia cognoscit sicuti sunt, & veritatem, secundum quam nequit loqui contra suam mentem. Ex quo deduco sequens assertum.

CONCLUSIO V.

Privatim revelatum fidei Catholice creditur; ad hanc tamen privata revelatio non requiritur.

Præsumamus prolem hoc assertum, pauca præmitto ad meliorem intellectum hujus termini Revelatio, quæ, ut patet ex dictis præcedenti Conclus. ad minus est conditio essentialiter requisita ex parte objecti, ut fide divina ac supernaturali quidpiam credamus. Notâ ergo, revelationem objecti ex prima nominis impositione esse quamcumque manifestam.

79.

Ratio naturalis non est motivum fidei.

Sed evidens creditur tantum.

Prudens igitur judicium non est motivum fidei.

Sed virtus & auctoritas Dei.

Involvens Dei sapientiam & veritatem.

80.

Revelatio est objecti manifestatio.

M m

nife.

nifestationem ejus, quod antea quasi velatum latebat: quo pacto (inquit Smil. de Deo uno q. 2. Proemii num. 60.) etiam illa ostensio, per quam clarè & intuitivè cognoscitur objectum, revelatio appellatur. Et ita aliquando loquitur Scriptura, ut quando visibilem Christi adventum in futuro iudicio ejus revelationem vocat. Luc. 17. v. 30. Secundum hac erit, qua die Filius hominis revelabitur. 1. Cor. 1. v. 7. Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia. expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi. Et alibi. Item, quando adventum Antichristi ejus revelationem appellat. 2. ad Thes. 2. v. 3. Ne quis vos seducat ullo modo: quoniam, nisi venerit discessus primum, & revelatus fuerit homo peccati &c. Et v. 8. Tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet. Sæpius tamen in Scriptura accipitur pro testimonio Dei, ut Matth. 11. v. 25. Et revelasti ea parvulis, & v. 27. Et cui volueris Filius revelare. Item Matth. 16. v. 17. Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in celis est. Ac alibi.

81. Eleganter autem (inquit Theodorus) revelationis metaphora utitur Paulus 2. ad Cor. 3. v. 13. & seqq. dicens: Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem ejus, quod evanesceret, sed obtusi sum sensus eorum (filiorum Israel) usque in hodiernum enim diem idipsum velamen in lectione veteris Testamenti manet non revelatum (quoniam in Christo evanescat) sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. Et paulo post: Nos vero omnes, revelata facie, gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, &c. Ubi velamen considerat ex parte potentie seu intellectus: potest enim super oculos, & super objectum poni velamen, & utriusque velamenti ablatio requiritur, ut objectum revelari dicatur. Hæc ille. Ergo secundum ipsum, & rei veritatem, revelatio latius patet, quam testimonium seu locutio Dei. Consonat Card. Lugo de Fide disp. 1. Sect. 10. num. 197. dicens: Requiritur ad locutionem, quod ordinetur per se & immediate ad manifestandam alicui mentem loquentis. Ex quo fit, ut non sit idem loqui alicui, & loqui coram aliquo: possum enim ego licitè loqui coram excommunicato, non tamen cum excommunicato; quod discrimen nascitur ex eo, quod verba illa non ordinantur à me ad aperiendam illi, sed alteri meam mentem. Unde obiter infero, revelationem latius patere, quam locutionem Dei: nam quæ homo cognosceret per scientiam infusam, aliquo modo diceretur scire per revelationem: non tamen esset locutio; quia Deus non ordinat illam scientiam immediate ad manifestandam suam mentem. Sic ille.

82. Rogas, de qua revelatione hic sit sermo, sive quæ revelatio sit objectum, vel

conditio fidei. Respondeo: locutio Dei; quia hæc fundatur in veracitate Dei, ut patet ex dictis præced. Conclus. non est autem veritas, nisi in locutione. Requiritur ergo ad actum fidei, quod Deus ipse credenti, vel alteri locutus fuerit mediata, vel immediate: dicimus tamen communiter, revelationem esse objectum formale fidei, vel conditionem essentialem; quia loquimur de revelatione, non in tota sua latitudine, sed prout convertitur cum testificatione seu testimonio divino. Sed nunquid hæc locutio distincta ab auditione? Lugo sup. num. 198. ait, auditionem sæpè sæpius distingui à locutione: auditio enim, inquit, est perceptio, quæ audiens percipit objectum dictum, & quod illud objectum sit in mente loquentis. Quare in rigore loquendo contingere potest, quod aliquis loquatur, & non audiat; quia licet communiter dicatur, locutionem esse manifestationem proprii conceptus, seu excitationem speciei in mente audientis, non debet intelligi de excitatione actuali in actu secundo, sed de causa proxima ad excitandum, nisi impediatur: quod licet pertineat ad quæstionem de nomine, an illa sit dicenda locutio, debemus tamen servare communem modum loquendi: nam quando Sacerdos penitentem absolvit, verè loquitur cum illo; & tamen frequenter penitens non audit, & frequentius non intelligit, quid Sacerdos dicat; ergo non est idem loqui, & audiri ab eo, cum quo loquimur. Sic ille.

Ut ut sit de hoc, ad propositum nostrum dico, revelationem, quæ est objectum formale fidei vel conditio essentialis, non solum esse locutionem, sed etiam auditionem in actu secundo. Unde respectu Dei idem quodammodo est loqui, & audiri ab eo, cum quo loquitur; cum enim Deus sit impassibilis in suis actionibus, si manifestet proprium conceptum, seu excitet speciem in mente audientis, intelligi debet de excitatione actuali in actu secundo, & non solum de causa proxima ad excitandum. Et hæc, talem excitationem actualem requiri ad aliquid fidei, nemo potest ambigere; quomodo enim possum credere rem revelatam, nisi prævia ejus cognitione seu intelligentia? Ergo nisi prævia auditione, quæ non est aliud, quam perceptio rei dictæ à Deo, ut existentis in mente Dei. Igitur vox, seu verbum est id, in quo repræsentatur mihi rei objecta, & conceptus loquentis, saltem aptitudinaliter. Et vox Dei est signum illud, siue externum, siue internum, quod repræsentat mysterium revelatum, ut est in mente divina; locutio enim est productio illius signi. Unde verbum Dei potest esse sola cognitio, interius à Deo producta, quæ repræsentat formaliter objectum, & instrumentaliter, quod illud objectum sit in mente Dei.

Et generaliter sumpta etiam comprehendit notitiam evidentem.

Sæpius in Scriptura sumitur pro testimonio Dei.

Revelationis metaphora utitur Apost. 2. ad Cor. 3.

Smiling.

Velamen poni potest, tam super potentiam, quam objectum. Lugo.

Dum utrumque velamen auferitur, est revelatio.

Putant aliqui, non requiri ad locutionem, quod quis velit significare suam mentem; idque quia vox significat res, & non conceptus: sed hoc fundamentum falsum esse, patet ex Logica. Sicut ergo is, qui loquitur, vult significare res, quia vult usurpare vocem, ut signum est, ita etiam necessarium vult significare suum conceptum, cum & ille sit objectum, seu significatum vocis. Alioqui non apparet, quare esset tanta obligatio conformandi verba cum mente; nam hoc solum, quod est voces significare res, non videtur eam obligationem asserere: potest enim aliquis (inquit Emin. sup. n. 213.) simulare vultum mortuum, ut tristitiam internam fingat, & licet id faciat, ut alii putent, eum mortuum esse, non mentitur, nec peccat; quia non interponit auctoritatem & fidem suam: peccaret tamen, si verbis id testaretur: quia nimirum verba non solum significant rem ipsam, sed etiam mentem loquentis, qui verbis interponit fidem & auctoritatem. suam fidem etiam ab auditoribus exigens: Quare sicut fidelitas obligat ad conformanda facta verbis, quia promittens exigit fidem ab eo, cui promittit, datus illi fidem promissionis: sic affirmans debet conformare verba menti, quia exigit ab audiente fidem, interponendo auctoritatem, & fidem suam. Non ergo solum intendit, quod audiens veniat in cognitionem rei dictæ, sed etiam testem se adhibet, affirmans, id ita apud se verum existimari. Haec tenet Lugo. Qui plura desiderat de hac re, ipsum adeat.

Pergo ad probationem primæ partis nostræ Conclusionis puta. *Privatim revelatū fide Catholica creditur.* Privatam revelationem voco, quæ sit alicui personæ privatæ de re quapiam, ad se pertinente, & quæ ab Ecclesia non proponitur omnibus fidelibus. Revelatio publica dicitur, quæ sit alicui personæ publicæ, ita ut per eam Deus velit ipsi revelata toti Ecclesie credenda proponere. Tales fuerunt revelationes factæ B. Virgini, & Apostolis. Hoc supposito, disputatur inter Catholicos, an privatim revelatum credatur eadem fide, sive eodem habitu, quo creditur publicè revelatum. Et communior hodie sententia affirmat, & probat; quia habet idem objectum formale terminativum, & motivum, scilicet Deitatem, & summam veracitatem. Quid aliud requiritur? An forte, quod sit eadem applicatio objecti, seu eadem revelatio? Heculè eadem est essentialiter, & solum per accedens, seu materialiter diversa; adeoque non causat diversum modum tendentiæ, nisi per accedens: uterque enim actus tendit obsecrè, & firmiter in suum objectum, sive rem revelatam, præcisè propter auctoritatem divinam, quæ sola est objectum formale motivum. Quod autem res revelata sit utilis toti Ecclesie, vel quod revelatio per Ecclesiam proponatur, vel immediatè per Deum, materialiter, & per accedens se habet ad actum

fidei; veluti per accedens est, nec causat diversum modum tendentiæ, quod res credenda uni à Petro, alteri à Paulo proponatur: itemque quod per discursum revelatio applicetur, vel sine discursu, cum nullum eorum determinatè, & per se ad fidem requiratur. Alioqui fides nostra non esset eadem, quæ fuit Apostolorum; cum illis immediatè mysteria fuerint revelata, nobis autem mediantibus Apostolis.

Nec obstat, quod fides Catholica sit fundata super fundamentum Apostolorum, secus fides particularis seu privata: hoc quippe est per accedens, & ex institutione divina: nec per se requiritur ad veram fidem, cui non potest subesse falsum, ut patet ex ipsa fide Apostolorum, ac Prophetarum, quæ non habuit tale fundamentum: uti etiam fides B. Virginis, & antiquorum Patrum. Sed enim, dicit aliquis: quomodo privatim revelatum creditur per fidem Catholicam, cum fides rei privatim revelatæ non sit Catholica? Resp. idem habitus, qui denominatur fides Catholica, quatenus elicit assensum circa communes revelationes, sive communiter revelata, etiam elicit assensum circa particulariter revelata: Et hic est intellectus Conclusionis, nimirum, quod per illum habitum, qui est fides Catholica, credantur privatim revelata; non autem quatenus est fides Catholica. Si inferas: ergo discredens privatim revelato est hæreticus. Respondeo 1. concedendo totum, si hæresim accipias pro peccato infidelitatis; non enim talis minus infidelis est, quam qui discedit articulo, communiter revelato: unde & perdit fidem circa articulos communiter revelatos. Respondeo 2. neg. Conseq. quia ad hæresim, sive ut aliquis sit hæreticus, secus: dum præsentem ulum vocabuli, requiritur contumacia contra Ecclesiæ auctoritatem, & propositionem.

Dices: Zacharias non peccavit contra fidem, sed tantum contra prudentiam, non credens Angelo, sibi Lucæ, revelanti futuram nativitatem filii Joannis: ergo in particularem revelationem non inclinatur fides. Resp. neg. Antecedens juxta illud S. Ambrosii. ibidem: *Zacharias quoque nutu interrogatur, sed quia incredulitas ei affatum eripuerat, & auditum &c.* Et intra: *Meritoque continuo resoluta est lingua ejus, quia quam vinxerat incredulitas, fides solvit.* Quidni igitur habitus fidei inclinet etiam in particularem revelationem? Et si in unam, cur non etiam in aliam, & in omnes? Quia, inquis, non omnes habent idem objectum formale quod, puta Deitatem. Et si namque aliquod, particulariter revelatum ordinari possit in Deum, & in utilitatem totius Ecclesiæ v. g. quod B. V. Maria fuit concepta sine peccato originali, quid quæso utilitatis, aut quâ ratione referri potest in Deum, quod magnus Turea de facto dormiat aut vigilet? Quid si ergo Deus revelet alicui

86.

Ex ordina-
tione divi-
na.Idem habitus elicit
fidem circa
publicè &
privatim
revelata.Discredens
privatim
revelato est
Hæreticus.Si sit con-
sumax.

87.

Zacharias
peccavit
non creden-
do privata
revelationi.Etiam veri-
tates priva-
te habent
idem obje-
ctum for-
male quod.

*Quia reser-
vabiles ad
Deum, &
idoneae ad
salutem.*

in particulari, magnum Turcam de facto dormire, nunquid fides divina inclinabit ad hoc credendum. Quidni? Nulla quippe res est, quæ aliquo modo non possit referri in Deum; nam eo ipso, quod creditur, conducit ad salutem, utpote credita in Dei revelantis honorem; & ex quacunque re minima, revelata à Deo cognoscitur ejus sapientia, declaratur ejus potentia, majestas, bonitas &c. Et ratio breviter est: quia veritas prima eadem, & æquè infallibilis est in minimis, ac in maximis, & ordinat omnia ad gloriam suam; si ergo multa creduntur fide infusa de peccatis, quæ sunt aversiones à Deo, quanto magis ea, quæ sunt effectus Dei, & ad gloriam ejus conducunt?

88.

*Eadem cum
nostra fuit
fides anti-
quorum
privata sa-
pe.*

Et verò SS. Patres unanimiter proclamant, eandem cum nostra fuisse fidem antiquorum, quam vel revelationibus discebant, vel in Prophetis intelligebant. Apostolus quoque ad Hebr. 11. commendat nobis fidem, sine qua Deo placere non possumus exemplo eorum, qui in antiquo testamento privatis revelationibus crediderunt. Sive ergo revelatio fiat uni, sive pluribus, seu per verba, seu per alia signa, vel pro uno, vel pro multis, arguit distinctionem materialem tantum. Confirmatur hæc doctrina ex Coneil. Trid. sess. 6. c. 12. & can. 15. ubi damnantur, qui sibi infallibilem certitudinem de sua salute promittunt, nisi id ex speciali revelatione didicerint, quasi velint PP. supponere eam speciali revelatione, posse id certa & infallibili fide credi per eundem habitum, quo alia revelata creduntur; quam fuisse PP. mentem testatur Catharinus (in Apol. contra Sorum de certitudine gratiæ cap. ult.) qui eidem Concilio affuit. Ita Lugo de fide disp. 1. §. 1. num. 226. in fine. Hinc noster Andr. Vega, qui etiam d. Concilio interfuit lib. 9. de iustific. c. 3. ait: Nec coartandus est fidei infusæ habitus ad sola revelata à Deo, spectantia ad beatitudinem, aut ad totam Ecclesiam; sed extendendus potius ad omnia revelata à Deo, quæ credenda sunt fide divina.

89.

*Non spectat
ad fidem
Catholicam,
quod hic
vel ille sit
in gratia.*

Sed dicet aliquis; hic Auctor ibidem negat, privatim revelata ad fidem Catholicam pertinere: ergo malè eum adducimus. Patet ex his ejus verbis: Illud libenter concesserim, non spectare ad fidem Catholicam, quod ego, vel ille sumus in gratia, sive hoc certis fidei argumentis doceri queat, sive divina revelatione (utique speciali) certum & constans sit. Non omnis fides divina, seu Theologica est fides Catholica; nec omnia, quæ fide divinâ, seu infusâ & Theologicâ credimus, dicenda sunt spectare ad fidem Catholicam. Catholicum græcè idem est, quod universale latinè; ac propterea illa sola censenda sunt spectare ad fidem Catholicam, quæ revelata sunt à Deo ad omnium salutem, & ut talia omnibus suo tempore disseri, & proponi per Prophetas suos, & Prælatos spirituales voluit. Alia verò, quæ revelata sunt à Deo ad peculiarem alicujus

*Catholi-
cum, idem
est quod
universale.*

consolationem, vel punctionem, & personæ aliquas peculiare concernunt, non spectant ad fidem Catholicam. Huculque Vega. Ergo, privatim revelatum non creditur per fidem Catholicam. Distinguo consequens: per fidem Catholicam, quæ Catholica, concedo totum; per fidem, quæ est Catholica, id est per habitum fidei, qui inclinatur in revelationes communes, dum hæc proponuntur, nego Consequentiam; nec aliud, ut sup. dixi, intendi nostra Conclusio. Audite eundem Auctorem, qui verbis allegatis continuò atterritus: sed in hoc contingit hic decipi. Quia enim dicuntur ista non spectare ad fidem Catholicam, nec esse certa certitudine fidei Catholice, id est existimare, aut suspicari videntur quidam, alia fide peculiari hæc credi, & minori certitudine, quam credantur, quæ sunt fidei Catholice, cum tamen longissimè hæc à veritate abest. Etenim ubi revelatio horum particularium ipsi innotuerit, eodem penitus habitu, & eadem firmitate recipienda sunt: quoniam habent eandem prorsus suæ veritatis, & certitudinis causam cum illis, quæ ad fidem Catholicam spectant. Et absurdum profectò videretur ecedere, ad aliam peculiarem fidem spectare, ut his assentiamur particularibus, cum tantum uni aut duobus revelarentur, quam si omnibus in communem essent revelata. Neque plus enim, neque aliter certa erit nostra iustificatio, si Deus illam omnibus revelaret, quam si nobis solis. Utque adhuc Andreas. Et quomodo clariùs posset docere nostram sententiam? Unde meritò pro illa citatur. Nunquid etiam Scotus doct. Subt.

Collige ex his, quæ ex ipso subscribo. lib. 3. sent. dist. 23. q. un. §. Secundo de fide infusa, num. 6. sic ait: Similiter hoc modo teneri potest, quod privatum sit una fides omnium credibilium; quia non respiciuntur credibilia sub propriis rationibus illorum, sed ut revelata sunt à Deo, & credit omnia revelata à Deo vera esse eodem habitu, quo credit, revelantem esse veracem. Si enim habeo habitum, quo credo ut esse veracem, per eundem habitum credo hæc, quæ asserti esse vera, quantumcumque illa sint diversarum rationum: quia illis non assentio nisi per accidens, per hoc scilicet, quod assentio veracitati tuæ. & ita assertio illis, ut sunt à te asserta. Ita hic; nam credibilibus revelatis à Deo assentio, quia assentio veritati Dei: & sic fides respicit omnia credibilia, ut revelata à Deo, non autem sub propriis rationibus: & ideo una fides posset esse de omnibus credibilibus, quamvis Geometrica, & Physica, & quantumcumque diversa, & alterius rationis introducantur hic tanquam credibilia: in omnibus enim est ratio credendi illa esse vera, quia revelata sunt à Deo. Hæc ille. Non omnino allatendo, recte sic se habere; sed disputando, & relinquendo eam doctrinam sub electione: vide totum eorum contextum, & ita esse festinè cognosces. Igitur hic non anxie delatandum in perquirenda mente Scoti. Tantum noto, dispositionem esse, non de actu, sed de habitu fidei, id est de fide.

disputat Doctor, non an actus fidei sit unus & idem specie circa quacunque revelata, quantumcumque illa sint diversarum rationum; sed an eodem specie habitu credantur, quod, & non aliud, intendit nostra Conclusio asserere. Ut ergo actus fidei particularis specie distingueretur ab actu fidei communis, vel propter distinctionem objecti formalis motivi, saltem partialis, scilicet revelationis, ut Aliqui volunt, vel propter objecta materialia distincta, ut Alii docent; haud equidem propterea recte inferitur distinctio specifica habituum; sed unus & idem specie habitus ad eos actus specie distinctos inclinabit, & cum potentia intellectiva eos coëfficiet. Quid mirum? Non enim datur habitus infusus ad facilius posse, sed ad simpliciter posse, & ideo assimilatur potentia, quæ secundum omnes eadem manens efficit actus specie diversos.

Si infusas ergo datur unicus habitus infusus, qui inclinatur ad omnes actus supernaturales tum fidei, tum spei, & charitatis. Respondeo neg. Consequent. An forte omnes actus, tam intellectus, quam voluntatis efficiuntur ab una & eadem potentia? Nunquid intellectus distinguitur realiter, aut saltem formaliter à voluntate? Ergo consimiliter habitus infusus fidei, qui se habet instar potentia intellectiva, debet realiter distinguere ab habitibus infusis spei, & charitatis, qui se habent instar potentia voluntaria, propter diversum modum tendendi in sua objecta, nempe assimilatione, & prosecutione, propter quem diversum modum intellectus, & voluntas distinguuntur saltem formaliter. Ut omittam distinctionem specificam objectorum formalium scilicet veracitatis divinæ, quæ est objectum formale motivum fidei, & bonitatis divinæ, quæ est objectum formale motivum spei, & charitatis. Atque ut posset dari unus habitus, qui inclinaret in omnes actus fidei, spei, & charitatis, aut saltem in omnes actus spei, & charitatis, qui eodem modo tendunt in suum objectum, scilicet illud prosequendo, tamen de facto non dari, pater ex Scriptura, quæ distinguit fidem à spe, & charitate, & significat fidem posse manere sine spe, & charitate, & spem sine charitate, ut suis locis dicitur. Ergo ad minus hi habitus distinguuntur inter se, iuxta illud Apost. 1. Cor. 13. v. 13. *Nunc autem manent fides, spes, & charitas, tria hæc. Præterea; quod spes, & charitas tendant quidem in objectum prosequendo istud, sed spes in bonitatem divinam, quæ nobis bonus est, charitas autem in eandem bonitatem, quæ Deus in se bonus est; atque adeo charitas perficit voluntatem, in quantum est effectiva affectione iustitiæ, spes autem, in quantum est effectiva affectione commodi; & ita sunt duæ virtutes distinctæ, non tantum ex actibus, qui sunt amare, & desiderare; sed etiam ex susceptivis, quæ sunt voluntas secundum illam duplicem affectionem.*

Impetentiarum iterum dico, nihil esse, ex quo possit efficaciter desumi distinctio specifi-

fica habituum fidei; ac per hoc, privatim re-
velatum creditur eodem specie habitu, quo
creditur publicè seu communiter revelatum,
& ab Ecclesia ut tale propositum. Notatur
tem Del Castillo disp. 2. q. 2. n. 15. quod licet
revelationes particulares non dependant ab
Ecclesia, tanquam à proponente, dependant
tamen tanquam ab approbante, saltem negati-
vè; quia, si Ecclesia consulatur, & illa judica-
verit, non habere prædictam revelationem par-
ticularem signa veræ revelationis, stare debe-
mus iudicio Ecclesiæ. Sic ille. Ecclesia verò
(prosequitur paucis interjectis) prohibet cre-
dere particulares revelationes, nisi miraculo
confirmetur. Ita traditur ab Innoc. III cap.
Cum ex injuncto, de Hæreticis. Perlegi d.c. sed in
illo ne mentio quidem sit miraculi. Interim
benè docet Abul. in cap. 4. Matth. id fore
intelligendum respectu alterius, cui non est
facta revelatio. Neque eum revelatio, quæ suffi-
cienter proponitur uni personæ, ut illam pru-
denter credat, & teneatur credere, eo ipso
aliis sic proponitur, ut teneantur credere.
Et quoniam privatæ revelationes ita com-
muniter non proponuntur, ideo alii non te-
nentur iis credere: imò nec illi, quibus illæ
revelationes fiunt, quoadusque constet, si ve-
re auctoritatem Ecclesiæ, si ve aliunde, esse
veras revelationes: non enim, ut aliqui vi-
dentur imaginari, revelatio privata debet esse
evidens ei, cui fit; & est fore evidens, ad-
huc assensus fidei esset obscurus, ut patebit ex
inf. dicendis.

Merito ergo dixit S. Augustin. Conclusionem
præced. allegatus, se non crediturum Evan-
gelio, nisi Ecclesia id proponeret, & in En-
chyr. cap. 9. fide tantum credi, quæ ad reli-
gionem spectant: nam August. non habuerat
privatam revelationem Evangelii: & quæ ad
scientias merè naturales pertinent, non reve-
lantur communiter, cum non spectent ad fi-
nem supernaturalem. Sin autem Augustin. ha-
buisset privatam revelationem vel Evangelii,
vel earum rerum, quæ non spectant ad reli-
gionem, cum signis & notis sufficien-
tibus ad veram revelationem, non dubito,
quin credidisset, nisi voluisset esse & haberi
infidelis. Ordinariè ergo requiritur propositio
Ecclesiæ, ut res aliqua fiat prudenter credibilis,
non tamen semper. Unde Doctores, qui vid-
entur requirere propositionem Ecclesiæ tanquam
necessariam, loquuntur de modo ordinario. Hæc
sufficiunt pro stabiliendâ veritate primæ partis
nostre Conclusionis.

Venio ad secundam, quæ negat, privatam
revelationem esse necessariam ad quidpiam
credendum fide infusa; estque de fide contra
illos hæreticos qui iudicem controversarum
constituunt privatum spiritum, unicuique res
fidei revelantem. Origo sanè omnium hære-
sum, & schismatum! Probatur autem fides Ca-
tholica ex Script. Matth. ult. v. 19. *Euntes ergo
docete omnes gentes.* & Mar. ult. v. 15. & seq. *Ei
tempore.*

M m 3

dixit

Nil cogit
multiplicare
habitum
fidei.

Revelatio-
nes privatae
sunt ab Ec-
clesia distin-
dicande.

Antequam
ab aliis as-
sumantur.

Imò ipse
accipienti
revelatio-
nem, con-
stare debet,
ut credere
obligetur.

93.
S. Aug.
Que ad
scientias
merè natu-
rales perti-
nent, com-
muniter non
revelantur.

94.
Privata
revelatio ad
credendum
non est ne-
cessaria.

Nec fieri so-
lita etiam
Apostolorum
tempore.

Sufficiens
fidelibus
revelatio
Apostolorum
facta.

Et fides
fidelium
revelatio
facta.

S. Cypr.

95.
Modus or-
dinarius
revelatio
proponendi
est per ho-
mines.

Revelata
continet ex
magna
parte Scrip-
tura.

Deus fidem
docuit
quosdam
homines; ab
his docendi
ceteri.

dixit, eis euntes in mundum universum, & predicate Evangelium omni creaturae. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur. Ubi praecipitur Apostolis, ut annuntient fidem omni creaturae eâ auctoritate, ut, qui crediderint, salventur, qui vero non crediderint, peccent ac damnentur; adeoque aperte significatur, revelationem Apostolorum factam sufficere, ut credere teneamur (& per consequens possimus) verâ fide, quæ per eos credenda proponuntur, & non requiri privatam revelationem, cuius ibi non fit mentio. Alioqui quid erat opus prædicatione Apostolorum, si Deus decreverat privatim revelare singulis fidelibus necessaria fidei mysteria? Et si non erat necessaria prædicatione Apostolorum, ut quid dicit Apostolus ad Ephes. 2. v. 19. & 20. loquens fidelibus: Ergo jam non estis hospites & advena, sed estis cives Sanctorum & domestici Dei, superedificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum. Ergo fides nostra nititur revelatione iis factâ, & per ipsos generatim toti Ecclesiae: unde Ecclesia nunquam ex privatis revelationibus, sed semper per Scripturam sacram, aut traditionem fidem suam probavit, ut merito dixerit D. Cypr. Epist. 74. Si in aliquo nutaverit, & vacillaverit veritas, ad originem Dominicam, & Evangelicam, & Apostolicam traditionem revertamur, & inde surgat actus, non ratio; unde & ordo, & origo surrexit. Aliâ non posset esse aliqua certa & communis omnibus fides, ac per hoc nec Catholica: nec ulli errores ex Scripturis possent convinci.

Itaque modus proponendi revelata à Deo, modus, inquam, ordinarius est per homines juxta illud Rom. 10. v. 17. Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Loquitur autem de verbo sensibili: nam subditur v. 18. Sed dico, nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum (Apostolorum) & in fines orbis terra verba eorum. & v. 14. dicitur Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Hinc etiam in lege veteri Deuter. 6. v. 6. & 7. dicitur. Eruntque verba hac, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis &c. Et verò Deus immediate locutus est populo suo Israël; an per Moysen Prophetam suum? Audi Apostolum Hebr. 1. v. 1. Multifariam, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio. Scitè ergo dixit Christus Judæis Joannis 5. v. 39. Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam eternam habere, & illa sunt, quæ testimonium perhibent de me. Non dixit: Scrutetur quisque privatam suam revelationem, sed Scripturas, in quibus proponuntur communes revelationes. Et à quibus Scripturæ emanarunt, nonne ab hominibus, assistente ipsis Spiritu sancto? Igitur sicuti Deus immediate creavit unum hominem, & ab illo, ac per illum producti sunt ceteri successione continuâ, ita in fide per seipsum instruxit Deus quosdam homines, à quibus alii docerentur. Et hinc ad Cornelium missus est Petrus, Act. 10. & ad Eunuchum

Philippus Act. 8. Paulo itaque immediate facta est revelatio per speciale privilegium, ad Galat. 1. v. 12. Neque enim ego ab homine accepi illud (Evangelium) neque didici, sed per revelationem Iesu Christi. Ratio ergo fundamentalis notitiae Conclusionis est, quia neque ex natura rei privata revelatio requiritur, neque ex Scriptura, aut Traditione ostendi potest, eam esse necessariam.

Quinimò, reponit quispiam, ex Scriptura ostenditur esse necessaria: nam Jerem. 31. v. 33. & seq. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et non docuit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum. Præterea Joannes Apostolus 1. Epist. cap. 2. cum suavisset iis, ad quos scribebat, ne crederent hæreticis, subdit v. 27. Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necessitas habetis, ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium. Respondeo: apud Jeremiam promitti legem Evangelicam, quæ quoniam perfectissima, & maxime spiritualis futura erat, ideo dicitur scribenda in cordibus & mentibus; non autem quæ non esset tradenda per externam doctrinam, sed quoniam, mediante verbo Dei externo, cordibus erat imprimenda, idque per peculiarem gratiam & internam Spiritus sancti illuminationem, quæ danda erat hominibus nove legis ad credenda & intelligenda mysteria fidei. De hac illuminatione scriptum est Joel. 2. v. 28. Effundam spiritum meum super omnem carnem. Aliud porro est interna revelatio seu privatus spiritus, aliud auxilium gratiæ ad credendum necessariam.

Atque ratione hujus auxilii dicitur Deus specialiter docere credentes Matth. 23. v. 8. & Ioan. 10. v. 27. &c. Iteque Psal. 93. v. 12. Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Quod probè notet D. Aug. non semel auxilium gratiæ vocat interioriorem doctrinam, quæ regulariter exteriori supponit. Et juxta illud intelligitur, quod dicitur 1. Cor. 2. v. 15. Spiritualis autem judicat omnia, per regulas scilicet, & documenta fidei. Quantum ad verba 1. Joan. 2. dico, per ly Revelationem intelligi eam fidem, quam fideles à Deo acceperant per prædicationem Apostolorum, non autem privatam revelationem, ut patet ex v. 24. ejusdem cap. Vos quod audistis ab initio (scilicet à me cæterisque Apostolis) in vobis permanet: si in vobis manserit, quod audistis ab initio &c. Ergo verba, quæ subiungit v. 27. Et vos unctionem, quam accepistis &c. ubi eodem modo loquitur, sumit pro eisdem. Sane per se absurdum est dicere, quod ad fidem convertendi nullo indigeant Doctore; imò quod ipsa Scriptura sit frustra; quia semper Deus ea, quæ sunt credenda, sufficienter unigenique privatum revelet.

Ex his concluditur, quod licet revelatio non

non debeat unicuique fidelium à Deo fieri immediate, immatione suppositi; debeat tamen fieri immediate, immatione virtutis; quia nimirum requiritur specialis gratia Dei, ut homo apprehendat credibilitatem mysteriorum fidei, atque adeo ut verè credat fide divinà & infusà. Nec bene dixeris: eo ipso, quod per hominem proponitur mysterium fidei, veritas fidei redditur incerta, cum hæc propositio non potest esse necessaria ad assensum fidei, qui est omnino certus. Hoc, inquam, argumentum non valet; nam, ut omittam, Ecclesià habere auctoritatem divinam & infallibilem in proponendo, ut patet ex dictis, eà propositione per hominem non nititur nostra fides; sed per eam solum redditur mysterium fidei evidenter credibile, quod sufficit, ut fides nostra sit certa. Sed de hæc evidentiā infra proprio loco latius. Nunc inquiri: an ipsa revelatio possit esse evidens, & responsio erit:

CONCLUSIO VI.

Evidens sit revelatio (qualis fortè fieri potest à Deo non viso) an obscura, perinde est ad verum actum fidei circa rem revelatam.

Evidentiā juxta Philosophos est duplex, alia cognitionis, alia objecti. Hæc est claritas & perspicuitas objecti, quā illud ita potenter obicitur, ut ab illa quasi palpetur. Unde evidentiā dicitur quasi evidentiā seu visio. Illa est claritas cognitionis, rem clarè propositam manifestè penetrantis. Igitur evidentiā cognitionis supponit evidentiā objecti, nihilque distinctum est ab entitate actus; sed est ipsemet actus, ut tendens in objectum sibi clarè & palpabiliter propositum. Sicut ergo visio ocularis per suam entitatem est evidens, ita quoque visio seu cognitio intellectualis. His jam quæritur inter Doctores Catholicos, utrum, si revelatio, v.g. Sanctissimæ Trinitatis, clarè & palpabiliter intellectui meo proponatur, & ipse eam manifestè penetret, an, inquam, intellectus meus queat Sanctissimam Trinitatem verè credere, eodem saltem habitu, quo eam crederet, si revelatio non esset evidens.

Equidè quod revelatio inevidens sive obscura sufficit ad veram fidem, ab omnibus conceditur, nam passim fideles credunt propter revelationem alteri factam, quæ non est ipsis evidens; imò nec ipsis debuit esse evidens, quibus immediate facta est, intelligendo de evidentiā supernaturali, quæ per lumen aliquod infusum à Deo confertur; aliud fortè dicendum de evidentiā aliqua naturali, quæ per signa, vel certas conjecturas habetur.

Quod non fuerit ipsis necessaria evidentiā supernaturalis, probatur; quia nec pro se ipsis neque pro nobis. Primum patet, quia sicut nos credimus de facto sine tali evidentiā, quid-

ni & ipsi potuerint credere? Omnium enim fides est ejusdem rationis, & fundatur in divina auctoritate per se & formaliter, solaque est differentia, quod hæc auctoritas, & testimonium ejus immediate illis fuerit proposita; nobis autem per ipsos, sive quod illorum revelatio fuerit immediata, nostra autem mediata, quæ est differentia accidentaria. Porro potest Deus alicui immediate proponere suum testimonium, ut evidenter credibile, & non ut evidens, quod ita sit, sicut enim hoc de facto facit per alios, cur non etiam idem possit facere per seipsum? Quod etiam illa evidentiā non fuerit ipsis necessaria propter nos, probatur: quia ad certam fidem audientium sufficit certa fides docentium: potuit autem illorum fides esse certa, sine tali evidentiā; fides enim non innititur illi evidenti revelationi, sed immediate auctoritati divinæ, sive scientiæ divinæ, quam Deus habet de mysteriis nobis revelatis: exinde ergo non oritur aliqua incertitudo in fide Ecclesiæ. Maneat, itaque quod revelatio possit esse obscura. Sed nunquid debet esse obscura? Aliqui affirmant, est etiam veritas divinæ obscurè cognosceretur ita Lugo Disp. 2. Sect. 2. num. 35, dicens: Alii fatentur, eo casu, quo sola revelatio divina cognosceretur evidenter, & veritas obscurè, assensum circa objectum revelatum esse verum actum fidei, cum jam haberet obscuritatem ab uno principio obscuro. Alii tamen melius dicunt, illum quidè fore assensum fidei, non tamen ejusdem rationis cum fide nostra, sed diversæ. Unde consequenter dicendum videtur, assensum illum non posse fieri, saltem adæquatè, ab habitu fidei, quem de facto habemus. Porro illum assensum futurum esse fidei, probari videtur: quia esset obscurus, nec obstarat claritas revelationis, sicut neque etiam obstat claritas de locutione Petri, ut assensus, quo ei testificantur credimus, sit verè fides humana erga Petrum. Ita Enim.

A quo peto ego: hæc fides humana est diversæ rationis ab ea, quæ credo Petro, obscurè testificantur? Expectabo responsum, quia eam non invenio in Lugo. Et ex quo probat Card. illam diversam rationem fidei divinæ: Audite nostrum Herinex Episcopum Ipresensem hic Disp. 3. qu. 5. num. 46. Gratiæ & sine fundamento assumit Lugo sup. num. 36, quod habitus fidei nostræ sit restrictus & terminatus ad inevidentiā, sive obscuritatem ipsius revelationis; cur enim potius, quàm ad inevidentiā ipsius primæ veritatis? Nam hæc, quæ propriissimum fidei nostræ motivum, potest esse tale, est evidenter cognita, dum saltè inevidens est revelatio: quidni ergo è converso possit esse motivum, dum revelatio est evidens, sed ipsa veritas Dei non evidenter cognita? Nam & hujus solius inevidentiæ sufficeret ad assensum fidei obscuritatem. Sicut ob hoc assensus fidei humanæ est inevidens, est de locutione seu testimonio hominis evidenter constat. Quare tunc non est vera rei revelata evidentiā, quam vocant in attestan-

Evidentiā non fuit necessaria iis, qui revelationes habuerunt.

Sed sufficit iis revelatio obscura. Lugo.

IOI. Obscuritas revelationis non est necessaria.

Herinex.

Stante re-
velationis
evidentia,
veritas re-
velata ad-
huc manet
obscura in
se.

Poncus.

102.

Herinx.

Imò stante

evidenti

notitia ve-

racitatis

divinae.

Manet in-

terius fidei

obscurus.

103.

Lugo.

Smil.

Ad eviden-

tiam veri-

tatis requi-

ritur evi-

dens notitia

terminorū.

attestante: utpote ad quam requiritur eviden-
tia cum veracitatis, tum ipsius revelationis.
Hucque Episcopus. Et idē eod. num. docet,
posse ejusmodi assensum elici; etiam ex habi-
tu fidei nostrae, quod intelligi debet non so-
lū in adaequatē, nam & hoc concedit Lugo, sed
adaequatē. Citat pro se Poncium nostrum in
Comment. ad dist. 24. num. 33. ubi dicit, quod
cum evidentia revelationis divina possit stare
actus fidei de re attestata seu revelata. Probat
autem, quia, non obstante evidentiae attestatio-
nis, non est evidens propositio revelata necessa-
rio. Addit ly *Necessario*, quia non est necessa-
rium, ut, quoties quis credit fide divina, evi-
denter cognoscat veracitatem divinā, sive Deum
non posse mentiri; ac per hoc, tamen si revela-
tio sit evidens, adhuc manet veritas revelata ob-
scura. Quid si ergo evidenter cognoscat etiam
summam veracitatem divinam? Dicit Poncius
sup. num. 34. assensum propositionis revelatae
esse evidentem, & quae addo non esse fidei no-
strae, quae essentialiter est assensus obscurus.

Oppositum asserit nostra Conclus. post
Smil. Proemii qu. 3. num. 91. Francif. Del
Cast. Disp. 4. qu. 3. num. 21. Herinx sup. nu.
47. & Alios. Ratio est (inquit Episcopus) quia
indubie ob auctoritatem Dei, sic propositum
potest elici assensus; illum autem verē esse fi-
dei, probatur ex eo, quod sit elicitus ob ve-
rissimum & propriissimum motivum fidei, au-
thoritatem scilicet Dei loquentis. Quemadmo-
dum etiam omnis assensus elicitus ob auctori-
tatem loquentis hominis est actus fidei hu-
manae. Adde, in nostra sententia revelatio nem
esse meram conditionem: applicativam obje-
cti motivi ad materiam creditam, vel intelle-
ctum credentis: illud autem ipsa applicare po-
test, sive sit evidens, sive non. Sic ille. Verū
enimverō de illa applicatione nemo ambigit;
sed quaestio est, an, facta illa applicatione per
revelationem evidentem, maneat materia re-
velata obscura, ita ut assensus circa illam sit
obscurus, liber, meritorius, sicut est assensus
circa materiam, applicatam per revelationem
inevidentem. Et hoc negat Card. consequen-
ter affirmat, talem assensum non elici ab habitu
fidei nostrae saltem adaequatē, utpote qui sit es-
sentialiter restrictus ad inevidentiam objecti jux-
ta definitionem Apostolicam Hebr. 11. *Spe-*
randarum substantia rerum argumentum non appa-
rentium R. c. sp. Smil. sup. quamvis esset evidens
testimonium divinum, non haberemus evidentiam
ejus, quod Deus testatur. Sic (inquit ille) ple-
rique Doctores censent, Prophetas, & alios
Canonicos Scriptores habuisse evidentiam,
quod Deus sibi loqueretur, dicarētque Pro-
phetas & Canonicas Scripturas, & tamen eo-
rum mysteriorum, quae prophetabant, vel
scribebant, non habuerunt evidentiam, sed fi-
dem. Et ratio est; quia ad evidentiam assensus
alicujus propositionis requiritur evidens no-
titia terminorum: sed non habetur per hoc;
quod mihi evidens est, aliquem testimonium
perhibere veritati illius propositionis; sed ha-

betur per proprias species intelligibiles, eviden-
ter repraesentativas terminorum, ab objectis
acquisitas, vel à Deo infusas; Deus autem
dans alicui evidentiam de suo testimonio, quo
testatur v.g. se esse unum & trinum solum in-
funderet speciem, evidenter repraesentativam
revelationis, non verò necessario, aut conve-
nienter infunderet species evidentē & quid-
dativē repraesentativas Deitatis, & Trinitatis;
nec illae species ab objecto, verbi grati Deitate
& Trinitate essent acquisite: ergo eviden-
tia propositionis revelatae non haberetur per
evidentiam de revelatione seu testimonio
Dei.

Dixi, Deum dantem evidentiam de suo te-
stimonio, *Non necessario, aut convenienter* in-
fusum speciem, evidenter repraesentativam rei,
quam testatur, quod de necessitate patet: nam
testimonium, & id, de quo testimonium per-
hibetur, sunt res distinctae, & distinctis specie-
bus repraesentantur, ergo species unius absque
specie alterius potest infundi. De convenien-
tia verò probatur; quia evidentia testimonii
idcirco datur, ut certissima & magna fides ad-
hibetur ei, quod Deus testatur, quae fides est
superflua (& fortē simul impossibilis) positi-
eiusdem objecti evidenti notitia supernaturali
per speciem infusam; nam supernaturalis cer-
titudine per evidentiam est major supernatu-
rali certitudine per fidem: Deus igitur datus
evidentiam suae revelationis seu testimonii,
non convenienter daret simul per infusam spe-
ciem evidentiam objecti revelati. Hucque
Theodorus. Ubi expressissime docet nostram
Conclus. scilicet evidentiam revelationis non
impedire verum actum fidei circa rem revela-
tam, eod quod non reddat ipsam evidentem,
proprie dictā evidentiam, sed ad summum
faciat, ut evidenter verum sit, Deum v.g. esse
unum & trinum. Porro aliud est me clare
scire, quā ratione praedicatum convenit
subiecto, qualisque inter ea sit connectio, aliud
me evidenter cognoscere, illam connectionem
inter ea verē à parte rei esse. Nonne clare
scio, quod praesentia oculis habet vim
caulandi emissionem sanguinis, & quod ma-
gnes habeat vim attrahendi ferrum? Num idē
hæc vis mihi evidens est? Imò obscurissima.
Sic ergo impraesentiarum, tamen evidenter
verum sit, Deum esse unum & trinum; tamen
obscurissimum est, quā ratione Deo conve-
niat unitas & trinitas, cum id videatur repug-
nare rationi naturali. Assensus ergo, quo in-
tellectus assentitur huic mysterio, sic evidenter
revelato propter auctoritatem divinam etiam
evidentem, idque absque discursu, æquē ob-
scurus est, ac si revelatio esset inevidens, adeoque
non est ratio, quare non sit verus assensus huius,
imò ejusdem speciei (quidquid dicat Smil. sup.)
cum altero assensu. Applicatio tiquidem for-
malis motivi, id est divinae auctoritatis, quae
hic videtur diversa est solum materialiter, & non
non formaliter diversa, cum per illam obje-
ctum formale, & materiale nullo alio mo-
do

do se habeant respectu potentie intellectivæ.

Ned obstat, quod actus charitatis Beatorum sit specie distinctus ab actu charitatis viatorum; quia per visionem beatificam objectum formale charitatis longe aliter proponitur voluntati, quam per fidem, vel aliam cognitionem, quam de Deo habemus in hac vita; per illam enim clare divinam essentiam intuemur, per hanc solum in speculo ac in ænigmate: jam autem, sive objectum materiale fidei proponatur per revelationem evidentem, sive per invidentem, sive auctoritas divina cognoscat clare, sive obscure, objectum æque in se manet obscure. Et dato, quod essent actus specie distincti, non ideo tamen requiruntur habitus specie distincti; cum habitus nostræ fidei, qui de facto est, utpote habens se instar potentie, possit elicere actus diversos specie, prout patet ex dictis: hoc autem sufficit ad veritatem nostræ Conclusionis, quæ non aliud intendit, quam, posita evidenti revelatione, posse elici actum veræ fidei, sive ejusdem, sive diversæ speciei, ab eodem speciei habitu circa rem revelatam, scilicet circa ipsam revelationem, quæ evidens est. Si dicas: eadem fide, juxta ante dicta, creditur se revelata, & revelatione. Respondeo, id debere intelligi, quatenus illa revelatio creditur propter idem motivum formale, scilicet auctoritatem divinam; non autem si intellectus assentiat revelationi propter suam evidentiam.

Atque hanc fuisse sententiam Scoti communiter asseritur, Subscribam ejus verba, ut melius quilibet de ipsius mente possit judicare. Sic igitur scribit 3. Dist. 24. num. 17. *Sed si loquamur de tertio modo habendi habitum cum fide, qualem scilicet certitudinem habuerunt illi, quibus Scriptura veritas primò revelatur. Dico, quod omnem effatum, quem potest Deus facere mediante causâ effectivâ secundâ, potest facere immediatè: nunc autem, si res ipsa, de quibus Scriptura tractat, essent clare apprehensa, & intuitivè, generarent notitiam certam absque omni dubitatione: & hac notitia, quia evidens est, diceretur scientia: sed Deus, absque motione objecti potest sic causare notitiam certam absque omni dubitatione, ita quod habens talem notitiam revelatam à Deo non possit dubitare de veritate illius, cujusmodi notitiam creditur Prophetas habuisse, & multos alios Sanctos in Scriptura; & tales habuerunt habitum, præbentem magnum assensum, ita quod, illo stante, non potuerunt non assentire veritati; illa tamen certitudo non fuit evidens ex evidentia rei; quia tunc contradictio esset, quod hujusmodi notitia, & fides simul starent, fuit tamen certitudo illa firma, sicut est certitudo scientiæ, quæ causatur ex principiis, notis ex evidentia terminoribus; sed non causatur à talibus principiis sed aliunde: ideo scientia non potuit dici ex evidentia rei, fuit tamen major certitudo, quam certitudo fidei; quia fides non excludit omnem dubitationem, sed aliqua dubitatio potest stare cū fide. Dico igitur, quod cum fide non potest stare scientia proprie dicta, quia termini non apprehenduntur in particulari sub propriis rationibus, ideo principia non sunt nota ex*

Tomum II.

evidentia rei, & per consequens, conclusio non est scientifica, alias tota Geometria, & fides starent simul: habetur tamen cum fide à multis aliis habitus, quo assentitur veritati Scripturæ firmiter, & non uni veritati propter aliam, sed cuilibet immediate, licet sit ordo in dignitate veritatum, secundum quod inter se comparantur. Hactenus Doct. subtilis. suo more subtiliter, & ideo indiget aliqua expositione ad clariorem intellectum; eam subministrabit nobis Scholium eidem numero præfixum.

Doctores sancti (inquit Cavellus Auctor Scholii) à Deo illuminati, ut Prophetæ, & Apostoli, habuerunt habitum, præbentem assensum firmum omnibus revelatis, excludentem omnem dubitationem, non tantum contrariam revelato, sed etiam accessoriam, vel contingentem, qualis est hæc: *An Deus sit in Filio per voluntatem*: quam dubitationem fides non tollit: tam certum ac firmum assensum habuerunt sui de creditis, ac nos de principiis & conclusionibus demonstratis, Deo in eis causante, quod ipsi causarent, si terminos credibilium clare & distinctè apprehenderent: quod enim facit Deus cum causa secunda effectrice, se solo facere potest. Nec obstat, quod secundum ipsum 2. Dist. 3. qu. ult. non possit effici notitia intuitiva sine objecto existente; quia ratio terminativi in objecto magis est causæ formalis, quam efficientis. Potest Deus fortè se solo qualitatem, quæ est intuitio, efficere, sed non habebit respectum intuenti: illa verò certitudo Sanctorum, quæ non fuit evidens evidentia rei, non fuit scientialis, & sic potuit esse simul cum fide etiam actualiter. Ita, Hugo Cavellus. Igitur secundum hanc expositionem, & veritatem non negat Scotus, posse stare verum actum fidei nostræ cum notitia, quam credibile est habuisse Prophetas, & Apostolos; imò expressissimè id affirmat; sed videtur negare, eam notitiam fuisse veram fidem: quod intellectu difficile est, ut notat idem Auctor, continuo subdens: Difficile valde est ostendere, quomodo hæc notitia non sit fidei; cum sit oblectura, innitens testimonio dicentis, cum res in se non videatur. Sic ille.

Interim conatur ostendere, quod non sit fidei: videtur enim (inquit) ad actum fidei requiri, quod innitatur divinæ auctoritatis creditæ, non evidenter notæ in ipso assensu, estò non obstarat evidentia naturalis attestantis actui fidei. Deinde quærit: Quomodo haberi possit supernaturalis evidentia Dei sine ipsius intuitione; & respondet: Deus loquitur animæ formando in intellectu conceptum alicujus propositionis, vel dando novam speciem, aut movendo antiquas, ad illam, & similiter dat lumen supernaturale, quo anima cognoscat evidenter abstractivè, ipsum esse, qui loquitur; sicut, si quis cognosceret vocem Petri, cognosceret ipsum esse, qui loquitur, quàmvis eum non videret. Ita Cavell. Et finit suum Scholium, dicens. Res est ad explicandum difficillima, & nisi sic dicatur, non video, in quo ille habitus,

N n

mon-

106.

Nequit esse notitia intuitiva, sine objecto existente.

Propheta & Apostoli habuerunt evidentiam revelationis & fidem.

107.

Evidens notitia veritatis haberi potest sine intuitionem Dei.

Adque variis modis.

montibus (id est Prophetis, & Apostolis) differat à fide perfecta; quia, nisi Deus tale lumen det ad singulos ejus actus, innititur testimonio obscure testificantis, quod est propriè fidei. Sic ille.

108. Igitur evidentia naturalis tam auctoritatis, quam revelationis divinæ non repugnat vero actui fidei, sed quod relinquit rem revelatam obscuram. Quid miramur? Etenim hæc revelatio non fit per species proprias, & in particulari; sed per species alienas, vel in universali. Præterea: veritas revelationis, & veracitas revelantis sunt quid omnino extrinsecum articulo revelato; sed evidentia propria alicujus objecti debet nisi Principiis intrinsicis, quia scire secundum Aristotelem est rem per causam cognoscere, & quod illius est causa, & quod non potest aliter se habere, adeoque debet inniti principiis primis, veris, & immediatis, qualia solum sunt principia intrinseca. Sed contra, dicit aliquis; veracitas revelantis, & veritas revelationis dependent à veritate intrinseca articuli revelati; quia si res non foret intrinsecè vera, Deus non posset eam revelare: ergo quod nittitur veracitate revelantis, & veritate revelationis, etiam nittitur veritate intrinsecè rei revelatæ.

DelCastil.
Rei revelata
veritas
est evidens
Deo, non
creaturæ, cui
fit revelatio.

Respondet Del Castillo disp. 4. q. 3. num. 10. distinguendo Antecedens: Veracitas revelantis, & veritas revelationis dependent à veritate intrinseca articuli revelati, respectu revelantis divini, concedo; quia non posset Deus esse verax, & revelare aliquid ut verum, si Deus non cognosceret intrinsecum veritatem illius, quod revelatur: nego tamen respectu creaturæ, cui revelatur; quia cum creatura, quando accipit revelationem à Deo, non accipiat ipsam cognitionem claram, quæ Deus intrinsecum veritatem articuli cognovit, antequam revelaret, consequenter non accipit evidentiam veram, & propriam, qualis est intrinseca; sed solum secundum quid, & in attestante, quatenus evidenter cognoscit, attestantem esse veracem & infallibilem in dicendo. Ita præfatus Auctor.

109.
Principium
intrinsicum
evidens
est evidens
notitia connexionis
prædicati
cum subiecto.

Rogas, quæ sint Principia intrinseca evidentia? Respondet num. 11. prædicatum, & subiectum, quæ in se sunt causa vera, & verus effectus, prout inter se intrinsecum connexiorem habentia; quorum intrinseca hæc connexio nobis evidenter appareat per hoc Principium: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Pater in demonstratione à priori, v.g. *Omne rationale est risibile. Petrus est rationalis, ergo Petrus est risibilis.* Quia enim evidenter nobis constat, rationalitatem, & risibilitatem inter se intrinsecè connecti, veluti causam metaphysicam, & effectum ejus; & similiter evidens nobis est, quod Petrus est rationalis, evidenter deduco, quod Petrus est risibilis, per hoc utique Principium: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Id ipsum dici potest de demonstratione à posteriori, quando sumitur pro medio, quod est effectus v.g. *Quidquid est risibile, est rationale; Petrus est risibilis; ergo Petrus est rationalis.* Idem

quoque cernitur in demonstratione, quæ tam à priori, quam à posteriori fit per causas, & effectus phylicos v.g. *Quidquid disgregat visum, est albedo; hoc disgregat visum, ergo hoc est albedo. Quidquid est albedo, disgregat visum; hoc est albedo; ergo hoc disgregat visum.*

Itaque non sufficit cognoscere evidenter effectum in se, ad hoc ut cognoscatur evidenter causa; sed insuper requiritur, ut evidenter cognoscatur intrinseca connexio, & dependentia ipsius effectus ab illa causa; alioquin non cognoscitur, quod sint eadem inter se. Unde in calu nostro, tamen mihi evidenter constet tam veracitas revelantis, quam ipsa revelatio; quia tamen (inquit Del Castillo, sup. num. 12.) non mihi evidenter constat intrinseca connexio, quam habet tam veracitas divina, quam veritas divini testimonii cum articulo revelato, ideo non cognosco propriè & evidenter articulum revelatum; quia, licet mihi imprimatur cognitio ejus testimonii, & imprimatur cognitio ejus expressa & clara repræsentatio connexionis, quam habent inter se prædicatum, & subiectum articuli revelati. Sic ille. Dices: sufficit ad causandam evidentem cognitionem dependentia actus ab objecto specificante, ut patet ex hoc dictu evidenti: *Quidquid sensibiliter videtur, est coloratum; sed partes sensibiliter videtur, ergo partes est coloratum.* Respondet idem Auctor num. 13. concedendo sufficere, si tamen, quod evidenter cognoscatur in se non quatenus dependentia extrinseca, sed intrinseca, quæ se habeat per modum causæ, & effectus, ut à nobis cognoscitur in exemplo adducto; quia evidenter cognoscimus dependentiam intrinsecam visionis ab objecto ut colorato.

Sed nunquid revelatio divina habet talem dependentiam à veritate revelata? Respondet Del Cast. sup. num. 15. Licet revelatio quæ talis intrinsecè dependeat ab existentia veritatis, & revelatæ; tamen, cum fiat per species alienas, vel in universalibus, non dependet ab illa, secundum quod in se est; quia ut sic est repræsentabilis per species proprias, quod est dependere ab illa, quantum ad quid est; sed solum dependet ab illa, in quantum suo modo illam veritatem, & non aliam revelat, quod est dependere ab illa quantum ad an est; si enim non esset talis veritas, nec similiter esset à Deo revelatio illius; hoc autem non sufficit ad propriè dicendam evidentiam. Sed cur hoc? reponit quæpiam; nam hæc consequentia: *Ergo Deus in se est unus & trinus*, colligitur evidenter, itaque per suam causam, ex hac dupli præmissa: *Quod Deus dicit, est verum; sed Deus dixit, quod ipse in se sit trinus & unus.* Ergo evidentia in attestante est propria & vera evidentia. Respondet ex eodem Auctore num. 16. duo inventi in propria evidentia. Primum est, quod Consequentia illi principio: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*; & sic dicta Consequentia est evidens, sed sola evidentia dialecticæ; nam etiam invenitur inevidentia secundum quid, &

lata modo, scilicet in Conclusionem opinativa, & Theologica, quæ non habent veram & propriam evidentiam. Secundum est, quod Consequentia nititur medio claro, & in se cognitum, quod sit vera causa, vel verus effectus physicus vel metaphysicus, idque inquantum tale medium est medium uniens & connectens in re ipsa prædicatum cum subiecto; & hoc deficit supra posita Consequentia; quia licet nitatur illi principio: *Quæ sunt eadem uni terio &c.* & licet inferatur ex sua causa scientiali, scilicet ex præmissis (quæ causæ scientiales nuncupantur à Scotto) tamen non inferatur ex sua vera & propria causa; quia hæc in prædicta consequentia solum est unio & identitas realis (quæ denotatur per copulam *est*) quam habet hoc subiectum, Deus, cum hoc prædicato, *Trinus & unus*. Quare sic deberet formari syllogismus, ad hoc ut concluderet veram & propriam evidentiam: *Quidquid realiter identificat sibi unitatem & Trinitatem, est realiter & in se Trinum & unum; sed Deus identificat sibi Trinitatem, & unitatem, ergo Deus est in se realiter Trinus, & unus*. Et vero Deum identificare sibi Trinitatem, & unitatem, nunquid ex se evidens est? Quid ergo mirum, si non sit in se evidens, Deum esse realiter in se Trinum & unum?

Quid ergo, dicit aliquis, si Deus revelaret evidenter, per proprias, & particulares species rei revelatæ? Respondetur: res revelata, quæ talis non foret objectum fidei, sed objectum claræ visionis, porro clara visio non stat simul, saltem naturaliter, foris neque supernaturaliter cum assensu fidei circa idem objectum, ut infra proprio loco videbimus. Hic non agimus de tali revelatione, sed de evidenti revelatione per species alienas, vel in universali, quæ relinquit rem revelatam in se obscuram, tamen facit eam evidentem in attestante. Porro ad verum actum fidei sufficit, & requiritur obscuritas rei in se.

Præterea, vel evidentia tali casu niteretur proprietate, & claritate huiusmodi specierum, & ut sic non esset evidentia in attestante, sed evidentia rei in se, causata per attestantem; vel talis evidentia niteretur illis speciebus, inquantum erant locutio divina, & ut sic non esset vera & propria evidentia; quia non niteretur principio intrinseco, clarè cognito, sed principio extrinseco, scilicet locutione Dei, inquantum erat locutio Dei, & non inquantum erat clara, & evidenter ostensiva connexionis intrinsece. Ita Del Cast. sup. num. 18. A quo petas, quomodo possit mihi esse evidens, quod Deus hoc vel istud revelet, & non evidens mysterium, quod revelat? Respondetur: sicut mihi potest esse evidens, quod aliquis Græcus loquatur, absque eo, quod habeam evidentiam ejus, quod loquitur, quia ignoro ipsius idioma. Et quāvis Deus loquatur idioma nobis noto, tamen per species universales, vel alienas, quibus solum cognosco res testificatas secundum conceptus, vel in universali, vel a-

TOMUS II.

liens, qui non manifestant res clarè & in se ipsis.

Et verò Adversarii id non negant, sed contendunt evidentiam per principia extrinseca, & per conceptus in universali, vel alienos esse sufficientem, ut res revelata nequeat credi verò actu fidei, quo creduntur illa, quæ non ita sunt evidentiæ; adeoque nostrum habitum fidei ad ea sic evidentiæ se nequaquā extendere. Et pro-
Evidentiæ extrinseca non repugnat fidei.
bant: quia habitus fidei nostræ est essentialiter restrictus ad inevidentiā objecti formalis, scilicet revelationis; imò ad hoc præcisè conseritur, ut prædictam inevidentiā suppleat. Ergo assensus, de quo hic agitur, non potest ab eo procedere. Respondet Episcopus Iprensis sup. num. 48. neg. Antecedens; nam et si talis restrictus habitus dari posset, non constat tamen sufficienter habitum fidei nostræ esse talem; donec enim id satis apertè ostendatur, censendum potius est ipsum se extendere ad totam latitudinem sui motivi; adeoque ad omnes actus, elicitos ob auctoritatem Dei revelantis, præsertim cum non sit vestigium suorum actuum, uti habitus acquisitus, sed infundatur à solo Deo, habeatque se instar potentie. Sic ille. Unde num. 47. probat nostram, & suam sententiam, quia ob auctoritatem divinam evidenter propositam, & applicatam nobis per revelationem evidentem potest elici assensus, illum autem verè esse fidei, patet, quia est elicitus ob verissimum & propriissimum motivum fidei, auctoritatem scilicet Dei loquentis. Quemadmodum etiam omnis assensus elicitus ob auctoritatem loquentis hominis est actus fidei humanæ. Planè, reponit quispiam, sed hoc idè, quia auctoritas hominis non est infallibilis, secus auctoritas divina.

Fateor, hæc est aliqua differentia inter fidem divinam, & humanam, sed non ad nostrum propositum; nam inde solum sequitur, quod fides divina sit omnino certa & infallibilis, secus fides humana; sed quid inde? Nunquid quia fides divina infallibilis, idè non est verè fides? Quæritur hic, an evidentia auctoritatis, & evidentia revelationis destruant objectum formale, vel materiale fidei, & diciamus, quod sicut evidentia hominis loquentis, seu auctoritatis humanæ, & evidentia loquelæ hominis non repugnant veræ fidei humanæ, quia equidem est assensus propter auctoritatem hominis, quæ est objectum formale motivum; sic etiam assensus in casu nostro est elicitus propter auctoritatem Dei, quæ sola secundum nos est objectum formale motivum veræ fidei divinæ, & potest applicari materię creditæ, vel intellectui credentis, tam per revelationem evidentem, quàm obscuram. Quod autem supra dicebatur in argumento Adversariorum, quod adæquatum officium fidei divinæ sit supplere inevidentiā objecti formalis, falsum est (inquit Herinex sup. num. 48.) habitus enim fidei principaliter datur, ut per eum intellectus eleveetur ad credendum actu in-

N a 2

sub.

Habitus fidei servit ad credendum fidei supernaturali.

substantia supernaturali, quem alioquin suis viribus elicere non potest, quantumcumque revelatio esset evidens. Deinde, etiam datur, ut credamus firmitate commensurata: nam cum evidentiā revelationis non pariat evidentiā rei revelatæ, posset quis facile dubitare, vel negare, aut saltem non omnino firmiter credere mysteria fidei, quæ lumini naturæ videntur contraria. Sic ille.

115.

Aliud argumentum Adversariorum desumitur ex obscuritate, & libertate assensûs fidei. Sed quantum ad obscuritatem, patet ex dictis rem revelatam manere in se obscuram, quamvis extrinsecè participet aliquam evidentiā; unde autem probatur, quantumcumque evidentiā repugnare actui fidei? Hoc ergo gratis dicitur. Alioqui, sicut credibilitas rei revelatæ potest esse moraliter saltem evidens, immo & physice, & tamen hæc evidentiā optimè comparatur cum obscuritate, requisita ad verum actum fidei; cur non indidem physica evidentiā revelationis? Nam per revelationem fit res revelata credibilis, & propter solam auctoritatem Dei, tanquam formale motivum sequitur assensus fidei. Ex quo patet, & hunc assensum esse liberum, saltem libertate exercitii, quatenus voluntas intellectum liberè applicat, aut applicatum tenet in consideratione revelationis evidenter. Imò videtur etiam esse liber quoad specificationem; nam, ut constat ex supradictis, cum evidentiā revelationis non causet evidentiā intrinsecam rei revelatæ, posset facile aliquis dubitare, vel negare, aut saltem non omnino firmiter credere mysteria fidei, quæ videntur lumini naturæ contraria, v.g. Deum esse unum & trinum; maxime cum aliqui Theologi doceant, Deum de absoluta potentia mentiri, & communis doctrina habeat, eum amphybologiam uti posse. Atque ut esset assensus necessarius, censens, quod propterea non foret verè actus fidei? Quid ut, inquis, sentiam? Nam Concil. Triden. Sess. 6. c. 6. in principio ait: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuvi, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes*

Assensus in hac fide est obscurus & liber.

Trid. docet. fidem viâ ordinariâ elicitam esse liberam.

116.

Dato actum fidei necessario, ut non est meritum.

Ut ut sit de merito, nusquam dicitur in Scriptura vel SS. Patribus, aut Oecumenicis Conciliis omnè actum verè fidei debere esse meritum, ut proinde impertinens sit ad essentiam fidei ratio meriti. Fateor, Scriptura læpius meminit obscuritatis fidei, uti etiam SS. Patres, sed quid tum? Nam, ut omittam, cum evidentiā revelationis reperiri obscuritatem, ut patet ex dictis: fortè possent explicari Scriptura & PP. Sicut mox explicavimus Concil. Trid. de fide, qualem de lege ordinariâ habemus, quæ utique est obscura & libera. Atque hæc satis de

quæstione magis de nomine, quàm de re. Plac. Sess. 3. ubi latius tractabimus de obscuritate fidei.

Hic restat explicanda parenthesis, quæ ponitur in Conclusionem, nimirum revelationem evidenter fortè fieri posse à Deo non vilo. Dico: Fortè; quia res valde dubia est, & admodum laboratur in explicando modo, quo id posset fieri. Suarez hic disp. 3. sect. 8. n. 2. ait: generaliter loquendo non involvit contradictionem, neque repugnat, auditâ voce, non visâ personâ loquente, evidenter cognoscere ex voce ipsâ talem personam esse, quæ loquitur: ergo neque respectu Dei repugnat. Antecedens videtur experimento cognoscendi hominibus, saltem quoad humanam quamdam, & moralem quamdam evidentiā: Deus autem posset facile conferre majorem. Ratio verò est; quia vox ipsa est effectus loquentis, & in modo, seu qualitate ejus potest esse ita proportionata & accommodata tali personæ, ut per illam manifestè constet, talem personam esse, quæ loquitur. Hæc ille. Sed enim, dicit aliquis, eque ista proportio respectu Dei? Pro responsione advertit Suarez sup. duplicem posse esse hanc evidentiā, scilicet supernaturalem, & naturalem: prima requirit lumen supernaturale, divinitus infusum: secunda per conjecturas & rationes naturales comparanda est. Prima est possibilis; quia potest Deus in mente hominis infundere species supernaturales, & per illas formare spirituale verbum infusum etiam & supernaturale, quando homini recipienti verbum illud has vel illas res significet. Deinde potest infundere lumen, quo illud verbum evidenter in se cognoscatur, quale sit, & ejus naturæ. Ergo per illud lumen evidenter cognoscetur, Deum esse, qui in homine loquitur. Probatur consequentia: quia per illam cognitionem evidenter cognoscitur, Deum esse auctorem illius verbi; quia solus ipse potest infundere immediatè in intellectu supernaturales species, & immutare intellectum, ut supernaturalia, prout sunt in se, & supernaturali modo cognoscat. Ita Suarez explicat hanc rem.

Et si ei objicias, Deum id posse facere per Angelum, adeoque ibi posse misceri mendacium, Responder, Angelum solummodo posse esse instrumentum Dei; jam autem Deus neque per instrumentum potest mentiri. Etiam reponit quispiam, saltem creatura, tamen operetur ut instrumentum Dei, potest adungere suæ operationi aliquam malitiam ex prava intentione; ergo ex hac parte non erit evidens revelatio. Negatur consequentia. Sic enim licet Sacerdos possit consecrare malo fine, nihilominus, qui evidenter cognoscitur actionem consecrandi, etiam evidenter cognoscitur, Deum esse, qui ibi princeps, aliter operatur; & ideo in illa actione secundum se nullam malitiam, seu falsitatem posse inveniri. Pari modo, ut suo loco videbimus, actus supernaturalis potest

test extrinsecè vitari per intentionem mali finis, qui tamen cum evidenter cognosceret, evidenter sciret, Deum specialiter ad eum concurrere. Deinde, ut notat Suarez, posset Deus evidenter ostendere, creaturam, per quam operatur, esse Angelum sanctum, qui peccare non potest. Atque hæc de evidentiâ supernaturali.

Quantum ad naturalem, licet (inquit Suarez sup. n. 3.) de supernaturalibus rebus, ut tales sunt, non possimus habere cognitionem naturalem evidentem; nihilominus, suppositâ divinâ operatione talium rerum in nobis, possumus per aliqua signa, vel conjecturas evidenter cognoscere, quod à Deo sint. Pongo casum, quod Deus evidenter revelet nobis, formando vocem vel exterius in aere corporaliter, vel in mente interius spiritualiter, quâ dicat aliquid, & propterea facit miraculum aliquod in confirmationem, quod illa loquela sit sua, modò miraculum sit evidens physicè; nam eo ipso esset tam evidens, quod foret loquela ipsius, quam quod Deus non possit mentiri: atque adeo evidenter cognoscitur, Deum esse testificantem; quia illud opus non potest esse nisi à Deo. Contingit autem aliquando, miraculum evidenter cognosci per experientiam alicujus, sicut B. Virgo evidenter sciebat, se concepisse sine viro, & peperisse sine dolore: Lazarus etiam evidenter sciebat, se mortuum fuisse, & resuscitatum, & sic de aliis: nam hæc opera, licet videntibus non sint omnino evidentiâ, metaphysicè loquendo; sed tantum moraliter; tamen ipsi, qui vel illa faciunt, vel in se recipiunt, potest evidenter constare, esse opera divina, & sine deceptione aut ficti one facta esse. Est ergo hæc evidentiâ abstractiva, & à posteriori, ac per effectum adjuncto signo, seu per effectum significativum: nam (inquit Suarez sup. num. 4.) locutio effectus est loquentis, & propterea est signum mentis ejus, & ideo talis esse potest, ut evidentiâ faciat testimonii loquentis.

Placè, inquit, sed non absque eo, quod evidentiâ faciat ipsius loquentis: sic enim Angelus non potest cognoscere clarè locutionem alterius, quin eo ipso videat voluntatem Angelì, volentis manifestare suum conceptum: ergo non possum cognoscere clarè locutionem Dei, quin videam voluntatem, quâ Deus vult manifestare mihi suum conceptum, & per consequens, quia videam substantiam Dei, quæ non distinguitur ab ejus voluntate. Respondet Lugo hic disp. 2. sect. 1. num. 2. disparitatem esse, quod locutio, & vox Angelì est formaliter actus voluntatis, ordinantis conceptu ad alium Angelum: nec potest formare ad extra aliquam vocem, quâ loquatur cum aliis Angelis; quare, cum vox Angelì loquentis debeat percipi ab audiente, debet videri ejus volitio. At verò Deus potest formare vocem extra se, quâ loquatur, & quæ exprimat ejus mentem; quare potest locutio videri, quin videatur volitio Dei, licet ex visione locutionis cognoscatur

abstractivè talis voluntas increata Dei. Ita Card. juxta sua principia de locutione Angelì. Et hinc, quia Angelus potest formare vocem ad extra, quâ loquatur nobis, non est necesse, ut, qui videt talem locutionem, etiam videat voluntatem Angelì, quâvis abstractivè eam cognoscat. Et consequenter, si inter se signis corporalibus uti possint, Angelus videns illa signa non necessariò videbit volitionem Angelì, abstractivè tamen eam cognoscat.

Sed nunquid (interrogat aliquis) qui videt supernaturaliter entitatem & quidditatem actus supernaturalis fidei, hoc ipso videret revelationem Dei? Sic existimat Lugo sup. n. 1. Si objicias: ipse actus fidei est cognitio obscura revelationis Dei: ergo, licet evidenter & intuitivè cognoscatur ipse actus fidei, non poterit hic manifestare evidenter revelationem Dei, ejus ipse est essentialiter cognitio & manifestatio obscura. Respondet Eminētissimus sup. num. 3. actum fidei esse obscurum in genere causæ formalis; esse verò clarum in ratione medii cogniti: hoc est, ipsum actum fidei per suam naturam esse talem, ut subjecto seu intellectui, cui inhæret, non tribuat alium effectum formalem, nisi obscurè intelligentis: cum hoc tamen stat, quod per suam entitatem supernaturalem exigit essentialiter non produci, nisi quando præcedit vera revelatio Dei: quare qui intuetur ejus entitatem, videt hunc ordinem essentialem, & ideo tanquam in medio cognitio potest evidenter cognoscere dari revelationem Dei. Neque hinc sequitur, quod Deus revelans cognosceretur quidditativè; quia (inquit Card. sup. num. 4.) cognitio quidditativa non est quæcumque cognitio evidens; sed quæ habetur immediatè per speciem directam ipsius objecti, vel per ipsum objectum, concurrens immediatè absque ulla specie, vel certè, quando cognoscitur objectum in communi vel in alio objecto, in quo eminenter, vel æquivalenter adæquatè continetur. Cognitio autem causæ per effectum, licet sit evidens, non est tamen cognitio quidditativa causæ: sic enim Angelus cognoscit in creaturis evidenter ordinem ad Deum, quem etiam Deum cognoscit evidenter, non tamen quidditativè, sed imperfectiori cognitione; quia non continetur Deus in creatura. Sic etiam, qui audit vocem Petri, licet sciat evidenter, illam esse vocem Petri, & per consequens sciat evidenter, evidentiâ saltè physicâ, Petrum existere, & adesse, non tamen cognoscit quidditativè Petrum, quia Petrus non continetur in sua voce. Hactenus Eminēt.

Ita ergo in casu præsentì, tametsi ille, qui cognosceret entitatem & quidditatem actus supernaturalis fidei, hoc ipso videret evidenter & quidditativè revelationem Dei, haud equidem ipsum Deum evidenter & quidditativè, quia Deus non continetur in illa revelatione eminenter, vel æquivalenter adæquatè. Quinimò videri posset, Deum nequidem eviden-

Qui non
videt Petrum
potest eum
audire lo-
quentem, &
evidenter
cognoscere.

123.
An possit
dari locutio
Dei dicens
essentialem
ordinem ad
eum.
Lugo.

Poncius.
An Deus
non visus
possit evi-
denter ali-
qua reve-
lare.

Verosimi-
lissimè, quòd
possit.

124.
Poncius
suffragatur.

ter cognoscere; nam qui audit vocem Petri, non idè cognoscit evidenter Petrum loqui, nisi simul videat ipsum Petrum; ergo similiter hìc. Respondetur, discrimen esse, quòd nos non percipimus distinctè ordinem intrinsecum, quem habet vox Petri ad Petrum loquentem. Hìc porro agimus de eo, qui perfectè cognosceret & penetraret entitatem & quidditatem vocis & locutionis Dei, adeoque essentiali ordinem, quem dicit ad Deum, tamquàm causam ejus specialem; ac proinde non potest non cognoscere Deum esse, qui loquitur. Imò & nos ipsi aliquando ex eo, quòd aliunde perspectam & notam habemus vocem Petri, propter frequentem communicationem cum illo, etiam si in loco obscuro ejus vocem audiamus, evidenter cognoscimus, saltem evidentià morali, vel physicà imperfectà, Petrum esse qui loquitur: quanto magis, si clarè penetraremus prædicta intrinseca & quidditativa ipsius locutionis?

Et certè (auditis Card. sup. num. 5. in fine) loquendo saltem de possibili, negari non potest, quòd possit esse locutio aliqua Dei, quæ per suam entitatem intrinsecam dicat ordinem necessarium & essentiali ad Deum, ut loquentem per ipsam; quare licet non omnis locutio, aut vox Dei hoc habeat intrinsecum; sed ex sua entitate indifferens sit, ut proferatur à Deo ex intentione manifestandi suam mentem; id tamen sufficeret, ut posset aliquando audiens cognoscere vocem & revelationem Dei, absque eo, quòd intuitivè videret Deum. Sic ille. Hæc ergo doctrina ad minus est probabilis, & ut talem eam proposuimus in Conclus. Noster Poncius in Commen. ad dist. 24. num. 30. rejicit hunc modum explicandi, dicens: Deus non visus non potest evidenter revelare aliquid producendo cognitionem in intellectu, quo judicaret intellectus, Deum habere talem vel talem conceptum de re aliqua, qualem reverà habet. Probat: quia reverà non potest immediatè producere talem cognitionem, quæ non sit intuitiva Dei: ergo. Probat Antecedens: quia omne judicium intellectuale essentialiter præsupponit motivum; sed illa cognitio non haberet motivum aliquod: non enim esset discursiva; quia aliàs deducere- tur ex aliis propositionibus contra hypothèsim; neq; est cognitio de propositione nota ex terminis, neque de objecto intuitivè cognito, neque cognitio probabilis, neque fidei; quandoquidem non innitatur alii revelationi, ut supponitur; ergo non potest dari talis cognitio. Ita præfatus Auctor. Sed facilè respondetur, illam cognitionem esse de objecto, intuitivè cognito, scilicet de revelatione divina, quæ, ut jam ostensum est, potest evidenter & intuitivè videri, esò Deus non videatur intuitivè, sed solum evidenter abstractivè cognoscatur.

Caterùm Poncius alium proponit modum, quo id posset fieri sub hac forma verborum: posset Deus evidenter revelare aliquid non visus, si proponeret principia aliqua probabilia,

quibus aliquis moveretur ad judicandum, quòd Deus revelavit aliquam propositionem, & concurreret eum intellectu ad credendum illi propositioni fide supernaturali propter illam revelationem; & propterea communicaret intellectui lumen ad cognoscendum, quòd actus ille esset actus supernaturalis fidei. Probat hoc: quia eo ipso, quo quis cognosceret, actum esse supernaturalem fidei, posset evidenter cognoscere, quòd Deus per se concurreret ad ejus productionem, & consequenter quòd ipse revelavit propositionem illam, quæ crederetur, quia aliàs mentiretur; est autem evidens, quòd Deus mentiri non possit. Sic ille. Igitur & ipse nobiscum convenit in hoc, substantia rei, scilicet posse fieri revelationem evidenter à Deo non visò, quidquid sit de modo, quo fieri posset, de quo ulterius nolo disputare; quia res merè speculativa est, & magis curiosa, quam utilis, & sive dixeris posse fieri, sive id negaveris, non errabis in fide, aut bonis moribus. Sequitur alia quæstio, non multum utilior, valde tamen disputata inter Doctores Catholicos; an videlicet fides nostra sit discursiva? Resolutio nostra est:

CONCLUSIO VII.

Discursus præcedat licet, illo propriè non nitetur fides, in hoc à Theologia distincta.

Quòd plures discursus præcedant actum fidei, tum ad judicandum de credibilitate objecti propositi & sufficienti propositione, tum etiam ad concipiendum perfectè terminos, & quid sub eis comprehendatur, penitus ambigit, & omnes concedunt, is fides non niti. Alius ergo est discursus, de quo hic disputatur, isque duplex: primus inter objectum materiale, & formale fidei, assumendo rationem formalem credendi pro medio syllogistico, & inferendo veritatem rei revelatæ hoc modo: *Quidquid revelatur à Deo, est verum; Trinitas v.g. revelatur à Deo, ergo Trinitas est vera.* Secundus modus discurrendi est, quo ex præmissis creditis inferitur tertium, ut puta: *Omnia anima humana est immortalis; Christus habet animam humanam, ergo Christus habet animam immortalis.* Porro differentia inter hos modos est, quòd prior procedat per mediū extrinsecum, scilicet testimonium Dei, posterior vero per mediū intrinsecum, ex una proprietate rei creditæ inferendo aliam, vel ex universali particularem. Conclusio nostra intelligitur de utroque discursu sive objectivo, sive subjectivo, formali, vel virtuali. Objectivum discursum vocant Aliqui, omne illud objectum, sive omnia illa objecta, quæ inter se habent talem connexionem, & dependentiam, quòd possent terminare omnes actus intellectus, necessarios ad discursum formalem. Discursus sub-

jectus secundum eisdem est ipsa potentia intellectiva, inquantum per ordinem ad prædicta objecta potest cum habitu fidei formare discursum & syllogismum formalem.

Rogas, qui sit discursus formalis? Est argumentatio, in qua ex quibusdam positis aliquid aliud necessarii sequitur, id est in qua ex cognitionibus præmissarum causatur cognitio, sive assensus Conclusionis; causatur, inquam, vel in genere causæ efficientis, ut quidam volunt, vel, uti Aliis placet, in genere causæ materialis seu dispositivæ, habentis se per modum conditionis antecedentis; intellectus liquidem, cuius propria est vis illativa, non pendet, secundum eos, ab objecto movente, quæ cognitio, sed ab objecto movente non sine cognitione; non aliter ac voluntas non movetur ab objecto, quæ cognitio seu non sine cognitione. Unde, inquit noster Franciscus. Del Castil. hic Disp. 8 quæ. 1. num. 1. quod secundum commune prologium dicitur: *Ab objecto & potentia paritur notitia*, debet intelligi respectu objecti de causalitate diversa in ordine ad diversos actus; quia respectu primæ apprehensionis (quæ propriè dicitur notitia) concurrunt objectum effective: ac verò respectu iudicii, & respectu discursus objectum solum dispositivè concurrunt, pro quanto virtus iudicativa, & virtus illativa, quæ sunt propriè solius intellectus, non versarentur circa objectum, nisi hoc præcessisset cognitum per primam ipsius operationem: tamen post illam objectum effective (adhuc partialiter) non iudicat, neque discurret, quia hoc efficere est solius intellectus. Sic ille.

Nunc audite nostrum Poncium in suo Comment. ad dist. 25. num. 427. Advertendum, inquit, per actum discursum nihil aliud intelligere D.D. quam actum, quo quis iudicat, aliquam propositionem esse veram, propterea quod iudicat, alias duas propositiones esse veras, & videat esse talem connexionem inter veritatem earum, & veritatem alterius propositionis, ut non possent esse veræ, quin altera sit veræ; quia autem hoc posset contingere dupliciter, primò sic, ut eodem actu quis iudicaret, propositionem illam illatam, & propositiones inferentes esse veras, & modum etiam, quo proponuntur, esse talem, ut inferant Conclusionem illam. Secundò sic, ut distinctis actibus iudicaret præmissas esse veras, & bonitatem Consequentæ, ac etiam veritatem Conclusionis. Hinc distinguunt Auctores, præsertim moderni, duplicem discursum, formalem, & virtuale; formalem vocant illum, ad quem concurrunt plures illi actus; virtuale verò illum, qui sit unico actu, in quo modo loquendi admittendo, vel non admittendo non est aliud, quam quæstio merè de nomine: maior difficultas esset, an possit dari ille discursus virtualis; sed vix negari potest possibilitas ejus (quidquid sit, an detur de facto) cum nulla assignari possit repugnantia. Hactenus Poncius.

Consonat Lugo hic Disp. 1. Sect. 6. num. 74. dicens, omnem assensum mediatum, seu quo uni objecto assentimur propter aliud, esse discursum, sive formaliter, sive virtualiter. Discursum formalem appellat, quando ex præmissis, realiter distinctis inferitur realiter actus conclusionis per realem illationem unius ex alio: ut cum dico: *Omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo est animal*. Discursus verò virtualis est, quando unico actu attingitur objectum Conclusionis, & præmissarum, inferendo unum ex alio, ut si unico actu dicas: *Petrus est animal, quia est homo*. Quo supposito (inquit Disp. 7. Sect. 1. num. 1.) non dubito, quin fides possit discurrere, saltem discursu virtuali: immò sanè debet; cum enim assensus ad mysteria revelata non sint assensus ad prima principia immediata, sed potius sint assensus mediati, & propter aliud, necesse est, quando fides credit Incarnationem verbi grati, habere ad minus discursum virtuale, & dicere: *Incarnatio facta est, quia Deus summè verax id revelavit*. Qui assensus, quatenus terminatur ad veritatem Dei, & ad revelationem, est certus & immediatus; quatenus verò terminatur ad Incarnationem, est obcurus, certus & mediatum. Ita Eminen.

Nunquid audiendus? Nostra Conclusio negat utrumque discursum, scilicet tam formalem, quam virtuale, id est, negat fidem propriè ipsis inniti. Rogas quid sit, assensum aliquem propriè inniti discursui? Respondeo: intellectum nostrum assentiri præcisè, quia videt connexionem, quæ est inter objectum Conclusionis, & objectum præmissarum, ita ut veritas Conclusionis intrinsecè dependeat à veritate præmissarum. Sed nunquid Incarnationis veritas intrinsecè dependet à veritate istarum præmissarum? Manifestum est, quòd non: nam licet Deus summè verax non revelasset Incarnationem factam, non propterea minùs esset vera; sed potius è converso, ideo revelatio vera est, sive ideo Deus summè verax Incarnationem revelavit, quia ipsa in se intrinsecè vera est. Alii aliter explicant hanc propriam innititiam, dicentes, quòd Conclusio, quæ propriè innititur discursui, non possit esse certior & evidentior, quàm præmissæ; & ideo docent, cognitionem præmissarum, sive præmissas esse causam Conclusionis, per quamdam analogiam ad causam physicam, cuius effectus non potest esse ipsa perfectior. Porro ut sciamus, an assensus aliquis posterior possit esse perfectior prioribus, ac per hoc non innitatur discursui, etiam si ad eum quidam ordo assensuum priorum, ac posteriorum sit necessarius; advertendum est secundum hos Auctores, an per alterum ex prioribus assensibus innoteat nobis certò Conclusionem, ad quam tendimus, niti certiori quodam & firmitiori fundamento, quàm sit ille idem assensus prior, per quem hoc innoteat; tunc & assensus posterior non innititur propriè priori; quàmvis hic prærequiratur; natura liquidem intellectus nostri est talis,

128.

Lugo.

Lugo putat fidem discurrere virtualiter saltem.

129.

Nec huic innititur fides.

Veritas revelata non pendet à præmissis.

Quid propriè innititur?

Præmissæ possunt juvare ad fidem, licet eis non innitatur fides.

talibus, ut veluti neglecto assensu priori, tanquam debiliore, extendat se ad alterum fundamentum firmiter, quo cognoscitur Conclusionem nititur, ut ab eo possit permotus, perfectiori assensu sibi persuadere Conclusionem, quam sit aliter assensus prior.

130. *Assensus fidei non est propriè discursivus.* Ex his deducitur, assensum fidei non esse propriè discursivum; quia videlicet, quamvis prærequirit aliquos assensus, tanquam conditiones, sine quibus homo non esset certus de veritate rei revelatæ, atque adeo sine quibus non eliciuisset actum fidei circa tale objectum; equidem cum assensus fidei possit esse certior, quam sint illi assensus præcedentes (neque fide divinâ debet prævideri credi, Deum esse summè veracem, aut Deum hoc esse testatum; sed sufficit illis assentiri evidenter, saltem moraliter) signum est, quod ipse veritas non innitatur propriè veritati præmissarum. Quod inde ulterius probatur; quia dictæ propositiones antecedentes ostendunt certius fundamentum, cui Conclusio possit inniti, quam ipse habeant, scilicet auctoritatem divinam. Nec obstat, quod dictæ præmissæ etiam possint credi fide divinâ; quia hoc non est necessarium; ac proinde, non magis in uno casu Conclusio innititur præmissis, quam in alio, cum sit merè per accidens, præmissas esse æquè certas, ac est Conclusio.

Quia habet fundamentum certius quam præmissas, ut tales.

131. *Fides est certior omni consequentia.* Deinde, est præmissæ essent æquè certæ, haud equidem Consequentia; cum illa nullibi sit revelata, sed solum lumine naturali nota; quæ tamen, vel bonitas ejus in vero discursu non est minus causa Conclusionis, quam præmissæ: quod vel inde patet; quia si Consequentia solum sit probabilis, est præmissæ forent evidentes, Conclusio tantum erit probabilis; ac per hoc, ut Conclusio verè sit discursiva, seu propriè innitatur discursui, non potest esse certior, quam sit Consequentia, cujus contrarium contingit in fide. Dices: Conclusio Theologica, deducta ex una propositione evidenti & altera de fide est certior, quam sit propositio evidens; ergo nec illa est propriè discursiva. Respondetur: saltem non est certior altera præmissa de fide; ergo non est certior causa suâ adæquatâ: porro Conclusio fidei potest esse certior utraq; præmissâ, & Consequentia, adeoque certior causa suâ adæquatâ.

Conclusio Theologica potest esse certior una præmissâ evidenti.

132. *Assensus præmissarum, quæ talium, non est supernaturalis.* Grati autem asseritur, assensus istarum præmissarum, Deus est summè verax, & Deus hoc revelavit, uti & Consequentia esse assensus supernaturales, productos ab eodem habitu fidei, utpote necessarios ad verum actum fidei. Hoc, inquam, gratis dicitur sine ullo solido fundamento, ad hoc præcisè, ut defendatur assensus illos præmissarum, & Consequentia esse æquè certos, ac proinde assensum fidei esse propriè discursivum. Et verò qui SS. Patres, quæ Canonice Scripturæ, quæ rationes naturales postulant supernaturalitatem omnium istorum assensuum? Sunt, inquis, medium necessarium prærequisitum ad assensum principa-

Nec id docet Auctoritas.

lem fidei; videtur autem fides eliciere omnem actum prævium necessarium. Sed hoc est, quod queritur, & probatum oportuit, non suppositum; cum enim lumine naturali possum cognoscere, Deum esse summè veracem, itemque Deum hoc revelasse, etiam immediatè, quamvis ordinariè obscure, cur fides non poterit super omnia assentiri rei revelatæ propter solam auctoritatem divinam? An forte, quia non possumus magis adhærere objecto Conclusionis, quam principiis? Et ubi revelatum est, illas præmissas esse vera principia, quibus fides nostra propriè nititur? Si tu probasti, esse principia id dicendo, ego sufficienter probavi negando. Non nego, esse aliqua prærequisita, sed nego, esse principia, quibus propriè fides nostra innititur. Et ideo non adduco supernaturalitatem in substantia earum præmissarum, sed neque Consequentia, quia quid Aliqui dicant, videntes, se aliter non posse defendere, fidem esse propriè discursivam. Ego non video ullam necessitatem dicendi, illos actus prævius esse supernaturales in substantia; supernaturalitas autem in substantia non est ponenda sine necessitate, cum vix possit probari, ubi tamen ab omnibus admittitur, scilicet in actibus fidei propriè dictæ. Pro nunc dico (& Alii plures consentiunt) non dari ullum actum supernaturalem in substantia, præter actum proprium fidei, spei, & charitatis, & nego virtutes morales per se inutiles, tanquam minime necessarias, siue ex auctoritate, siue ex ratione. Progrediar ad probationem nostræ Conclusionis.

Atque imprimis certum est secundum A. verarios, dari aliquam cognitionem fidei, quæ non nitatur huic discursui: *Quidquid Deus dicit est verum, hoc dicit, ergo &c.* ut puta fides harum præmissarum; tum quia præmissæ non possunt alia priora principia assignari; tum, etsi darentur, de illis redibit eadem quaestio, & sic daretur progressus in infinitum, nisi dicamus, illa principia probari ex aliis principiis, quæ non sunt fidei divini; & ita fides tandem innitetur principiis naturalibus, aut fidei humanæ, adeoque non erit infallibilis; cum effectus, quæ talis, non possit excedere virtutem suæ causæ: si ergo cognitio præmissarum non sit certa & infallibilis; neque cognitio Conclusionis, quatenus deducta ex illis præmissis, erit certa & infallibilis (qualis tamen debet esse cognitio fidei) quamvis aliunde forte possit esse certa & infallibilis, quod non facit ad propositum. Secundò probatur Conclusio: quia motivum prædictæ discursus est specie distinctum à motivo fidei infusæ, ergo fides infusa non innititur illi discursui. Antecedens probatur: quia medium Syllogisticum est motivum istius discursus; illud autem non solum est auctoritas divina, sed etiam revelatio, ut patet: ex Minori: *Atqui hoc Deus dicit.* Porro, secundum ante dicta, motivum formale fidei est sola auctoritas divina, cum etiam ipsa revelatio propter eam

credatur. Nec valet, si dicas, Minorem istam
solum esse conditionem; quia in utraque præ-
missa ponitur medium Syllogisticum, in quo
identificantur major, & minor extremitas,
ut sint idem inter se, juxta commune axio-
ma: Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter
se. Ac proinde non est ratio, quare una præmis-
sa ponatur sic causa, quàm alia.

Ex jam dictis desumitur tertia probatio, ut
purè divina revelatio sine discursu creditur
ut quod; ergo etiam articulus per ipsam reve-
lationem. Patet à simili; ideo enim res colorata
sine discursu, & immediatè videtur; quia color,
& lux ipsi rei inherentes immediatè videntur,
& sunt id, quod videtur, & ratio, quare illa res
videatur. Ergo similiter, (inquit Del Castillo,
sup. num. 15.) res revelata immediatè credi-
tur, quando creditur revelatio; quia revelatio
est ipsius articuli revelatio, & consequenter
est id, quod creditur, & ratio quare alia reve-
lata credatur. Sic ille. Tu vide, an efficaciter.

Ab hac probatione non pendet veritas nostræ
doctrinæ. Quæ probatur 4. quia in Conclu-
sione prædicti discursus non inferitur præcisè
mysterium, quod creditur; sed quod verum sit
illud mysterium, sive veritas mysterii, quæ
necessariò præsupponitur assensui fidei. Unde
in principio Conclusionis dixi, quod præcedat
assensum fidei discursus, quo ostenditur veritas
seu credibilitas mysterii revelati, v. g. Illud
est credendum tanquam verum, quod est revelatum
à Deo: sed hoc est revelatum à Deo; ergo hoc est
credendum tanquam verum: ad quem discursum
sequitur, volo credere, & credo: sed illi actus
non inferuntur, isti discursui propriè, sed soli
auctoritati divinæ, per illum discursum intel-
lectui credentis, & rei revelatæ applicatæ.
Quinta probatio: motivum prædicti discursus
includit formaliter connexionem præmissarum
ratione medii, quod in ipsis reperitur, &
propter quod habent vim inferendi Conclu-
sionem, vel saltem illa connexio est conditio
essentialis. Insuper secundum Aliquos inclu-
ditur etiam bonitas Consequentis: jam au-
tem posita revelatione, sola Dei veracitas abs-
que illa connexione habet vim causandi
assensum fidei: cum sola namque apprehen-
sione ejus potest quis assentiri Deo di-
centi.

Nec obstat, quod connexio divinæ revela-
tionis cum veritate rei revelatæ habeatur per
fidem; quia vel sermo est de connexione syllo-
gistica, quæ per se pendet ex principio natu-
rali, & consistit in illatione unionis extremo-
rum inter se, eò quod uniantur in eodem me-
dio; & hæc non est certa certitudine fidei, etiam
si materia, vel termini sint de fide; quippe
necessitas talis illationis neque revelata est,
neque creditur propter auctoritatem divinam,
sed propter rationem naturalem. Si verò lo-
quaris de immediata connexione objecti for-
malis fidei cum re revelata, vel veritate ejus,
sic verum est, illam connexionem per fidem
cognoscere, sed non vi discursus, at per simplicem

adhætionem intellectus ad fidei objectum
ob auctoritatem divinam. Maneat ergo, fidem,
tamen si sit discursiva præsuppositivè, haud
equidem formaliter, sive per plures actus
realiter inter se distinctos, sive per unicum
actum pluribus æquivalentem. Enimverò ta-
men si Angelus, secundum Aliquos, possit dis-
currere etiam per simplicem actum, scilicet
virtualiter; non tamen circa quodlibet obje-
ctum, sed tale, circa quod possit fieri discursus
formalis: porro jam ostensum est, circa assen-
sum fidei, sive circa credere non posse haberi
formalem discursum, sed solum circa credibi-
litate, vel veritatem credendorum: nam for-
maliter non credimus mysteria, quia sunt ere-
denda (licet non deberemus credere, nisi
essent credenda) sed propter divinam auctori-
tatem: & non quia intellectus habeat vim il-
lativam, spectantem ad tertiam operationem
mentis; sed quoniam habet virtutem judicati-
vam, spectantem ad secundam operationem.
Hinc etiam Angelus, qui secundum Aliquos,
non discurret, nequidem virtualiter, tamen
juxta ipsos credit.

Sed enim, dicit aliquis; actus credendi est
virtualiter multiplex, quidni ergo virtualiter
discursivus? An forè ad discursum requiritur,
ut præmissæ tempore præcedant conclusio-
nem? Scotus 2. dist. 1. q. 6. & dist. 6. q. 1. putat,
sufficere prioritatem causalitatis; quippe eodem
instanti potest aliquid transire de esse negativo
(secus privativo) seu præcisivo ad esse positi-
vum; atque ita de incognito ad cognitum. Cum
ergo actus credendi, qui simul respicit auctori-
tatem divinam, revelationem, & rem revela-
tam, non erit virtualiter multiplex, & virtua-
liter discursivus? Respondetur ex Del Castil.
sup. num. 20, quia non respicit illa plura per
modum plurium, & subordinatorum taliter,
quod unum dependeat ab alio; sicut dependet
in esse objecti objectum conclusionis ab ob-
jectis præmissarum, sed tantum respicit illa per
modum unius; sicut quando potentia visiva
videt colorem, lucem, & parietem, non respicit
illa per modum plurium; sed per modum u-
nius objecti complexi, & adequatè terminantis
unicum actum ipsius. Nec bene dix-
ris; disparitas est, quod potentia visiva non sit dis-
cursiva; quàmquam enim intellectus sit po-
tentia discursiva, non tamen necessario discursi-
vit. Contra, instat quispiam: intellectus non
assentitur alicui propositioni, nisi immediatè
videat ex terminis connexionem eorum inter
se, vel mediatè per aliud medium: atqui con-
nexio v. g. Incarnationis cum auctoritate Dei,
non apparet immediatè; ergo mediatè, ergo
per discursum. Respondetur: supposito præ-
dicto discursu, in se apparet, quàmvis obscure,
& invidenter, illa connexio: proinde sine
discursu alio intellectus potest assentiri myste-
rio revelato propter auctoritatem divinam,
atque adeo Incarnationem credere fide divi-
nâ, idque immediatè; sicut secundum Ad-
verliarios hæc propositio est immediata:

Per simpli-
cem adha-
sionem, &
non vi dis-
cursus.

Circa assen-
sum fidei
non dicitur
formalis
discursus
nec dari
potest.

136.
Actus fidei
respicit plu-
ra.
Scotus.

Sed non per
modum plu-
rium.
Del Castil.

Mysteria
fidei cre-
duntur im-
mediatè.

Incarnatio, tot signis manifestata, est à Deo revelata.

137. *Etiā ratio dicitur, Deum summū viracē, ne dūm fides.*
Dices: posito, quod Deus non esset summus verax adhuc posset aliquam rem proponere eum huiusmodi signis. Respondeo: inde tantum sequi, quod præsupponatur aliunde cognitio summæ Dei veracitatis, quam ex illo actu fidei, quod possumus admittere. Interim, habita illa cognitione, videtur intellectus posse assentiri immediatè huic propositioni: *Incarnatio est vera propter auctoritatem divinam, quando tot & tantis signis proponitur ac per hoc immediatè eam credere.* Quid miraris? Nam neque hæc propositio: *Atqui Deus hoc revelavit, est vera, nisi quia mysterium propositum eum tot tantisque signis est revelatum à Deo, & tamen creditur immediatè secundum Adversarios.* Qui rursus obijciunt: objectum materiale, & formale fidei possunt causare discursum, quidni ergo fides sit discursiva? Respondet Del Castill. sup. num. 21. posse quidem illa objecta causare discursum, sed non prout pertinent ad fidem, quia fides solum causat assensum cum virtute quietativa intellectus, cuius virtutis principium est quiescere in objecto assentiendo illi; non verò causat discursum, quia hoc non esset quiescere, sed moveri ex uno objecto in aliud, seu ex cognitione unius in cognitionem alterius. Sic ille. Replicat: per fidem possumus credere propositione deductam per discursum; ergo fides potest nisi discursui. Respondet idem Auctor num.

Fides potest inniti discursui præsuppositivo, non formaliter.

22. distinguendo Consequens; potest nisi fides discursui præsuppositivè, concedo; formaliter nego: quia tunc fides non assentit tali propositioni per discursum, sed propositioni explicite revelatæ per discursum assentit per aliud subsequens iudicium, & consequenter per virtutem quietativam intellectus, & non per virtutem mobilem. Ita Del Castill.

138. *Actus fidei est iudicium, quod formaliter à discursu distinguitur.*
Neque, ut advertit idem Auctor num. 21. solum est differentia materialis, quod aliquod objectum attingatur pluribus actibus, qui sint discursus, vel unico actu, qui sit iudicium; quia discursus, & iudicium formaliter distinguuntur, cum ergo actus fidei sit iudicium, objectum ipsius non habet, quod sit discursus objectivus, neque potentia habet virtutem ad formaliter discurrendum per fidem, seu cum habitu fidei circa ipsum, & sic neque est discursus subiectivus virtualis. Si dixeris: electio mediæ supponit intentionem finis, ergo assensus Conclusionis, in qua continetur mysterium creditum, supponit alios assensus præmissarum, in quibus continetur divina veritas, & revelatio. Respondet Del Cast. num. 23. quod electio mediæ provenit ex fine amato ut quod: at verò credulitas mysterii non provenit ex auctoritate divina, credita ut quod, sed, ut quo; sicut visio, quando terminatur ad parietem, non terminatur ad illum medio colore, & luce, visus ut quod; sed quod videtur, est totum hoc, scilicet color, lux, & paries; tamen inter se taliter comparantur, quod respe-

Divina veritas & revelatio in præmissis discursus assumi possunt.

ctu parietis, qui videtur ut quod, visio respiciat colorem, & lucem ut quo; licet alias respec-tu sui, & non respectu parietis visus ipse color, & ipsa lux videantur etiam ut quod. Et hoc etiam est verum respectu divinæ auctoritatis, & divinæ revelationis, quæ licet respectu articuli revelati sint objectum quo; tamen respectu sui possunt esse objectum creditum ut quod. Hucusque præfatus Auctor.

Tameñ ergo auctoritas divina, & revelatio divina habeant connexionem cum re revelata, ponibi eam in syllogismo, haud equidem in ordine ad actum credendi; quia actus credendi non pertinet ad virtutem illativam intellectus, neque nititur medio formali, prout ponibi in duabus præmissis; sed soli auctoritati divinæ, in se cognitæ. Unde sicut voluntas, propositio objecto amabili, simpliciter actu potest rendere in illud propter aliud, ut patet in dilectione proximi propter Deum, & cultu imaginis propter rem representatam; sic in idem intellectus, proposita auctoritate divina, unico actu potest rendere in rem revelatam propter illam. Atque hæc satis de primo modo discurrendi circa objectum fidei. Pauca admodum de secundo modo, ut putà: *Omnis anima humana est immortalis; Christus habet animam humanam; ergo Christus habet animam immortalem.* In quo discursu ex duabus præmissis, quæ sunt fidei, inferitur Conclusio fidei. Et sane nemo negare potest, hanc Conclusionem credi posse fide divina; sed quæstio est an, dum creditur, innitatur propriè illi discursui, quod nos negamus eum nostro Smil. de Deo uno qu. 1. Provenit num. 16. & Aliis, quos citat, & sequitur Del Cast. sup. n. 11. Docet ergo Smil. etiam veritatem fidei fieri propria Theologiae nostræ principia, tamen Conclusionem Theologicam, quæ talem non esse de fide. Dico, *Quæ talem, id est, quatenus cōditiō assentiendi conclusioni Theologicæ est ejus cum Antecedente connectio, innixa luminī naturali:* hæc enim connectio requiritur ad assentiendum tali conclusioni, ut conclusio est. Nam quod Aristoteles de theoretica conclusionis notitia dixit: *Sine esse rem cognoscere & causam, & quia ejus est causa.* Secundo qu. 3. Prolo. qu. 4. laterali s. *Viram autem scientia, de discursu generatim ait, Discursus requirere, quod principium discursus sit naturaliter (id est naturaliter) prius notum, & ut sic sit causatum alterius extremi discursus, id est, conclusionis, etiam in Theologia notitia atque discursu locum habet. Quāvis ergo conclusio, quæ est Theologica, etiam possit esse fidei, quæ etiam potest esse revelata immediatè, tamen quatenus est revelata mediatè, seu mediante discursu naturali ex immediatè revelatis, sic non est de fide: Hucusque Theod. Neque nos aliud intendimus.*

Atque huic sententiæ favet Scotus 3. dist. 24. s. *Ad propositum, num. 14. ibi: De primo dicitur, quod notitia, quam habet aliquis de his, quæ traduntur in Canone Biblicæ, non est tradita per motum scientiæ demonstrativæ, mendicando scilicet notitiam*

propter illam, sive habitum de intellectu litera ab aliquibus principis, ex quibus demonstrative concluditur: quod expresse patet per August. 18. de Civ. cap. 1. in fine, ubi loquens de traditis in Scriptura dicit, quod illa commendata sunt nobis divinis eloquiis, quamvis per homines non argumentorum concertationibus inculcata, ut non hominis ingenium, sed Dei eloquium contemere formidaret, qui illa cognoscere, scilicet qua tradita sunt in Scriptura. Habet igitur habitum de sic traditis in sensu litera, non quidem habitum scientia, sicut descripta est scientia, sed habitum, quo immediate assensit omnibus, & singulis, & non uni propter aliquid de his, qua traduntur in Scriptura: quinimo si aliqua ibi tradita probarentur ex aliis, non assensit eis, quia sic probata; sed cuiuslibet dicto in Canone assensit, non quia probatur modo dicto, sed solum propter auctoritatem Dei, ratione cuius assensit immediate omnibus traditis in Scriptura, non uni propter alius per syllogisticum discursum. Respondet Ponticus in suo Comment. dist. 25. num. 428. illud locum nihil favere huic sententiae; tum, quia posset quis assensu discursivo assentiri propositioni revelatae immediate propter revelationem Dei, sicut assentitur quis conclusioni scientiae immediate propter praemissas in communiori sententia; tum, quia solum Doctor vult, quod non debeat quis, ut assentiat uni propositioni contentae in Scriptura, deducere illam syllogisticè ex aliis contentis in Scriptura; quandoquidem non sit major ratio assentiendi immediate cuiusque uni propositioni, quam ceteris quibuscumque; hoc autem nihil facit ad propositum. Sic ille.

Sed hic Auctor bene expendit verba Scoti; non enim quaerit, an debeat quis, ut credat uni propositioni, deducere illam ex aliis; sed an possit credere, & credat propositioni, sic deducit, ut patet ex illis verbis: *Quin, imò si aliqua ibi tradita probarentur ex aliis, non assentiret eis* (scilicet assensu fidei) *quia sic probata.* Alioqui, si possit assentiri illis fide divina, quia sic probata (quod requiritur ad assensum discursivum) quidni assentiat? Nam hic assensus discursivus non impedit assensum immediatum non discursivum propter solam auctoritatem divinam: eum ergo Scotus negat tali casu assensum discursivum, non ob aliam certè rationem, quam quia fides non est discursiva tali modo. Ergo nec priori modo, cum sit eadem ratio, vel assignetur disparitas. Quod enim cognitio auctoritatis divinae, & revelationis divinae sit necessaria ad assensum fidei, cognitio unius Scripturae ad fidem alterius, quid facit ad hoc propositum?

Multum, inquit, quippe habitus fidei debet inclinare ad illa omnia, imò elicere illa omnia, quae sunt necessariò requisita, sive sint praemissae sive consequentiae, ad actum suum principalem. Ita Adversarii. Sed enim, quis hoc ipsum revelavit? An ergo praedicatio fidei, auditio mysteriorum &c. in substantia supernaturalia, & effectus habitus supernaturalis fidei? Nam & ista necessaria sunt ad actum veræ fidei

Tomus II.

circa mysteria revelata, si non proximè, sicut cognitio auctoritatis divinae, & revelationis, saltem remotè, secundum ordinariam Dei providentiam. Si autem sufficiat naturalis praedicatio fidei, auditio naturalis mysteriorum fidei &c. cur non etiam naturalis cognitio auctoritatis divinae, aut revelationis? Non video aliam urgentem rationem, nisi quia aliàs fides non esset discursiva, quem tamen discursum ipsi affirmant, nos autem negamus. Vide supra dicta de primo modo discurrendi circa fidem.

Quantum ad secundum modum, de quo jam disputamus; est utraque praemissa sit fidei, equidem consequentia, seu connexio antecedentis cum consequente naturalis est, quod sufficit, ut Conclusio propriè innitens huic discursui, & prout talis non sit fidei, cum habeat aliud motivum à motivo fidei, scilicet connexionem jam dictam, innixam lumen naturali, quod dicat ea, quae sunt eadem unitertio, etiam esse eadem inter se; porro motivum fidei est sola auctoritas divina. Hinc Smising. sup. num. 17. hac ratione probat suam doctrinam; quia revelatio mediata (qualis hic est) est applicatio formalis motivi, distincta ab applicatione motivi fidei, & hoc, inquit, sufficit, ut assertio Theologica sit alterius rationis ab assertione de fide. Et confirmatur optimo argumento à posteriori: quia nemo Theologorum tam certum præbet assensum conclusionibus Theologicis, ut sic, ac præbet veritatibus fidei. Hoc ergo manifestum signum est, ad assensum conclusionum Theologicarum non inclinare lumen fidei, & sic illas non esse de fide. Hæc ille. Si respondeas neg. sequelam: quia sicut in scientiis lumine naturali assentimur certius propositionibus immediatis, quam mediatis, ita intelligi potest, lumine fidei nos certius assentiri revelatis immediatis, quam revelatis mediatis nam propter quod unumquodque est tale, illud magis est tale. Hæc, inquam, responsio non satisfacit: Nam (inquit Smising. sup.) lumen fidei debet immediate inclinare ad omnia, super quæ cadit, propter divinum testimonium, seu revelationem, quod testimonium est æquè infallibile in omnibus, ad quæ extenditur immediate in ratione motivi, etiam per discursum applicetur ad unam veritatem, & non ad aliam: omnia ergo, inquantum sunt certa in lumine divino, sunt æquè certa. Secus est de veritatibus mediatis, & immediatis in scientia; quia lumen naturale non est æquè infallibile quoad omnia, super quæ cadit, cum non omnia æquè penetret, sicut lumen divinum. Ita Theod.

Neque dixeris, illam firmitatem assensus Theologici, sive mediare revelati oriri ex pia affectione voluntatis, hoc, inquam, non valet; nulla quippe pia voluntas cum solo lumine naturali sufficit ad causandam infallibilitatem proportionatam certitudini fidei, cui falsum subesse repugnat, prout non repugnat subesse certitudini, quam habemus ex lumine naturali. Hinc Theologi, conficiendo argu-

O o 2

menta

142.

Est utrumque praemissa sit fidei, conclusio quæ talis non est fidei. Smising.

Lumen fidei inclinatur immediate ad omnia revelata credenda.

143.

Assensus Theologicus est mediare tantum revelatus.

Nec certa
fide tenen-
dus ut ta-
lis,

Sub alia
considera-
tione potest
esse assensus
fidei.

Ratione
motivi af-
fensus Theo-
logicus, &
fides specie
differunt.

144.
Assensus
discursivo
de absoluta
potentia
potest sub-
esse falsum.
Fidei subesse
nequit.

Negans con-
clusionem
Theologi-
cam quā
talem, non
est Hæreti-
cus.

menta Theologica (quæ semper procedunt, vel ex utraque de fide, vel ex altera de fide, & altera evidente, id, quod concludunt, esse certā fide tenendum; aliās oppositum tenentes deberent condemnare hæreseos; sed solum Theologiceam certitudinem facere. Quod vel satis patet ex tanta diversitate sententiarum circa Conclusiones Theologicas, etiam quas deducunt ex duabus præmissis de fide. Interim si quis occasione Theologici discursus apprehendat Theologicam veritatem, ut in aliqua veritate fidei contentam, ac velut per modum unius cum ea, & ut sic apprehensæ præbeat assensum, erit quidem assensus fidei, sed non assensus veritatis Theologicæ: v.g. in hoc discursu, *Omne suppositum habens duplicem naturam intellectualem habet duas voluntates: at suppositum Christi habet duplicem naturam: ergo habet duas voluntates*. Si hoc, quod est habere duas voluntates, & hoc, quod est habere duplicem naturam intellectualem, quis apprehendat per modum unius connexi, & illud connexum tribuat Christo immediate, quia Deus revelavit, Christum habere duplicem naturam, is eadem fide, quā credit, Christum habere duplicem naturam, etiam credit ipsum habere duas voluntates, licet hæc connexio illi sit explicata per discursum productum: si verò habere duplicem voluntatem concipiat tanquam distinctum ab eo, quod est duplicem habere naturam, & propter hoc illud Christo tribuat virtute luminis naturalis, iam assertioni de duplici voluntate in Christo assentitur solum assensu Theologico. Ita Smiling. sup. num. 16. in fine. Ratio in promptu est; quia assensus Theologicus non habet pro objecto motivo solam auctoritatem divinam, quemadmodum assensus fidei; sed etiam connexionem extremitatum cum medio Syllogistico, atque adeo Principium intrinsecum; fides autem objectum, seu principium duntaxat extrinsecum; quid ergo mirum, si illi assensus specie distinguantur?

Sed enim, dicit aliquis; uterque assensus est certus & obsecutus; ergo uterque est fidei; quid enim aliud requiritur? Respondeo, tanta certitudo, cui de absoluta potentia nequit subesse falsum; hæc autem non invenitur in assensu discursivo, cum principium naturale de se sit fallibile. Itaque intra certitudinem possunt esse gradus essentialiter diversi, quando & ratio assentiendi, & modus mediat, & immediatus variantur; jam autem non quælibet certitudo sufficit ad verum assensum fidei, ut omnibus manifestum est, & in progressu amplius declarabitur. Instas: qui negaret talem Conclusionem, esset hæreticus; ergo Conclusio illa est fidei. Respondetur: si ideo negaret, quia non videt sufficienter, eam virtute contineri in Antecedente, non foret hæreticus; quoniam non negaret veritatem Conclusionis, sed duntaxat virtutalem continentiam in præmissis, seu continentiam. Etenim fieri potest, ut quis credat præmissas fide divinā, esse non sufficienter cognos-

cat omnia illa, quæ virtualiter in ipsis continentur. Ad fidem quippe præmissarum sufficit intellectus quid nominis terminorum, & aequalis conceptus quid rei, & quod constat divinum testimonium de illis. Simile quid contingit (auditis Smiling sup. num. 20.) in scientiis naturalibus; nam quia non habemus perfectum omnino conceptum subiecti, v.g. essentia humanæ, etiam si aliquis per evidentem consequentiam ex definitione vel descriptione hominis colligat aliquam veritatem de homine, alius illam negare potest, negando non formam consequentiæ, neque illam hominis descriptionem; sed negando consequentiam materiale, seu negando, tale consequens contineri virtute in illa descriptione hominis.

Et hinc tam in scientiis naturalibus, quam Theologia existit tanta sententiarum varietas, quod, quævis scientes, & Theologi conveniant in principiis (saltem primis) scientiæ, vel Theologiæ, itemque in arte syllogizandi, unus tamen neget, alter affirmet, hoc vel illud sequi ex talibus principiis, etiam per legitimū syllogismum applicatis, neget, inquam, vel affirmet, aliter, & aliter illa principia intelligendo & explicando. Et in hoc etiam fundatur modus syllogizandi à destructione consequentis ad destructionem antecedentis; quia si consequens revera virtute continetur in antecedente, ut putat sic syllogizans, verè per destructionem consequentis destruit antecedens: alius verò aliter intelligendo antecedens, atque existimans, in illo verè non contineri virtute consequens, admittit destructionem consequentis, non ideo negat antecedens, neque illud censet esse destructum. Adverte tamen quod, si quis admittet formam consequentiæ, & materiam antecedentis, quæ est de fide, perfectè intelligeret, & adhuc negaret consequens, tamen illud virtute negare antecedens, seu fidei veritatem; quod sæpè vidi in pertinacibus hæreticis, ut, admisso aliquo articulo fidei, & concessa deductione alterius articuli ex illo, etiam sic intellecto, ut nos intelligimus, articulum deductum nihilominus negarent. Huicque Theod. Si inferas; ergo admittens consequens virtute admittit antecedens; ergo consequentis assensus est fidei; quia aliās non posset in illo virtute contineri assensus antecedentis, qui est fidei; cum supernaturalis assensus non contineatur virtute in assensu naturali, utpote eo perfectior. Respondet idem Auditor, admittentem consequens solum virtute admittit antecedens ea certitudine, quā apprehenditur consequens connexum cum antecedente: hoc verò non apprehenditur nisi certitudine humana; & sic eo præcisè, quod admittitur consequens, solum humana certitudine antecedens virtute admittitur, licet aliunde major certitudo antecedentis habeatur à Theologo fidei. Sic ille.

Igitur hæc veritates: *Deus est incorporeus, est immaterialis, est infinita virtutis, & similis, si consideratur*

viderentur ut deducta ex immediate revelatis, non sunt si lei; sed si considerentur ut con-
tinentur in illis, & per modum unius. Sed nun-
quid eadem ratio huius veritatis: *Deus est unus*
& trinus, si consideretur ut deducta ex his
præmissis: *Quidquid Deus revelavit, est verum;*
hoc Deus revelavit? Quod sic, videtur; quia
tunc ibi necessario cognoscitur bonitas illa-
tionis, quæ non est revelata. Ceterum, qui
putant, assensum fidei propriè inniti huius dis-
cursui, negant paritatem, & dicunt, quod for-
male motivum fidei non complectitur solum
veracitatem, & testimonium Dei secundum
se, & in abstracto, sed ut continent connexionem
eorum cum veritate objecti revelati; sicut
motivum formale in assensu cuiuslibet con-
clusionis non est sola veritas præmissarum, sed
illa, ut connexa cum veritate conclusionis.
Hinc quando dicitur, auctoritas Dei solum
est formale motivum, ly *solum* non excludit
concomitantia essentialia, sine quibus expli-
citè cognitis non potest movere auctoritas di-
vina; sed excludit omnia alia peregrina, quæ
non ita requiruntur, & includit connexionem
unius objecti cum alio, utpote quæ debeat
explicite cognosci, ut objectum præmissarum
movere possit. Nec obstat, quod illa con-
nexio non credatur propter auctoritatem Dei;
quia adhuc soli Deo credimus; nihil quippè
intervenit ex parte objecti motivi, quod non
requiratur essentialiter, ut alicui soli credamus;
& illa connexio significatur per ly *Propter*, cum
aliis non crederetur unum propter aliud. O-
portet tamen, ex mente istorum Auctorum,
etiam illam cognitionem esse supernaturalem.
Breviter ergo differentia est; quod, licet
utrobique intellectus moveatur ex bonitate
illationis, tamen bonitas illationis mysterii re-
velati ex veracitate, & testimonio Dei essen-
tialiter pertineat ad motivum formale fidei;
non verò bonitas illationis mysterii revelati
ex aliis mysteriis revelatis; cum istud mysteriū
possit credi sine tali illatione. Et quamvis bo-
nitas illationis non sit propriè motivum for-
male, sed solum applicatio, seu motivum ut
quo, sicut unio est pars componens ut quo;
equidem sufficit ejus variatio essentialis ad
variandum & alterandum specie motivum;
præterit, quando refundit diversitatem nota-
bilem in modum assentiendi, ut contingit hic.
Sic illi. Sed enim, dicit aliquis; quidquid sit
de hac disparitate, equidem veritas præmissa-
rum oritur à veracitate extrinseca Dei, quidni
ergo etiam veritas conclusionis? Cur ergo sit
veritas fidei? Respondetur: præmissæ creditæ
non inferunt conclusionem, ut creditæ, sed ut
cognitæ; siquidem eodem modo formatur ille
discursus, ac si præmissæ essent evidenter co-
gnitæ; ac per hoc, tamen conclusio in ratio-
ne inevidentis resolvatur in motivum extrin-
secum; at tamen in ratione scientiæ latè dictæ
resolvitur in veritatem intrinsecam præmissa-
rum. Aliud est, si sic formaretur syllogismus:
Omnis anima rationalis est immortalis, quia Deus

dicat, Christus habuit animam rationalem, quia Deus
dicat, ergo Christus habuit animam immortalem,
quia Deus dicat. Ubi in Conclusionem intrat
formaliter, & expressè revelatio non minus,
quàm in præmissis. Non ergo mirum videri
debet, hanc Conclusionem credi fide divina.

148.

Definitio
Ecclesie
tan-tum mi-
nitur dis-
cursu præ-
suppositivè,

Si quispiam interat: ergo definitio Ecclesiæ
non facit rem aliquam esse fidei, quoniam ni-
tatur discursu. Respondetur: nititur discursu
præsuppositivè, non autem formaliter. Enim-
verò Deus non decrevit Ecclesiæ suæ assistere
in definiendis rebus fidei, nisi secundum pru-
dentiam humanam discurrendo procedat; posi-
tâ autem illa prudenti investigatione, & consi-
deratione, immediate ex instinctu Spiritus san-
cti proponit rem aliquam sine discursu, tan-
quam certâ fide credendam. Quando ergo
Ecclesia discurret circa articulum fidei, id facit,
ut ostendat, rem, quam definit, contineri for-
maliter, quàmvis confusè, & implicite in my-
sterio aliquo immediate revelato; atque adeo
utitur discursu ad explicandum veritatem, &
revelationem; non verò ut discursus sit pro-
pria ratio assentiendi. Quid ergo est? Condi-
tio aliqua, quâ proponitur nobis revelatio
virtualis, vel etiam formalis. Differt portò re-
velatio virtualis à confusa; quod hæc revelet,
licet confusè, omnia formaliter contenta in re
revelata: virtualis autem est de iis, quæ non
continentur ullo modo formaliter in re reve-
lata, sed tantum in radice, ut patet in hoc
exemplo: *Omnis homo est risibilis; Christus est*
homo; ergo est risibilis. Nam risibilitas formalis
non continetur in humanitate, nisi tanquam in
radice, sive radicaliter, ut patet.

Discursus
prævisus est
conditio
proponens
rev. latio-
nem vir-
tualem vel
formalem.

149.

Scotus nec
scit nec vi-
det, quid
Scriptura
arguat, seu
disputet.

Sed audiamus Scorum sup. si dicas (inquit,
ille) quod Scriptura arguit, & præcedit definitive
& divisive, sicut alia scientiæ, hoc non video, nec
scio ubi. Si dicas, quod Paulus arguit 1. ad Corin.
15. Si mortui non resurgent, nec Christus re-
surrexit, sed Christus resurrexit, igitur mortui re-
surgent. Et Beatus Ioan. Epist. 1. cap. 4. Diligamus
nos invicem, quoniam ipse prior dilexit nos.
Respondetur; quod argumentum est de aliqua re,
faciens fidem de ea, quæ aliàs erat dubia; ideo in
argumento propriè dicto creditur, & consentitur
Conclusioni propter argumentum, & ejus eviden-
tiam. Sed si Paulus dixisset solum istud: Mortui
resurgent, tantum credidisset ei tunc, sicut modò;
nec est majoris firmitatis illa Conclusio, quàm si sim-
plicitè narrasset eam. Similiter sicut credo Conclu-
sioni, vel consequenti, sic & antecedenti, & è conver-
so: sicut enim credo, quod mortui resurgent, ita credo,
Christum resurrexisse, quia nullam certitudinem
habemus de Christi resurrectione, nisi ex testimo-
nio aliorum; sicut patet per Apostolum ubi supra,
qui dicit: Si Christus non resurrexit, inveni-
mur tali testes; & ideo tota certitudo, quæ habetur
de resurrectione Christi, & mortuorum, non est nisi
certitudo fidei, & non ultra. Similiter quod dixit
Ioannes: Diligamus nos invicem &c. Hoc dixit
ad movendum animos nostros ad Christi dilectio-
nem; quod tamen Christus dilexit nos tali dile-
ctione, de qua loquitur; hoc est nobis credimus; & si

Tantum
credendum
antecedenti
in Scriptu-
ra, quan-
tum conse-
quenti, &
Christi sim-
plicitè asser-
tionem: &
contra,

De Con-
clusionem non
habetur cer-
tudo ma-
f. r. quam
d principio

habet certitudinem de conclusione, non tamen ma-
jorem, quam de principio: & ideo cum principium
non cognoscatur ex evidentia rei, non potest habere
scientiam de conclusione: sed si aliquis habet habitum
ultra fidem, illo assentit omnibus & singulis; quia
dicuntur in Canone, & nulli uni propter aliud; quia,
vbi unum posset sequi ex alio, non habet tamen ma-
jorem certitudinem de illo, quod sequitur, quam de
illo, ex quo sequitur. Haecenus Doct. subr.

150.

Habitus
qui oritur
ex discursu
Pauli &
Joan. non est
fidei, sed ul-
tra fidem.

Igitur, secundum ipsum, habitus, qui oritur
ex discursu Pauli, & Joannis non est habitus
fidei, sed ultra fidem; ergo ex illis discursibus
non bene probatur, fidem esse discursivam:
nam per eos solum proponitur res tanquam re-
velata, & tanquam credibilis. Quia utique pro-
positione facta, quidni intellectus possit assen-
tiri rei revelatae immediate propter auctori-
tatem Dei; adeoque elicere verum actum fidei,
distinctum ab illis actibus, per quos res tanquam
revelata fuit proposita? Noli dubitare. Quid
ergo, inquis, ad Scotum, qui 3. dist. 14. qu. 8.
videtur asserere, quod scientia infusa animae

Del Castil-
lo.

Christi fuerit discursiva? Del Castil. Disp. 2.
qu. 3. num. 14. Respondet Scotus ibi non as-
seruisse, quod scientia infusa sit discursiva; sed
quod cum scientia infusa intellectus animae
Christi potuerit naturaliter discursare, quae
duo sunt valde diversa. Haec sunt verba Scoti

Scotus.

sup. num. 8. Ad quantum dico; quod discursus non
semper facit acquirere cognitionem de conclusione,
ad quam discursus, sed vel sic, vel illa cognitione
facit praehabitam uti: & ita dico in proposito, quod

Christus
potuit natu-
raliter dis-
currere.

Christus potuit discursare ad conclusiones, quarum
prius habuit cognitionem abstractivam, vel potuit
addiscere conclusionem scientiam, licet praebeant
omnem notitiam quidditativam terminorum, quae
dicitur scientia secundum Aristot. 8. Phys. & 2.
de Anima, licet propriè non sit habitus conclusionis.
Atque ut esset propriè discursiva, quid tum?
Ergo etiam fides est propriè discursiva? Negatur

Licet scien-
tia infusa
Christo fue-
rit discursi-
va, non ta-
men fides
Christi.

consequentia: quippe, ut vult Del Cast. sup.
scientia infusa nititur veritati intrinsecae prae-
missarum; non est enim habitus, sed species im-
pressa, representans veritatem intrinsecam ob-
jectorum, ex qua potest alia veritas ab intelle-
ctu deduci dependenter ab eadem specie. Por-
ro fides, secundum omnes, est habitus; neque
actus ejus secundum antecedentia nititur veritati
intrinsecae praemissarum, sed extrinsecae vera-
citati Dei. Quid ergo miramur, si fides non sit
discursiva formaliter & propriè, est scientia
infusa animae Christi, talis fuisset?

151.

Autoritas
humana
ordinariè
causat opi-
nionem.

Est punctum, quod fidei divinae infusae, eadem
est ratio fidei humanae? Aliqui sic arguunt
contra nos: fides humana niti potest discursui,
ergo & fides divina. Sed respondetur 1. Neg.
Antecedens: etenim conclusio, quae deducitur
ex creditis fide humana, non est fidei huma-
nae, sed assensus opinativus. Alii respondent,
Neg. Consequentiam; quia, inquit, in fide
humana intellectus nititur aliqua evidentiâ,
tum ipsius attestationis, tum veritatis ipsius
attestantis, & ab his determinatur ad assensum;
unde (saltem communiter) nec firmius adhuc

Vel fides hu-
mana niti-
tur aliquâ
evidentiâ.

ret rei creditur, quam illa persuadeant; ac pro-
inde non est mirum, si ibi interveniat aliquis
discursus, saltem virtualis; at verò fides divina
nullo modo nititur evidentiâ revelationis, sed
solâ auctoritate dicentis, tamen revelatio fo-
ret evidens, ut patet ex sup. dictis; sed eviden-
tia illa solum habet se per accidens, ita ut sine
ea assensus fidei aequè sit obsecutus, neque ma-
gis certus ac firmus, quam si revelatio foret im-
mediata. Ergo in assensu fidei non procedimus
per discursum. Adhuc dubitas? Propter, repo-
nit quispiam; nam in resolutione fidei proce-
dimus per discursum; quia ideo credimus S.
Scripturam, quia credimus Ecclesiam; & ideo
credimus Ecclesiam, quia credimus revelationi;
& ideo revelationi credimus, quia credimus
veracitati Dei revelantis: ergo vel fides est dis-
cursiva, vel illa non est resolutio fidei. Respon-
det Del Castil. sup. num. 22. Primò, quod in
haec fidei resolutione non intervenit discursus,
inferens unum ex alio; sed intervenit quidam
ordo secundum dignitatem veritatum, quae
revelantur, prout proportionantur nostro mo-
do credendi; quia prius credimus huic veri-
tati, quam illi, & prius illi, quam alteri &c. Re-
spondet 2. aliud esse, nos reddere alicui ra-
tionem, quare credimus; aliud verò nos crede-
re: primum potest reddi per discursum; quia,
cum simus rationales, debemus uti discursu ad
reddendam rationem pro nobis; secundum
verò non potest fieri per discursum. Sic ille.

Tu cogita.

Ego progredior ad ultimam partem Con-
clusionis, quae docet, assensum Theologicum
in eo distingui ab assensu fidei, quod proprie
innititur discursui; hoc est, veritas conclusionis
Theologiae formaliter innititur connexioni
objecti conclusionis cum objectis prae-
missarum, quae ratione naturali percipitur, item-
que bonitati consequentiae; quae & ipsa natu-
ralis est, fundata in illo principio: Quaecumque
sunt eadem uni tertio; sunt eadem inter se, secus
veritas assensus fidei, etiam in hoc syllogismo:
Quidquid Deus revelavit est verum: Deus revelavit
Incarnationem; ergo Incarnatio est vera, ut patet ex
antedictis; nam Incarnatio creditur propter
solam veracitatem divinam. Alii distinguunt
assensum Theologicum ab assensu fidei, quod
hic innititur immediatè revelationi, ille au-
tem mediatè; intelligendo per mediatam re-
velationem, quae ex aliis immediatè revelatis
deducitur per consequentiam syllogisticam, &
ita coincidit cum priori explicatione. Alioqui
mediatam revelationem, id est, eam, quae
non fit immediatè à Deo, sed per nuntium, v.
g. per Ecclesiam, & ejus Ministros, sufficere ad
assensum fidei, nimis clarum est. Igitur habi-
tus Theologicus est, qui inclinat ad assenten-
dum conclusioni, deductae ex duabus propo-
sitionibus de fide, vel ex una de fide, & altera
cognita lumine naturali; & consequenter assen-
sus Theologicus erit, qui deducitur ex duabus
prae-
missis de fide, aut ex una de fide, & altera
cognita lumine naturali.

Sed

Sed nunquid hæc doctrina, seu hæc distinctio habitus Theologici ab habitu fidei recipiat Scoti? Sic aliqui existimant, ex eo quod diff. 35. q. un. videatur asserere, scientiam, & intellectum esse eundem habitum, & circumloqui habitum fidei perfectum & imperfectum. Hæc sunt verba ejus sup. num. 1. scientia, & intellectus circumloquantur habitum fidei perfectum, & imperfectum, sicut dictum est prius. Respondet Smil. q. ult. provinciali n. 116. non loqui Scotum ibi de scientia Theologica; sed de scientia, quæ numeratur inter dona Spiritus sancti, de quibus ab illo dictum erat prius diff. 34. q. un. 5. His suppositis, v. de donis dico, n. 20. Vult ergo scientiam, & intellectum, ut sunt dona à Spiritu sancto infusa (non acquisita studio, quo acquiritur nostra Theologia) non esse aliud, quàm fidem explicitam, & implicitam; quæ licet actu, non tamen habitu distinguuntur; quoniam idem motivum, & eodem modo applicatum, scilicet prima veritas immèdiatè revelans ad utrumque actum inclinatur. Sic ille. Unde ibidem Doct. Subt. ad hanc objectionem: in cognitione acquisita alius est habitus principii, qui dicitur intellectus, & alius conclusionis, qui dicitur scientia: igitur à simili in cognitione infusa alius est habitus cognoscendi articulos, & alius cognoscendi consequentia, ut explicata ex articulis: Respondet: Consequentia non patet; quia in acquisitis assentitur vero complexo propter evidentiam ex suis terminis. Aliam autem evidentiam habet propriè principium ex terminis suis, & aliam conclusio ex suis, & alterius rationis, licet ista evidentia sit causata ab illa. & ideo potest esse alius habitus respectu huius, & illius, qui respicit formalem rationem veritatis hic, & ibi. Sed in creditis non assentitur propter evidentiam crediti, sed propter veritatem revelantis, cui assentitur: & illa est eadem respectu primorum articulorum, & respectu aliorum, explicationum ex illis: & ideo non est alius habitus unius & alterius; quia est idem objectum sub eadem ratione formati. Hactenus Scotus.

In quibus verbis, ut notat Cavell. in Scholio præfixo, non contradicit illi, quæ dixit diff. 24. num. 15. & 16. ubi asseruit scientes res fidei explicare, & defendere, habere alium habitum distinctum à fide; quia ibi loquitur de habitu acquisito per discursum, tendente in conclusiones Theologicas, ut deductas ex præmissis; hæc de habitu tendente in illas conclusiones, ut explicitas, contineri in revelatis, quibus ex vi revelationis immèdiatè præbatur assensus. Sic ille. Itaque Scotus non opponitur ultimæ parti nostræ Conclusionis; sed potius eam expressè docet 3. diff. 24. q. un. 5. Si loquamur, n. 16. ibi: Igitur nec Conclusio (deducta ex una præmissa de fide, & altera naturaliter cognita) erit demonstrata, generans scientiam, quamvis possit generare habitum alium à fide, puta habitum Theologicum. Item 5. Ad aliud pro opinione secunda, quod hæc scientia non pollent plurimi fide-

les, num. 20. Respondet Doct. Quod simplices credunt omnia, quæ Ecclesia, implicite, nec sciunt fidem explicare, nec defendere; ideo illi, qui hoc sciunt, habent habitum distinctum à fide, sed non alio lumine, quàm sit fides; nec ille habitus innititur principiis evidenter notis in aliquo lumine; ista tamen habitus (scilicet Theologico) non pollent plurimi fideles, quia ille habitus distinctus est à fide, non tamen est scientia, ut describitur à Philosopho, nec est scientia habenti fidem. Quid ergo est? Habitus Theologicus, ut statim innuavi.

Porro quod dicit, habitum istum non inniti alii lumini, quàm fidei, intelligi debet de alio lumine scientifico; solum quippe vult ostendere, istum habitum non esse scientiam. Vel intelligi potest, quod non innitatur alio lumini adæquatè, & totaliter, sive etiam principaliter; quia nimirum ad omnem assensum Theologicum necesse est concurrere aliqua præmissa fidei, immò utraque potest esse fidei; nihilominus etiam tunc aliquo modo innititur ille assensus lumini naturali, scilicet bonitati consequentiæ. Rectè ergo dixit D. Aug. 14. de Trinit. cap. 1. Hac scientia (scilicet Theologica) non pollent fideles plurimi, quamvis pollent ipsa fide plurimi. Quod autem non loquatur de scientia propriè dicta, ut describitur à Philosopho, patet ex verbis immèdiatè præcedentibus: Non utique, quidquid sciri ab homine potest in rebus humanis, ubi plurimum supervacua vanitatis & noxia curiositatis est, huic scientia tribuens, sed illud tantummodo, quo fides saluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur. Et verò quæ illa scientia, nisi Theologia? Audi etiam, quod ait lib. 15. de Trinit. cap. 27. Et certè cum inconcussè crediderint Scripturis sanctis tanquàm veracissimè testibus, agant orando, & querendo, & bene vivendo, ut intelligant, id est, ut quantum videri potest, videatur mente, quod tenetur fide. Hoc est (inquit Scotus sup.) videndo concordiam unius cum alio in Scriptura, sic ex conformitate intelligant utrumque.

Solum itaque vult S. August. quod possimus habere habitum, quo ultra fidem, quæ creditur, omnibus articulis, possumus etiam ex conformitate, & concordia, ac rationabilitate Scripturæ, ac mysteriorum ejus melius cognoscere, quod Scriptura sit verbum Dei, & illa mysteria ab illo revelata, ut sic firmius adhuc credatur ipsis, & aliis persuaderi possint; non verò vult, quod cognoscatur hoc evidenter, mediante lumine aliquo evidenti. Ita notat Poncius in suo Comment. ad illum locum Scoti. num. 45.

Cæterum ex jam dictis deduco hoc corollarium, erisque

CON;

Fidem Theologi defendunt per habitum Theologicum.

155. Hic non est scientia, de seculo evidenti, nisi late dicta.

S. Aug. Hac scientia non pollent fideles plurimi, quamvis pollent ipsa fide plurimi.

156. Theologia servit ut firmius credamus, & aliis persuadearum.

Poncius.

CONCLUSIO VIII.

Consequens, quod evidenter deducitur, vel ex utraque de fide, vel ex una de fide, & altera evidente, non est ut sic de fide.

157. Exemplum posterioris partis sit consequens huius Syllogismi: *Omnis homo est risibilis; Christus est homo, ergo Christus est risibilis.* Loquimur autem de risibilitate, non radicali, quia illa est eadem cum humanitate, sed de formali, quæ est formaliter ab ea distincta. Et dico imprimis, hanc propositionem *Christus est risibilis*, prout deductam ex dictis præmissis non esse fidei, sed Conclusionem Theologicam. Constat ex Conclusionem præcedenti, & amplius constabit ex probatione prioris partis huius Conclusionis. Deinde, citâ absolute loquendo, dicta propositio non est de fide, tamen virtualiter sit revelata in hac propositione: *Christus est homo.* Probatur: quia non assentimur ei propter revelationem Dei, neque per consequens propter veracitatem Dei. Etenim objectum illius Conclusionis est idem cum objecto præmissarum; jam autem objectum unius præmissarum non est auctoritas divina, siquidem illa propositio, *omnis homo est risibilis*, non creditur propter auctoritatem Dei, sed lumine naturali est nota. Porro Conclusio sequitur debiliorem partem suæ causæ; ac proinde non sufficit ad assensum fidei, quod aliquod motivum sit veracitas divina, sed ipsa sola debet esse motivum formale.

158. Etenim verò major prædicti syllogismi: *Omnis homo est risibilis*, in qua per Minorem, *Christus est homo*, cognoscimus includi Conclusionem, *Christus est risibilis*, non est revelata, adeoque nec Conclusio est revelata, sed solum per difficultatem deducitur ex illa Minori revelata. Nec bene dixeris: omnia, quæ amantur propter Deum sive immediate, sive mediate, amantur ex charitate; ergo similiter in casu præsentis omnia sive mediate, sive immediate revelata creduntur fide divinâ. Nam ratio disparitatis est; quod in iis objectis mediatis, quæ propter Deum amamus, totum & unicum motivum ultimum sit sola bonitas Dei, propter quam volumus omnia media. At verò conclusio Theologica, qualis est ista: *Christus est risibilis*, non resolvitur ultimum in solam Dei auctoritatem, quæ sola non sufficeret sine alio principio, quod non creditur propter Dei testimonium, ut statim dictum fuit. Ita solvit hoc argumentum Lugo disp. 1. num. 262.

159. Instat aliquis: ad infinitam veracitatem Dei spectat, ut sint vera, quæ sunt connexa cum iis, quæ Deus testificatur, & ad fidem spectat, quicquid sequitur per se revelationem: sed risibilitas Christi, etiam formalis, est connexa cum humanitate Christi, quæ est revelata, & se-

quitur per se revelationem; ergo necessarium est vera veritate fidei. Major probatur, quia si aliquid in iis falsum esset, falsitatis etiam, & mendacii convinceretur Deus, cum non posset veritas rei testificatur subsistere cum falsitate consequentis: ergo auctoritas divina est motivum sufficiens ad hæc omnia credenda. Respondet Card. sup. num. 263, ad veritatem Dei spectare, ut ea objecta mediata non sint falsa ex eo capite, quatenus pendent ab illa; non tamen ex illa alia parte, quâ dependent ab alio principio: ex eo enim, quod essent falsa ex illo alio principio, nihil sequeretur contra veritatem Dei. Ex suppositione tamen, quod illud aliud principium sit verum, pertinet ad veritatem Dei, quod non sint falsa. Quia verò illa suppositio, & eius veritas non pendent à veracitate Dei, hinc est, quod non pendent ad veritatem Dei, quæ veritas conclusionis à veracitate Dei. Quoniam tamen de facto supponitur, illud aliud principium esse verum, hinc de facto argueretur Deus mendax, si conclusio sit falsa; hoc verò non argueretur ex sola falsitate conclusionis, sed etiam ex veritate alterius principii: unde de primo ad ultimum nec veritas conclusionis pendet à sola veracitate Dei, nec est necessaria propter solam veracitatem Dei, sed propter illam & propter illud aliud principium, quod supponitur verum: quare nunquam refunditur totaliter veritas Conclusionis in solam veracitatem Dei, & eius testimonium, ut in motivum sufficiens, prout refundi deberet, ut crederetur ex fide. Huc usque eminent.

Et num. 264. negat, omne illud esse de fide, quod per se sequitur revelationem; nam si intelligas revelationem formalem, hanc sequitur in hærentia in subiecto, quæ tamen non est fidei: si autem per revelationem intelligas objectum revelationis, passionem consequentem rem revelatam non pertinent ad eandem fidem. Ratio à priori ex dictis est, quia non potest credi de fide, nisi id, quod creditur propter solam connexionem cum auctoritate Dei testantis: passionem autem rei revelatæ eo ipso, quod credantur propter connexionem per se, quæ re revelata, jam non creduntur propter solam connexionem cum auctoritate Dei testantis, sed etiam propter connexionem cum re revelata, sistendo partialiter in hac connexionem, quare non possunt credi ex fide. Sic ille. Sed enim, interrogat quispiam, quid est homo sine risibili? Nonne chymæra? Ergo qui negat risibile de Christo, negat verum hominem, & ideo haberetur ut hæreticus; ergo pertinet ad fidem illud affirmare. Respondetur: homo sine risibili radicali est chymæra; secus sine risibili, seu risibilitate formali. Quid ergo tunc est? Resp. animal rationale, quod qui negat esse risibile, nihil negat, quod est à Deo revelatum, sed quod opponitur lumine naturali, & ideo, tamen præsumeretur hæreticus, qui dicitur negare Christum esse risibilem, quia non creditur negare principium evidens naturale, quod scilicet

scilicet omnis homo sit risibilis, sed principium obiectum revelatum, quod Deus sit homo; e- quidem à parte rei, & coram Deo non esset, si solum negaret, omnem hominem esse risibilem; quia id nullipiam revelatum est: per hoc, ut a- liqui volunt, neque in foro externo punien- das foret ut hæreticus, si esset homo rudis, qui facile errare potest in principio evidenti Philo- sophico.

Quid ergo, dicit aliquis, si utraque præmis- sa foret fidei, nunquid etiam conclusio? v.g. in hoc syllogismo: Omnes Apostoli acceperunt spiritum Sanctum; S. Mathæus fuit Apostolus: er- go S. Mathæus accepit spiritum Sanctum. Negat no- stra Conclusio, eam ut sic esse de fide: ut sic, in- quam, id est, ut deductam ex illis præmissis; a- liqui ut explicata per illas præmissas posset er- geri fide divina; eadem utique, quæ credun- tur præmissis; nec mirum, quia obiectum eius est à Deo expressè revelatum, cum sit idem eum obiecto præmissarum, quæ ambæ sunt de fide, utpotè expressè & formaliter à Deo re- velata. Quod autem sit idem, patet, quia tota vis syllogismi fundatur in illis principiis, Dicit de omni, & dicit de nullo: obiectum ergo conclu- sionis dicit non tantum continetur in obiectis præmissarum, tamquam in causa, sed per realem identitatem: Mathæum namque accepisse Spi- ritum Sanctum realiter inadæquate tamquam pars est idem eum illo, quod est, omnes Apo- stolos accepisse Spiritum Sanctum: qui ergo revelat totum, revelat etiam partes. Adde quod in Deo non sit cognitio confusa, sed di- stinctissima: Ergo revelans aliquā propositionē universalem cognoscit omnia singularia, quæ sub illa continentur, de quo plura. Conclus. seq.

Hic obijciunt; quod fides secundum nos, non sit discursiva; porro ad cognitionem istius propositionis particularis; contentæ in illa uni- versali requiritur discursus, ergo hæc cognitio non est fidei. Respondetur non requiri alium discursum, quam requiritur, ut credam resur- rectionem Christi. Et quis ille? Quo iudico voces illas, Christus resurrexit, esse institutas ad hoc significandū, quod quidem non scio ex fide divinā; sed ex usu hominum, & præceptis Grammaticæ, Et idem cernitur in fide huma- na. Ratio est; quia (inquit Eminen. sup. num. 28), non est necessarius discursus, nec illatio minus ex alio ad assensum circa ea, quæ imme- diatè ulu & experientia percipimus; prout re- vera percipimus significationem vocum com- muniū: quare abique discursu possum crede- re, quod Petrus v.g. loquitur mihi per voces significantes, seu significare solitas apud homi- nes eius adventum in hanc urbem: nam to- tum hoc cognosco immediatè, nempe, Petrum uti illis vocibus, & voces illas apud homines usurpari ad significandum tale obiectum. Hæc ille. Quæ sic applicat num. 284. ad nostrum propositum; similiter, inquit, revelationem de Spiritu Sancto à Mathæo accepto immediatè cognoscit abique discursu, qui immediatè cognoscit, Deum revelare, Spiritum Sanctum

Tomus II.

ab omnibus Apostolis susceptum, & Mat- thæum fuisse unum ex illis. Nam qui eodem tempore diceret totum hoc complexum, nem- pe, Omnes Apostoli acceperunt Spiritum Sanctum, & Mathæus fuit unus ex Apostolis, diceret æqui- valenter, Mathæum accepisse Spiritum Sanctum; ergo idem erit, licet in diversis tem- poribus id dicat: nam possum ego simul con- cipere utramque revelationem, licet diversis temporibus factæ sint. Constat verò apud ho- mines idem esse dicere: Mathæum accepit Spi- ritum Sanctum, ac dicere: Omnes Apostoli, quo- rum, unus erat Mathæus, illum acceperunt. Cum ergo inveniat, Deum utrumque immediatè revelasse, invenitur etiam revelasse immediatè, quod Mathæus accepit Spiritum Sanctum; qua- re assensus, quo credo Deum hoc revelasse: non debet necessariò inferri per discursum ex illis duabus revelationibus seorsim factis, sed possum æquè immediatè huic revelationi as- sentiri; cum ea etiam in utroque illo loco, si- mul sumpto immediatè contineatur. Hucus- que Card.

Quis jam non videat disparitatem inter hanc propositionem: Mathæus accepit Spiritum San- ctum, & illam: Christus est risibilis? Nam risi- bilitas, tamquam passio humanitatis for- maliter ab eâ distinguitur, adeoque non est immediatè revelata in illa præmissa: Christus est homo, quod tamen foret necessarium, ut esset fidei. Non inficior, hanc propositionē: Mathæus accepit spiritum Sanctum, inferri posse ex revelatis, atque adeo posse esse Conclusionē Theolo- gicam, & quatenus talem non esse fidei, ut habet expressè nostra assertio; sed dico, idem mate- riale posse credi per fidem, quatenus immédia- tè revelatum juxta statim dicta. Sed unde probatur, inquis, quod ut deducta ex revelatis non possit credi per fidem? Ratio est: quia (in- quit Lugo sup. num. 287.) ea, quæ per fidem credimus, Deo credimus, & ideo credimus super omnia, quia divinæ auctoritati supremus cultus intellectualis debetur; ea autem, quæ credimus, quia sequuntur ex revelatis, non ere- dimus soli Deo; movemur enim non solum à divinā auctoritate, revelante præmissas, sed eti- am à connexionē obiecti præmissarum cum obiecto conclusionis, quam connexionem non cognoscimus, nec credimus, quia Deus eam revelaverit; sed lumine intellectuali ex ter- minis nobis apparet; atque aded ad creden- dum obiectum conclusionis partim movemur à testimonio divino, partim à connexionē u- nius obiecti cum alio; non ergo possumus credere per fidem obiectum conclusionis, cum illud non credamus soli Deo, nec divinum te- stimonium solum nos moveat ad illud creden- dum; sed ille assensus est inferioris ordinis, & minus perfectus; cum debeamus illum modum superiorem assentiendi reservare ad omnia ob- jecta, quæ soli Dei credimus. Sic ille.

Ex quâ ratione patet non valere huc argu- mentum, desumptum à virtute charitatis, quæ extendit se ad omnia obiecta materialia, etiam

P p

remora,

163.
Revelat
hæc Christus
est homo,
non æquè
revelat hanc
Christus est
risibilis.

Lugo.

Ea, quæ
credimus,
ob solam
Dei aucto-
ritatem
credimus.

264.

In actibus
charitatis,

nulla est
varietas ex
parte moti-
vi formalis.

Secus est in
actibus in-
tellectus:
nam sapē
præter veri-
tatem mo-
vet conne-
xio.

165.
Differt ha-
bitus Theo-
logicus ab
habitu fidei.
Lugo.

174.
An habitus
fidei con-
currat ad
assensum
Theologi-
cum.

remota, quæ saltem mediâ amantur propter Deum. Nam ratio disparitatis sup. est assignata; scilicet, quod in iis objectis remotis seu mediatis, quæ propter Deum amamus, totum & unicum motivum ultimum sit bonitas divina. Quamquam enim amantur media remota propter utilitatem, seu propter connexionem, quam habent cum fine: illam tamen utilitas, & connexio non amatur propter se, nec sistitur in illa, sed propter bonitatem Dei; quare in illis omnibus actibus nulla est varietas ex parte motivi formalis. At verò in actibus intellectus (de quibus hic tractamus) non ita se habet (inquit Card. sup. num. 289.) nam conclusiones mediâ deductæ ex prioribus conclusionibus non retinent idem omnino objectum formale omnino invariatur, sed additur semper connexio objecti conclusionis cum objectis præmissarum, ejus connexionis veritas non creditur propter veritatem præmissarum; nam licet præmissæ essent falsæ, consequentia esset bona, & connexio esset vera; sed cognoscitur in se, & in illa sistit intellectus, ab eaque partialiter movetur intellectus ad assentiendum objecto conclusionis. Ita Lugo pro sua, & nostra sententia. Qui plura desiderat adeat ipsum, & inveniet: hæc nobis sufficiunt pro controversia, parum utili ad praxim, scilicet, a. amandum Deum, quæ tamen dilectio finis debet esse omnis nostræ cognitionis. Hinc quidam rectè dixit: *O Domine Iesu dabis mihi tantum diligere, quantum cognoscere, nec dabis mihi amplius cognoscere, quam diligere, quia non volo te cognoscere, nisi ut te diligam.*

Cæterum, si quispiam interroget Lugonem, an habitus Theologicus distinguatur ab habitu fidei, & in quo, Respondet sup. n. 335. distinguere inadæquate, ut includens ab inclusio; quæ enim concurrunt ad assensum conclusionis Theologicæ, includunt habitum fidei, & addunt aliquid aliud. Sicut ergo assensus Theologicus, v. g. hujus, *Christus est risibilis*, dicit essentiali ordinem ad aliquem assensum fidei, puta hujus: *Christus est homo* (& idem est in aliis, cum necessariò alterum principium conclusionis Theologicæ debeat esse fidei) sic indidem habitus Theologicus, sive Theologia ad habitum fidei; idque quia saltem indirectè, & partialiter attingit objectum formale fidei, auctoritatem scilicet divinam, cui illa una præmissa innititur: & maximè, cum in illius sententia assensus conclusionis intrinsecè terminetur ad objecta præmissarum, saltem in confuso, nec possit tendere in objectum solum materiale, quin tendat simul in motivum; quandoquidem in ipso materiali objecto secundum se nequeat invenire veritatem, in qua ultimò sistat.

Ex quo hic Auctor infert, habitum fidei concurrere, etiam efficienter, seu objectivè ad illum actum, quando est verus; quia scilicet habitus fidei potest concurrere ad omnes & singulos actus, qui versantur intrinsecè circa ejus objectum formale. Confirmatur; quia, si

eligo aliquid medium propter motivum charitatis, & temperantiæ, uterque habitus concurrat ad illum actum. Sed & hoc æquè dubium est, atque illud, ad cujus confirmationem affertur. Respondeo ergo, objectum motivum non concurrere in genere causæ efficientis; sed potius in genere causæ formalis extrinsecæ; ac per hoc habitum, qui versatur circa motivum, identidem solum concurrere in genere causæ formalis, non autem in genere causæ efficientis. Quamvis ergo ad assensum Theologicum præsupponatur habitus, & actus fidei, inde tamen non rectè inferatur, quod efficienter ab illo habitu procedat. Nonne, quando conclusio est falsa, quamvis altera præmissa sit fidei, equidem talis assensus, etiam secundum Lugonem, non procedit ab habitu fidei? Et tamen tunc eodem modo nititur auctoritati divinæ, quod, dum Conclusio est vera.

Interim admittit Eminent. requiri etiam alium habitum naturalem, nimirum vel circa unam præmissam, si hæc sit naturalis, vel saltem circa illationem sive consequentiam, id est, continentiam objecti conclusionis in objecto præmissarum; nisi enim illa cognoscatur, intellectus non sufficienter moveretur; porro hæc continentia non est objectum fidei, ut patet; atque adeo ratione illius sufficienter distinguitur Theologicæ habitus à fide, & assensus Theologicus ab assensu fidei. Igitur ista doctrina non obstat nostræ conclusioni, immò expressè eam probat; ideo enim distinguitur fides à Theologia, quia hæc necessariò nititur aliquo principio, sive objecto motivo naturali; fides autem solo principio seu objecto motivo supernaturali. Quamvis ergo sufficiat, v. g. intentio finis ad eligenda quæcumque media, haud equidem habitus fidei ad assensum Theologicum. Ratio disparitatis est; quod electio medii nullum aliud motivum formale, etiam parziale habeat præter motivum intentionis; assensus verò Theologicus habet formale motivum, saltem parziale distinctum à motivo fidei, atque adeo saltem inadæquate distinguitur ab assensu fidei, & per consequens etiam habitus Theologicus ab habitu fidei. Quinimo cum objectum Theologicum, v. g. connexio risibilitatis cum Christo sit absolutè & simpliciter distincta à connexione v. g. humanitatis cum Christo, tamen eam præsupponat, dicimus, assensum, & habitum Theologicum absolutè & simpliciter esse distinctum ab assensu, & habitu fidei, neque actum Theologicum ullo modo efficienter effici ab habitu fidei, sed ab habitu sibi proprio.

Habitum, inquam, naturalem, sicut & ipse actus naturalis est, quidquid sine solido fundamento doceat Lugo. Ratio nostra est; quia ut actus sit supernaturalis, debet necessariò procedere à principio supernaturali, supernaturaliter agente; quod autem illud principium in actu nostro? Nonne habitus præmissarum? Sed una præmissa potest esse naturalis. Et quamvis utraque foret fidei, jam sup. dixi, præmissas

non concurrere in genere causæ efficientis, sed potius in genere causæ formalis extrinsecæ, per modum proponentis objectum. Unde sicut cognitio, quæ proponit objectum voluntati, non causat efficienter ejus actum; quia voluntas est potentia sufficiens, proposito objecto; sic idem intellectus per se sufficit, objecto proposito ut credibili assentiri. Nec refert, quod, posito assensu præmissarum & consequentiarum, necessario sequatur assensus Conclusionis; hoc enim accidit, quia intellectus est potentia naturalis, quæ objecto sibi satis proposito nequit non assentiri. Atque ut concurreret assensus fidei ad illum actum, haud equidem concurreret modo supernaturali; sed eodem planè, ac si esset actus merè naturalis, quatenus scilicet perceptibiliter inclinat intellectum ad assentiendum; porro eodem modo percipimus assensum naturalem, & supernaturalem.

Purat Lugo sup. num. 347. omnes assensus Conclusionis propriè Theologicæ esse supernaturales, quàmvis ad omnes non requiratur habitus infusus, distinctus ab habitu fidei. probat; quia necessariò procedunt ab habitu fidei. Sed ad hoc jã responsum est, & respondeo 1. inde consequens fore, tales assensus absolute esse fidei, quod ipse tamen antea negavit, imò absolute negandum est; cum, ut ante dictum est, effectus sequatur debiliorem partem suæ causæ: Dico (inquit Scotus 3. dist. 24. quæst. un. num. 16.) quod Conclusio non habet majorem certitudinem, quàm altera præmissarum, quæ minùs certa est: sicut in omni mixtione certitudo Conclusionis est certitudo præmissæ minùs certa, ut ex Majore de necessario, & Minore de contingenti non sequitur Conclusio de necessario, sed de contingenti. Igitur quando una præmissa est naturalis, vel saltem consequentia, assensus Conclusionis non erit nisi naturalis. Gratis autem ponit Eminēt. assensum illius præmissæ, & consequentiarum esse supernaturalem. Hercule hic Auctor valde bono pretio vendit supernaturalitatem habituum & actuum, supernaturalitatem, inquam, non solum in modo, sed etiam in substantia: cum difficulter ea probari possit in habitu, & actu fidei, & aliarum virtutum Theologicarum. Ego igitur nolim tam bono pretio eam emere (si qui velint, per me licet) & ideo dico, non alios dari habitus, aut actus supernaturales in substantia præter habitus, & actus fidei, spei, & charitatis; de qua controversia hic non est locus disputandi. Progrediar itaque ad aliam quæstionem propriam huic loco, scilicet an, & quomodo revelatio universalis sufficiat ad assensum fidei circa objectum particulare. Hæc est nostra resolutio.

CONCLUSIO IX.

Revelatio universalis sufficit ad assensum fidei circa objectum singulare, quod metaphysicè evidenter in illo continetur, scilicet si solum physicè, aut moraliter.

Nota 1. Distinctionem inter revelationem virtuales tantum, & confusam; potest enim revelatio esse formalis, non tamen per cognitionem distinctionem omnium, quæ in ea formaliter continentur. Quod contingit dupliciter; primò, quando fit generalis revelatio distributiva, ut hic: *Omnia sacramenta conferunt gratiam non ponentibus obicem, vel, Omnes legitime baptizati sunt in gratia.* In illa enim universalis omnes singulares formaliter continentur, quàmvis confusè. Alio modo contingit hoc in definitione, & partibus ejus respectu definiti; nam cognitio definiti confusa est respectu definitionis, & nihilominus omnes partes definitionis in definitio formaliter continentur, & ita, cum revelatur nobis, Christum esse hominem, satis formaliter revelatur esse animal rationale, licet hoc non explicite dicatur. At verò revelatio virtualis tantum est respectu proprietatis, quæ nullo modo continetur formaliter in re revelata, sed tantum radicaliter, sive in radice, ut est in exemplo risibilitatis respectu hominis. Illam autem non sufficere, arbitror Conclusionem præcedenti satis probatum; hic potissimum quæritur de revelatione universalis, seu formali confusa. Nota 2. duobus modis posse nos uti discursu ad assentiendum: uno modo tanquam ratione formali assentiendi, & proprià ac per se causâ ipsius assensus Conclusionis illarum; alio modo solum tanquam proprietate & explicante, quid contingatur, & quomodo sub divina revelatione, ut postea hæc solâ in assentiendo nitamur, tanquam ratione formali, ac causâ per se. Et quidem priorem modum repugnare assensui fidei, ostendimus præcedenti Conclusionem: secundus autem modus stat cum assensui fidei, si reliqua addunt, id est, si revera Conclusio sit formaliter revelata explicite, vel confusè.

His prænotatis, probatur prima pars Conclusionis; quia, tunc censetur illud singulare realiter unum & idem cum eo, quod expresse est revelatum: porro qui revelat aliquid, non dubium, quin etiam revelet ejus physicam, & metaphysicam essentiam, v. g. qui revelat, Christum esse hominem satis totaliter revelat, eum constare corpore, & animâ humanâ, quæ est essentia physica hominis, itemque esse animal rationale, quæ est essentia metaphysica; & consequenter revelat omnia, quæ realiter & formaliter homini identificantur. Ergo con-

170.
Potest revelatio aliqua esse formalis, & tamen confusa tantum.

171.
Singularis est realiter unum, & idem cum universalis, revelata.

P p 2 similiter

Re aliqua
revelata,
censenda re-
velata om-
nia, quae sunt
et realiter
& formaliter
identifi-
cata.

similiter qui revelat, omnem hominem esse ordinatum ad vitam aeternam, nemine excepto, formaliter revelat, quamvis confusè, me esse ordinatum ad vitam aeternam; quia in omni homine, nemine excepto, ego metaphysicè evidenter contineor, tanquam realiter partialiter idem, non ut in radice, sed formaliter: etenim omnis homo non est aliud, quàm hic, ille & iste homo &c. ita ut illa propositio universalis non possit esse vera, quin omnes propositiones singulares sint veræ; & necessariò sit falsa, si una propositio singularis sit falsa.

172.

Ego credere
possum fide
divinam, me
esse ordina-
tum ad vi-
tam aeter-
nam.

Et quamvis forte alii homines nequeant id de me credere fide divinâ, eum ipsi metaphysicè evidenter non constet, me esse hominem, sed solum physicè; possent enim cogitare, fortè esse aliquod corpus phantasticum, quod vident, sicut aliquando Angeli in hominis specie apparuerunt; ego tamen possum hoc credere, quia mihi sufficienter hoc est revelatum. Igitur quamvis illa Conclusio: *Ego sum ordinatus ad vitam aeternam*, per se sit de fide, supposito, quoddam propositio universalis sit revelata; haud equidem ab omnibus credi potest fide divinâ, sed ab illis tantum, quibus certè metaphysicè constet, me esse verum hominem. Ratio in promptu est; quia, ut aliquid sit per se fidei, sufficit, ut propositio à parte rei sit revelata; ut autem ab aliquo credatur, oportet, ut sensus revelationis sufficienter ei constet. Accipe exemplum ex Scriptura Daniel. 5. ubi v. 5. refertur de Baltasare Rege; in eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis, scribentia contra candelabrum, in superficie parietis aula regia: & Rex afficiebat articulos manus scribentis. Et quid putas scribebat? *Hoc est Scriptura* (inquit Daniel ibi v. 25.) *Qua digesta est: Manè, Thecel, Phares.* Et hac est interpretatio sermonis: *Manè: Numeravit Deus regnum tuum &c.* Quæ profectò interpretatio nisi accessisset, Baltasar non tenebatur credere; secus Daniel, cui Scriptura, & significatio ejus erat sufficienter nota, Baltasari autem omninò incognita. Erat ergo jam tunc veritas illa de fide, utpote à Deo revelata: Regi tamen & aliis nondum erat de fide.

Alii de me
id ita cre-
dere ne-
queunt.

Eodem modo (inquit Eminen. Disp. 1. Sect. 13. num. 302.) de facto multæ sunt veritates in Scriptura revelatæ, quas tamen in particulari & distinctè non debemus, nec possumus de fide credere; quia Scripturæ sensus nondum nobis est sufficienter propositus, nec ab Ecclesiâ declaratus: postquam autem Ecclesiâ sensum verum Scripturæ declarat, & proponit nobis, incipiunt objecta illa etiam in particulari esse nobis de fide, quæ tamen jam antea revelata fuerant, atque ideo poterant de fide credi ab eo, qui sensum Scripturæ verum intelligebat, & cui sensus ille sufficienter fuerat propositus. Sic ille. Et num. sequenti notat, & variis exemplis, quæ brevitatibus gratiâ omitto, probar eandem vocem melius, & magis distinctè posse significare & rem, & mentem loquentis uni audienti vel legenti, quàm alteri,

Ut aliquis
credat, re-
quiritur, ut
sensus reve-
lationis ei
sufficienter
constet.

173.

Multa de
facto reve-
lata sunt
in Scriptu-
ra, quæ nec
debemus,
nec possumus
credere.
Lugo.

propter meliorem captum unius, quàm alterius. Itaque ut ad probationem Conclusionis nostræ redeamus, Deus revelans, omnes homines, nemine excepto, esse ordinatos ad vitam aeternam, vel omnes parvulos ritè baptizandos fore justificandos, non cognoscit confusè illos homines, aut parvulos, sed distinctè & explicite hunc & illum, & omnes & singulos in particulari: ego autem, qui audio illas voces, non cognosco eos, nisi confusè; & ideo nec cognosco distinctè mentem Dei, sed confusè scio, Deum omnes homines, & omnes parvulos distinctè cognoscere, & de illis, quos distinctè cognoscebat, locutum fuisse. Ac mihi mihi evidenter metaphysicè constet propter hoc, hunc esse unum ex illis hominibus, aut unum parvulum ex ritè baptizandis, non de eo neque possum credere, hunc hominem esse ordinatum ad vitam aeternam, aut hunc parvulum fore justificandum per Baptismum. Sed enim, dicit aliquis, voces non significant nisi ex beneplacito hominum; non videntur autem voces imponere, nisi ad significandum confusè particularia, eum ea non cognoscant nisi confusè; ergo Deus loquens per illas voces non potest loqui, aut revelare distinctè de hoc homine, aut parvulo, & per consequens, non potest id fidei credi; cum Deus nusquam de hoc homine, vel de hoc parvulo id revelaverit. Respondetur ex Lugo sup. num. 305. Hanc vocem, *Hic homo*, quamvis instituta sit ab eo, qui habebat solum cognitionem confusam, distinctè tamen significat eum, de quo loquitur. Deinde, falsum est, voces imponi determinatè ad significandum confusè, alioqui non possemus uti illis vocibus ad loquendum cum Deo, vel Angelis in quibus non potest esse cognitio confusa. Imponuntur ergo ex intentione imponentis ad significandum vel confusè, vel distinctè juxta captum audientis.

Instat quispiam: id solum solum habetur per discursum. Respondetur: id quidè possit haberi per discursum & eatenus non creditur Conclusio fide divinâ; potest tamen etiam sine discursu, & immediatè credi, de hoc homine, & de hoc parvulo Deum locutum fuisse: sicut (inquit Card. sup. num. 306.) quando Paulo præsentem, dicit tibi Petrus: *Hic homo mihi charus est*, absque discursu cognoscat, Petrum testari amorem suum erga Paulum, quatenus cognoscat etiam absque discursu, eum, Paulo præsentem, usurpare voces, solitas usurpat ad testandum amorem erga præsentem, quod est idem, ac videre eum testari exterius amorem suum ergo Paulum præsentem. Similiter ergo Deo dicente: *Omnes parvuli ritè baptizati mihi cari sunt*; videns hunc parvulum, ritè baptizatum, poterit absque discursu cognoscere, Deum de hoc parvulo testari, sibi charum esse, cum æquè cognoscat hunc parvulum ritè esse baptizatum, ut supponimus, ac Paulum esse præsentem Petro loquenti. Ita ferè Emin.

Nunquid audiendus? Planè, si metaphysicè

ce evidenter cognoscatur, hunc parvulum esse baptizatum. Quid ergo si solum physicè, aut moraliter certò? Negat secunda pars: non ita Conclusionis, illam cognitionem sufficere. ut creditur fide divinà, hunc parvulum esse Deo charum. Ratio est: quia tunc non erit realis identitas inter propositionem formaliter & explicite revelatam, v.g. *Omnia parvulus ritè baptizatus est Deo charus*, & hanc solum implicite revelatam: *Hic parvulus est Deo charus*. Hoc est: tali casu non inferitur propositio particularis ex universalis ratione ejusdem significationis, saltem ex parte; cum metaphysicè non constet, propositionem particularem idem ex parte significare cum universali, sed solum propter aliquam connexionem, quam habet cum propositione universali; atque adò revelatio, quæ est formalis respectu objecti universalis, nò est nisi virtualis respectu propositionis particularis, quæ evidenter metaphysicè in illo non continetur: jam autem revelatio virtualis non sufficit, ut Conclus. præced. dictum est, ad constituendum objectum fidei.

Igitur cum in casu proposito non constet metaphysicè certò, hunc parvulum fuisse ritè baptizatum, cum fieri poterit, ut dæmonis operà loco aquæ naturalis supposita fuerit aqua non naturalis, vel etiam ut hic, qui homo apparet & infans, non sit verus homo, sed corpus phantasticum, dæmonis operà confectum ad eludendos oculos; etiam non satis constat de hoc individuo Deum locutum fuisse, & per consequens non potest fide divinà credi, hunc parvulum esse charum Deo. Sed contra dicit aliquis cum Lugone sup. num. 307. Hinc sequetur, nò posse credi fide divinà id, quod Deus revelaret non solum in universali, sed etiam in singulari, v.g. quando Deus dixit: *Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite*, Matth. 27. v. 5. Potuissent enim Apostoli formidare, an ibi esset alius, qui ab ipsis non videretur, sed tantum à Moyse, & Elia, & de illo verba illa dicta esse; vel etiam an dæmonis operà voces illæ formate essent. Et generaliter non videtur plus requiri ad credendum Deum de aliquo loqui, quam ad credendum Deum loqui; sed ad hoc non requiritur evidentia, seu certitudo metaphysica, sed sufficit physica, aut moralis; ergo etiam ad illud.

Antequam respondeo ad hoc argumentum, adverte, certitudinem cognitionis significare necessariam connexionem cum veritate objecti: ac per hoc ille est assensus certus, qui non potest desicere à veritate. Porro hæc necessitas se impotentiā aliquando est absoluta seu metaphysica, & facit certitudinem metaphysicam: aliquando est solum physica, & facit certitudinem physicam; quandoque solum est moralis, non excludens potentiam physicam ad falsitatem, & hæc facit certitudinem moralem, quando scilicet, quamvis physicè possit subesse falsitas, moraliter tamen non potest; quæ utriusque impotentiā moralis semper habet suum actum, ita ut potentia physica contraria nunquam re-

ducatur ad actum secundum propter summam ejus difficultatem. Et hæc quidem est certitudo moralis propria; at verò minus propria non affert tam necessariam connexionem cum veritate; nam licet rarò, equidem subinde contingit falsitas; & quò rarius, eò magis accedit ad veram & propriam certitudinem moralem, & è contra. Hinc certitudo moralis, quam faciunt duo testes in ordine ad iudicium, est valde impropria; sæpè enim postea deprehenduntur falsum dixisse: appellatur tamen certitudo moralis judicialis, utpote quæ sufficit, ut iudex in sententia ferenda non possit prudenter dubitare, nisi adsint motiva aliqua, quæ testium fidem suspectam reddere possint in his circumstantiis.

Magis accedit ad certitudinem moralem, quæ habetur de hostia consecrata; quia rarius contingit falsitas in hac materia, quam in testibus judicialibus; rarò enim aliquis fingit Sacerdotium, vel Ordinatio irrita invenitur, quando inter Catholicos ordinatus est. Aliquando tamen id contingit. Rarius denique in Baptismo deprehenditur falsitas testificantis, aliquem esse baptizatum, cum non sit, saltem inter Catholicos; & idèò magis hæc accedit ad certitudinem moralem; nulla tamen ex his est certitudo moralis rigorosa, quæ nunquam invenitur cum falsitate, licet sit cum potentia physica ad illam. Ita Enim. sup. num. 317. & n. 312. ait: Evidentia ergo, seu certitudo moralis tunc invenitur, quando de re aliqua non possumus prudenter non solum dubitare, sed nec etiam formidare. Exemplum est in hoc, quod est, fuisse Julium Cæsarem, Annibalem &c. Nam licet physicè non sit repugnantiā, quod Historici omnes mentiti fuerint; moraliter tamen id repugnat, atque idèò assentimur, nec possumus prudenter formidare, ne forte decipiamur.

Enimvero hanc certitudinem sufficere, ut credam fide divinà Deum loqui, nolim inficias ire, ergo etiam ut credam, Deum loqui de hoc individuo, quod solum implicite est revelatum in propositione universali, negatur consequentia, quidquid dicat Lugo sup. num. 313. Sed quæ ratio disparitatis? Ordinariè non habetur evidentia metaphysica revelationis expressæ; imò, secundum multos, etiam ipsum Lugonem, repugnat fidei; quid ergo mirum, si illa non requiratur ad fidem? Porro evidentia metaphysica objecti particularis, contenti in objecto universali explicite revelati nullo modo repugnat fidei, imò maxime necessaria est; cum aliàs non constet moraliter certò, istud particulare esse revelatum. Deinde, objectum explicite revelatum, etiam solum moraliter certò, non creditur ratione alterius in quo continetur, sed secundum se: quod autem implicite tantum est revelatum, creditur propter aliud; quia scilicet unum cum illo; atque adeo, tamen metaphysicè certò sit unum cum illo, equidem solum moraliter certò constabit de ejus revelatione. Videtur ergo, quod major certitudo re-

P p 3

quiratur

Certitudo moralis alia propria, alia impropria.

179. Propria ita, cum alia communis; cui per arduum subest falsitas.

Alia rigorosa, cui nunquam subest falsitas. Lugo.

180. Hæc certitudo sufficit ut credam Deum loqui.

Ordinariè non habetur evidentia metaphysica revelationis expressæ, nec requiritur.

quiratur de illa identitate seu unitate cum expressè revelato, quam de conjunctione revelationis cum ipso objecto expressè revelato, vel etiam de ipso objecto secundum se revelato. Censens, quod Deus posset revelare, Petrum esse hominem, tamen non revelaret, ipsum constare animam & corpore? Quidni, inquis, supposito, quod non esset metaphysicè certum, hominem ex illis partibus physicè componi? Ergo propositio illa erit vera, *Petrus est homo*, et si fallum foret, quod constaret corpore, & animam: atque adeo non censetur hæc propositio: *Petrus constat animam & corpore* (supposito, quod metaphysicè non sit certa, sed possit ipsi absolute sub ipse falsum) non censetur, inquam, fidei, seu eadem cum illa, *Petrus est homo*, cum hæc nullo modo possit esse falsa, utpote expressè revelata.

179.

Implicitè tantum revelati creditur propter aliud, cui est idem metaphysicè certum.

Si tantum esset idem physicè vel moraliter, posset subesse falsum.

Itaque disparitas inter propositionem expressè revelatam, & propositionem solum revelatam implicitè in alia propositione universalis hæc videtur convenienter assignari posse, quod, si sufficeret continentia illa physica vel moralis tantum, jam absolute posset propositio universalis esse de fide: v.g. *Omnis legitime baptizatus est in gratia*, & aliqua particularis, quæ continetur in ipsa physice tantum seu moraliter, ac per hoc secundum Aliquos revelata censeri debet, esse falsa, quod nullatenus admittendum est, ut patet. Ex quo etiam probatur, huiusmodi propositiones particulares non esse nequidem partialiter easdem cum propositionibus expressè revelatis, quandoquidem absolute possent esse falsæ, secus propositio universalis: porro eadem propositio quoad significatum non potest simul esse vera & falsa; v.g. in hoc syllogismo: *Omnis legitime baptizatus est in gratia: atqui hic est legitime baptizatus, ergo est in gratia*. Conclusio absolute potest esse falsa, quoniam minor potest absolute esse falsa: Major autem non potest esse falsa, cum sit expressè revelata; ergo non coincidunt quoad significatum Conclusio & major propositio, ut clarum est. Aliud est in hoc syllogismo. *Omnis homo constat ex anima, & corpore; Christus est homo, ergo Christus constat ex anima, & corpore*: Significatum enim Conclusionis est idem cum significatis præmissarum, ut patet, adeoque æquè infallibile.

180. Del Castill. lo. Revelato definitio, revelata definitio.

Revelata universalis, revelata singulares, nisi sit exceptio.

Ceterum, licet verum sit, quod, qui testificatur definitum (auditis Del Castill. hic disp. 2. num. 31.) testatur formaliter ejus definitionem, tamen qui testatur propositionem universalem, forte non formaliter testatur omnia ejus individua, ut notavi in illo exemplo: *Statutum est hominibus semel mori*. Hebr. 9. v. 27. Et in illo ad Rom. 4. v. 12. *Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. A quibus excepta est B. Virgo, quæ non comprehenditur sub illa voce, *Omnes*, licet universalis, & sub illa, *Hominibus*, non comprehenduntur resuscitati, etiam si videatur comprehendere omnes homi-

nēs. Hæc ille. Certum est, propositionem universalem posse pati exceptionem; nisi ergo metaphysicè evidens sit non exceptio, quomodo potest esse fidei, hæc, vel illam propositionem particularem fuisse sub ea comprehendam? Quamvis ergo non sit ratio dubitandi, an v.g. hic aut ille sit legitime baptizatus, est tamen ratio dubitandi, aut certe formidandi, an propterea sit sufficienter revelatum, ipsum esse in gratia, cum Deus ab æterno potuerit excipere ab illa universalis propositione, manente eâ verâ, ut patet in B. Virgine, quæ excepta fuit ab universalis lege contrahendi peccatum originale, manente eâ verâ.

Sic ergo dixit Scotus 4. dist. 11. q. 3. n. 5. Nihil est tenendum tamquam de substantia fidei, nisi quod potest expressè haberi de Scriptura, vel expressè declaratum est per Ecclesiam, vel evidentè (metaphysicè, seu intalibilibiter) sequitur ex aliquo, planè contento in Scriptura, vel planè determinato ab Ecclesia. Ista major videtur sufficiens, quia pro nullo alio, haberet quis causam exponendi se morti, & pro omni eo, quod est de substantia fidei, laudabiliter exponeret se morti; & etiam quod nullo istorum modorum haberetur certum, finem credere, videtur leviter, quia non est auctoritas sufficiens, nec ratio, si nullum istorum invenitur. Nota, y. finitè credere, id est, super omnia; hæc enim solam firmitatem negat nostra Conclusio, cui faretur videtur Suarez hic disp. 3. lect. 11. num. 12. ubi ad hoc argumentum: Non minus pertinet ad intalibilem Dei veritatem, ut sint vera omnia, quæ necessariò sunt connexa cum his, quæ expressè testificatur, quam quod ipsummet dictum verum sit; quia una veritas non potest subsistere sine alia. Ad hoc, inquam, argumentum Respondet Suarez sup. Non omne illud, ex quo pendet veritas propositionis revelatæ, esse æquè certum, nisi vel formaliter coincideret in re revelata, vel de illa connexionem per similem revelationem constet; præsertim quando ea, quæ hic tantum sunt connexa, possunt per potentiam absolutam separari, & ita non manet æqualis certitudo. Sic illa.

Ubi videtur indicare fundamentum Conclusiones nostræ suppositum: potest enim per absolutam potentiam separari aliquod particulare ab universalis, in quo solum physicè, vel moraliter continetur. Hinc idem Auctor sup. num. 6. scribit in hæc verba: Et ideo dixi: Si revelatio sufficienter applicetur: oportet enim, ut universali certè & indubitanter constet, hoc, quod in particulari, & expressè proponitur, in illo universalis conceptu contineri, & consequenter veritatem hanc expressam esse necessarium ad formalem veritatem illius universalis. Ita Suarez. Subsumo ego: atqui veritas particularis propositionis, quæ solum physicè, aut moraliter certè continetur in universalis, per veritatem hujus propositionis. Hic homo baptizatus est in gratia, non est necessaria ad formalem veritatem illius universalis: *Omnis homo legitime baptizatus est in gratia*; potest quippe sufficienter verificari de aliis.

Itaque

Itaque hæc propositio universalis magis certa est, quam illa particularis; porro una propositio fidei non est magis certa, quam alia; ergo utraque non est fidei: nemo autem dubitat, quin universalis sit fidei; & secus ergo particularis, nisi evidenter metaphysicè constet, hunc particularem hominem esse legitimè baptizatum. Quid miramur? Nam sicut revelatio non ostendit virtutalem continentiam unius in alio, ut Conclus. præced. probatum fuit; ita nec formalem continentiam, nisi hæc sit absolutè necessaria. Unde veritas dictæ pro-

positionis particularis non pendet à sola revelatione, veluti veritas propositionis universalis, sed à multis aliis circumstantiis, in quibus potest esse falsitas. Maneat ergo dictam propositionem particularem, & alias similes, esse physicè, aut moraliter constare de veritate circumstantiarum, probabiliter non esse fidei divinæ. Atque hinc sit finis hujus sectionis, in qua disputavimus satis diffusè, meo iudicio, de natura & objecto fidei. Progredior ad ejus veritatem, pro qua instituitur.

SECTIO SECUNDA.

DE VERITATE FIDEI.

Summa Dei veritas, in qua sola fundatur veritas fidei nostræ, ut luculenter patet ex proxima Sectione, innumeris explicatur Scripturis; unam tantum, aut alteram brevitate gratiā exseribo.

Nom. 23. v. 19. Non est Deus quasi homo, ut mentitur, nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, & non faciet? Locutus est, & non implebit? Ad Hebr. 6. v. 18. Ut per duas res immobiles (promissum scilicet, & iuramentum) quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus. Quæ verba expendens Ambros. lib. 6. Epist. 3. ad Crotanium, ait: Impossibile hoc non infirmitatis est, sed virtutis, & maiestatis: est enim impossibile Deo, quod naturæ ejus contrarium est, non quod virtuti est arduum, & ita veritas non recipit mendacium. Consonat D. Aug. lib. 1. de Symb. ad Cath. cap. 1. dicens: Deus omnipotens est, & cum sit omnipotens, mori non potest, mentiri non potest, falli non potest, & quod ait Apostolus, negare scriptum non potest; quam multa non potest, & omnipotens est, & ideo omnipotens, quia ista non potest; nam si mori posset, non esset omnipotens, si mentiri, si falli, si iniquè agere, non esset omnipotens; quia si hoc in eo esset, non fuisset dignus, qui esset omnipotens. Quæ cum ita sint, erit

hoc? Scio, quod non credas. Dic ergo, & intus dic, quia sic est, ut dicis, Deus saltem de potentia ordinaria nequit mentiri; quia ipse legem statuit nunquam mentendi, cui legi potentiam suam quasi alligare voluit, & ideo dicitur potentia ordinaria. Et sanè, si Scripturæ statim allegatæ aliquid probant, saltem impotentiam seu impossibilitatem ordinariam: alioqui Deus esset quasi homo, ut mentitur, & possibile esset, Deum mentiri per promissum, quod abest dici ab homine Catholico. Hinc bene notat Suarez disp. 3. Sect. 5. n. 2. in fine, contra illam hæresim non oportere amplius disputare: tum quia destruit Scripturarum fidem, & ita negat principia, quibus principaliter convincendi sunt ejus Auctores: tum etiam, quia omnia, quæ dicemus contra sequentem sententiam, sufficienter illam impugnant, immo & expugnant.

Sed quæ illa secunda sententia. Respondeo, quæ docet, posse Deum de potentia absoluta falsum dicere. Pro hac citatur Gabriel in 3. dist. 12. quest. 1. a. 3. dub. 2. ubi inter cætera sic ait: Impossibile est, Deum peccare; quia impossibile est, Deum à se averti: Impossibile est etiam, Deum contra suam voluntatē velle, vel agere. Sed an Deus possit revelare falsum, non video, quin possit. Potest enim omnem actum peccati positivum facere, non tamen ideo peccare. Et si mentiri simpliciter est dicere, asserere, vel revelare falsum: non video, quia Deus hoc possit de potentia absoluta: non tamen sic omne mendacium erit peccatum; sed solum mendacium à creatura contra legem prolatum. De illo loquitur August. lib. contra mendacium, sicut sup. dictum est de obstinatione Angelorum. Quod probabile est dicere; quia Deus tamquam causa totalis producit, vel conservat odium sui in voluntate Angeli Apostatæ. Nec hoc faciendo peccat; quia demeruit Angelus Apostata habere semper in sua voluntate odium Dei in poenam peccati sui. Nec hoc repugnat primæ, & summæ, ac essentiali veritati: nec illud summæ boni.

3.
An possit de
absoluta po-
tentia?
Gabriel

Deus cor-
servat
odium sui
in voluntate
Angeli Apo-
stata.

CONCLUSIO I.

Fidei est, Deum de absoluta potentia non posse mentiri, sive per se, sive per alium, quem ad suo nomine mentiendum directè impellat.

Deum de potentia ordinaria non posse mentiri, docent omnes Catholici tamquam articulum fidei, contra Priscilianistas hæreticos, qui asserunt, non solum posse Deum dicere falsum, sed etiam sapius dixisse. Credis